

Aneta Stachowicz, Marta Żołądowska, Alicja Wasilewska

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym

Komentarz
Wydanie 2

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym
Komentarz
Wydanie 2

Warszawa 2022

MINISTERSTWO RODZINY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
DEPARTAMENT EKONOMII SPOŁECZNEJ

Aneta Stachowicz

Marta Żołędowska

Alicja Wasilewska

Nadzór merytoryczny

Andżelika Wardęga

Dyrektor Departamentu Ekonomii Społecznej

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym

Komentarz

Wydanie 2.

(stan prawny na dzień 23 sierpnia 2022 r.)

Warszawa 2022 r.

SŁOWO WSTĘPNE

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 176 z późn. zm.) wprowadziła do porządku prawnego mechanizmy mające na celu przeciwdziałanie marginalizacji grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez objęcie ich działaniami z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej, realizowanymi przez centra oraz kluby integracji społecznej.

Instrumenty te okazały się bardzo pomocne jako narzędzie wspierania osób wykluczonych społecznie w ich różnorodnych problemach. Jednakże zmieniająca się sytuacja na rynku pracy, pozostawanie bez zatrudnienia osób najbardziej oddalonych od rynku pracy, często borykających się ze sprzężonymi problemami życiowymi, spowodowała konieczność nowelizacji przepisów ustawy w celu dostosowania rozwiązań w niej przyjętych do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych.

Sektor zatrudnienia socjalnego rozwija się w Polsce od blisko 20 lat. CIS i KIS funkcjonują na styku dwóch kluczowych obszarów polityki społecznej, tj. pomocy społecznej i polityki rynku pracy. Jednocześnie sektor zatrudnienia socjalnego jest również częścią sektora ekonomii społecznej. Opierając się na dostępnych danych zgromadzonych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej stwierdzić należy, że liczba podmiotów zatrudnienia socjalnego na przestrzeni ostatnich lat systematycznie rośnie. Rozwijają się one jako jedno z rozwiązań zaliczanych do systemu aktywnej polityki społecznej. Rozmiary i efekty podejmowanych przez te podmioty przedsięwzięć są uzależnione od wielkości środków finansowych, możliwości współpracy różnych instytucji, w tym szczególnie organów samorządów terytorialnych, publicznych służb zatrudnienia i służb pomocy społecznej.

Dotychczasowe rezultaty wskazują, że ta forma reintegracji społecznej i zawodowej okazała się być skuteczna i pozytywnie wpływa na sytuację w poszczególnych gminach, dając impuls do kolejnych inicjatyw. Decyzja w zakresie rozwijania struktur instytucjonalnego wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym pozostawiona jest gestii jednostek samorządowych i organizacji pozarządowych, tj. podmiotów uprawnionych do tworzenia CIS i KIS. Rosnące zainteresowanie w tym zakresie wynika z potrzeby odpowiedzialnego kształtowania lokalnej polityki społecznej, która coraz częściej zauważa potencjał instytucji zatrudnienia społecznego w zakresie włączania osób marginalizowanych w otwarty rynek pracy, poprzez realizowane w tych podmiotach ścieżki reintegracji społecznej i zawodowej. Wymierne efekty podejmowanych działań potwierdzają potrzebę dalszego wspierania, rozwijania i wzmocnienia tego systemu.

Dotychczasowe doświadczenia związane z funkcjonowaniem przepisów ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz szeroko zakrojone konsultacje z Radą Zatrudnienia Socjalnego i przedstawicielami tego środowiska, pokazały kierunek koniecznych zmian systemowych i organizacyjnych, ale także zmian o charakterze porządkującym. Zostały one wprowadzone ustawą z dnia 13 stycznia 2022 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 218). Nowe rozwiązania skupiają się na poprawie sytuacji uczestnika zajęć w centrum integracji społecznej – osobie wykluczonej społecznie, która nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb własnym staraniem. Proponowane rozwiązania mają w szczególności zachęcić do podjęcia aktywnych działań,

poprzez uczestnictwo w zajęciach organizowanych przez CIS w celu zdobycia kompetencji i kwalifikacji umożliwiających podjęcie zatrudnienia.

W pakiecie wprowadzonych zmian znalazły się także rozwiązania usprawniające funkcjonowanie centrów i klubów integracji społecznej, w tym rozszerzenie możliwości ich finansowania na etapie tworzenia i dalszego funkcjonowania tych podmiotów. Nie można pominąć również zmian wpływających bezpośrednio na pracodawców, którzy w ramach zreformowanego instrumentu zatrudnienia wspieranego umożliwiają absolwentom centrów i klubów integracji społecznej powrót na otwarty rynek pracy.

Cennym źródłem inspiracji, a także wskazówek dotyczących stosowania ustawy, był wydany w 2020 r. Komentarz do ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Komentarz ten został obecnie zaktualizowany, obejmując rozwiązania wprowadzone nowelizacją ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Niniejsze opracowanie ma za zadanie wyjść naprzeciw potrzebom praktyków, którzy poszukują wskazówek interpretacyjnych w swojej codziennej pracy, dając im kompendium wykładni aktualnych przepisów ustawy.

Anita Czerwińska
Sekretarz Stanu
w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej
Pełnomocnik Rządu ds. Ekonomii Społecznej

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów użytych w Komentarzu	7
Rozdział 1. Przepisy ogólne	9
Zakres podmiotowy ustawy (Art. 1)	9
Słowniczek (Art. 2)	13
Rozdział 2. Zasady tworzenia centrum integracji społecznej	18
Centrum integracji społecznej (Art. 3)	18
Wniosek o przyznanie statusu (Art. 4)	22
Status (Art. 5)	25
Decyzja o przedłużeniu statusu Centrum (Art. 5a)	28
Nadzór nad działalnością Centrum (Art. 5b)	29
Decyzja o utracie statusu (Art. 6)	30
Organ wyższego stopnia (Art. 6a)	32
Odpowiednie stosowanie przepisów KPA (Art. 6b)	33
Finansowanie Centrum (Art. 7)	33
Dotacje (Art. 8)	36
Podstawy prawne finansowania (Art. 8a)	37
Przetwarzanie danych osobowych (Art. 8b)	38
Rozdział 3. Zasady działalności centrum integracji społecznej	40
Zakres działalności (Art. 9)	40
Działania w zakresie integracji społecznej bezrobotnych (Art. 9a)	41
Finansowanie działalności (Art. 10)	43
Pracownicy (Art. 11)	46
Rozdział 4. Zasady kierowania do centrum integracji społecznej	50
Wniosek o skierowanie do CIS (Art. 12)	50
Program (Art. 13)	54
Rozdział 5. Zasady uczestnictwa w centrum integracji społecznej	60
Tygodniowy czas pobytu (Art. 14)	60
Okres próbny (Art. 15)	61
Motywacyjna premia integracyjna (Art. 15a)	70
Rozdział 6. Zatrudnienie wspierane	72
Formy zatrudnienia wspieranego (Art. 15b)	72
Skierowanie do pracy (Art. 16)	73

Rozdział 7. Kluby integracji społecznej	77
Klub integracji społecznej (Art. 18)	77
Rejestr klubów integracji społecznej (Art. 18a)	80
Informacja od wojewody (Art. 18b)	82
Informacja przygotowywana przez Radę Ministrów (Art. 18c)	82
Upoważnienie ustawowe (Art. 18ca)	83
Rozdział 7a. Rada zatrudnienia socjalnego	84
Zakres działania Rady (Art. 18d)	84
Członkowie Rady (Art. 18e)	85
Przetwarzanie danych osobowych (Art. 18f)	86
Rozdział 8. Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe	88
BIBLIOGRAFIA	89
AKTY PRAWNE	91
ORZECZNICTWO	94

WYKAZ SKRÓTÓW UŻYTYCH W KOMENTARZU

CIS, Centrum	centrum integracji społecznej
cus	centrum usług społecznych
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KIS	klub integracji społecznej
kpa	ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 735, z późn. zm.)
kpc	ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.)
kc	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360, z późn. zm.)
ops	ośrodek pomocy społecznej
PAI	Program Aktywizacja i Integracja
PUP	powiatowy urząd pracy
RODO	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)
ufp	ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1634, z późn. zm.)
uodpp	ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327, z późn. zm.)
uzs, ustawa	ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, tj. z dnia 13 czerwca 2003 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 176 oraz z 2022 r. poz. 218)
nowelizacja ustawy z 2022 r.	ustawa z dnia 13 stycznia 2022 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 218)

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym
z dnia 13 czerwca 2003 r.
tekst jednolity z dnia 9 stycznia 2020 r.
(Dz.U. z 2020 r. poz. 176 oraz z 2022 r. poz. 218)

ROZDZIAŁ 1.
PRZEPISY OGÓLNE

Zakres podmiotowy ustawy (Art. 1)

Art. 1

1. Ustawa określa zasady zatrudnienia socjalnego.
2. Przepisy ustawy stosuje się w szczególności do:
 - 1) bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
 - 2) uzależnionych od alkoholu,
 - 3) uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających,
 - 4) osób z zaburzeniami psychicznymi, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
 - 5) długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
 - 6) zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
 - 7) uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,

8) osób niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

– którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

3. Przepisów ustawy nie stosuje się do osób wymienionych w ust. 2, które mają prawo do:

- 1) zasiłku dla bezrobotnych;
- 2) zasiłku przedemerytalnego;
- 3) świadczenia przedemerytalnego;
- 4) *(uchylony)*
- 5) renty strukturalnej;
- 6) renty z tytułu niezdolności do pracy;
- 7) emerytury;
- 8) nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

3a.) Osoby, o których mowa w ust. 3 pkt 6, mogą uczestniczyć w zajęciach prowadzonych przez kluby integracji społecznej na zasadach określonych w art. 18 ust. 3-5a.

4. Zadania określone w ustawie realizowane są poprzez zatrudnienie socjalne, przez co należy rozumieć zapewnianie osobom, o których mowa w ust. 2, możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej i zatrudnienia wspieranego, o którym mowa w art. 2 pkt 8.

5. *(uchylony)*

W art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym ustawodawca, wymienia kategorie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie samodzielnie zaspokoić swoich podstawowych potrzeb, nie mogą także uczestniczyć w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym, bądź uczestnictwo w tych sferach życia jest z różnych względów ograniczone.

Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy (Druk sejmowy nr 979 z dnia 11 października 2002 r.): „Celem ustawy jest: usamodzielnienie osób dotkniętych dysfunkcjami, zagrożonych lub podlegających wykluczeniu społecznemu, przez edukację zawodową i społeczną w celu osiągnięcia własnym staraniem samodzielności ekonomicznej, prowadzenie szeroko rozumianej profilaktyki społecznej, stworzenie instytucjonalnych mechanizmów, umożliwiających zatrudnienie i związaną z tym readaptację zawodową i integrację społeczną dla tych osób,

które nie są w stanie wykazać wymaganej produktywności, co znacznie ogranicza możliwości zatrudnienia na otwartym rynku pracy”.

Do głównych grup wskazanych przez ustawodawcę w katalogu zawartym w ust. 2 pkt 1–8 należą: bezdomni, długotrwale bezrobotni, osoby uzależnione od alkoholu lub narkotyków, osoby z zaburzeniami psychicznymi, byli więźniowie, ściśle określona grupa uchodźców oraz osoby niepełnosprawne. Ustawodawca wprowadza także, dodatkowe kryterium weryfikujące dostęp do instytucji zatrudnienia socjalnego, którym jest brak prawa do świadczeń finansowych wymienionych w ust. 3, tj.: zasiłku dla bezrobotnych, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, renty strukturalnej, renty z tytułu niezdolności do pracy, emerytury i nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Wymieniając kategorie osób, do których stosuje się przepisy ustawy, ustawodawca używa określenia „w szczególności”.

Katalog osób, do których stosuje się przepisy ustawy służy również dodatkowemu objaśnieniu treści wspólnych przesłanek, jakie spełniać mają osoby fizyczne, aby można je było uznać za spełniające kryteria art. 1 ust 2 ustawy¹.

Niezależnie od tego, czy są to osoby spełniające formalne wymogi wymienione w pkt 1–8 ww. przepisu, to zawsze należy badać łączne występowanie następujących okoliczności:

1. podleganie wykluczeniu społecznemu;
2. niemożność zaspokojenia własnym staraniem swoich podstawowych potrzeb życiowych;
3. znajdowanie się w sytuacji uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Z powyższego wynika, że osoby, które spełniają przesłanki określone w części wspólnej określonej w art. 1 ust. 2 komentowanej ustawy, nawet jeśli nie należą wprost do żadnej z kategorii wskazanych w punktach 1–8, lecz znajdują się w grupie o cechach zbliżonych, mogą być uznane za podmioty, do których stosuje się przedmiotową ustawę.

Dlatego też ośrodek pomocy społecznej/centrum usług społecznych opiniując wniosek o skierowanie osoby do uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez CIS, każdorazowo bada okoliczności konkretnej sprawy oraz wystąpienie przesłanek potwierdzających, że kierowana osoba może być zagrożona wykluczeniem społecznym. Tak więc w praktyce, katalog osób, do których stosuje się przepisy ustawy, może zostać rozszerzony o indywidualne przypadki, o ile osoba ubiegająca się o skierowanie do CIS (z inicjatywy własnej lub na skutek działania uprawnionej instytucji) spełnia warunki określone w części wspólnej ust. 2, z jednoczesnym uwzględnieniem wyłączeń w zakresie prawa do świadczeń wymienionych w ust. 3.

Nowelizacją ustawy o zatrudnieniu socjalnym z 2022 r. zrezygnowano z obowiązku spełnienia przesłanki ubóstwa decydującej o dostępie do instrumentów przewidzianych w ustawie.

¹ Por. M. Zieliński, „Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki”, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2008, str. 213–214.

Zgodnie z uzasadnieniem do projektu tej nowelizacji zmiana ta wynika z faktu, że podstawową kwestią decydującą o możliwości skorzystania ze wsparcia przewidzianego w ustawie jest wykluczenie społeczne (sytuacja uniemożliwiająca lub ograniczająca uczestnictwo w życiu społecznym, zawodowym i rodzinnym). Ubóstwo zaś, mogące być zarówno przyczyną, jak i skutkiem wykluczenia społecznego, nie powinno mieć decydującego wpływu na dostęp do określonego w ustawie wsparcia, którego celem jest włączenie społeczne i zawodowe. Dodatkowo, w przypadku osób wymienionych w art. 1 ust. 2 pkt 1–4 i pkt 6–8 ustawy, decyzję o skierowaniu do CIS podejmuje ośrodek pomocy społecznej, który niekiedy opierał ją na kryterium dochodowym uprawniającym do uzyskania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. W rezultacie, w wyniku zmiany ustawy, osoby, których sytuacja życiowa faktycznie powoduje wykluczenie społeczne i zawodowe, a dochód nieznacznie przekracza kryteria dochodowe (np. ze względu na to, że prowadzą wspólne gospodarstwo domowe z rodzicami), będą mogły zostać skierowane do CIS.

Nowelizacja umożliwiła osobom, które mają ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, uczestniczenie w zajęciach prowadzonych przez kluby integracji społecznej.

Regulacje dotyczące renty z tytułu niezdolności do pracy zawarte zostały w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Świadczenie to przysługuje osobie, która – z powodu stanu zdrowia – została uznana za całkowicie lub częściowo niezdolną do wykonywania pracy².

Niezdolność do pracy jest stanem, który może ulegać zmianom, w związku z czym orzekana jest na okres nie dłuższy niż 5 lat, a jeżeli na okres dłuższy, to tylko dlatego, że według wiedzy medycznej nie jest możliwe stwierdzenie pozytywnego rokowania co do odzyskania zdolności do pracy przed upływem tego okresu (art. 13 ust. 2 i 3 ustawy o emeryturach i rentach)³.

Zasadniczo przyjmuje się w orzecznictwie, że orzeczenia o częściowej niezdolności do pracy nie wyklucza możliwość podjęcia pracy niżej kwalifikowanej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 listopada 2000 r., II UKN 59/00, OSNAPUS 2001 nr 10, poz. 8; z dnia 8 maja 2008 r., I UK 378/07, OSNP 2009 nr 17–18, poz. 239 oraz z dnia 7 lutego 2006 r. I UK 153/05, OSNP 2007 nr 1–2, poz. 27). Konstrukcja częściowej niezdolności do pracy potwierdza, że osoba częściowo niezdolna do pracy w nieznacznym stopniu jest zdolna do wykonywania pracy zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami lub niżej kwalifikowanej. Zarobkowanie przez wykonywanie zatrudnienia odpowiedniego do stopnia naruszenia sprawności organizmu nie jest – samo w sobie – negatywną przesłanką utrzymywania się prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Pojęcia „częściowa niezdolność do pracy” i „wykonywanie zatrudnienia” nie są przeciwstawne, co uwzględniono przewidując zawieszenie prawa do renty tylko z powodu przekroczenia granicy dochodowej (art. 103 i nast. ustawy o emeryturach i rentach)⁴.

Biorąc pod uwagę fakt, że prawo do renty nie wyklucza możliwości podjęcia zatrudnienia, poprzez dostęp do usług reintegracyjnych realizowanych w KIS, stworzono mechanizm pozwa-

² Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 504).

³ Wyrok SN z dnia 22 stycznia 2020 r. (III UK 463/18).

⁴ tamże

lający wspierać osoby z prawem do renty z tytułu niezdolności do pracy w procesie ich powrotu na rynek pracy.

Słowniczek (Art. 2)

Art. 2

Ilekroć w ustawie jest mowa o:

1) dotacji – oznacza to dotację w rozumieniu przepisów o finansach publicznych;

1a) absolwencie centrum integracji społecznej – oznacza to osobę, która przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy uczestniczyła w zajęciach w centrum integracji społecznej i otrzymała zaświadczenie, o którym mowa w art. 13 ust. 5a; osoba ta jest absolwentem centrum integracji społecznej przez okres 6 miesięcy od dnia zakończenia zajęć w centrum integracji społecznej;

1b) absolwencie klubu integracji społecznej – oznacza to osobę, która uczestniczyła w klubie integracji społecznej przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiada ważne zaświadczenie, o którym mowa w art. 18 ust. 5a, oraz zrealizowała postanowienia kontraktu socjalnego;

2) organizacjach pozarządowych – oznacza to organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie działające na rzecz osób, o których mowa w art. 1, z wyłączeniem partii politycznych, związków zawodowych, organizacji pracodawców, samorządów zawodowych oraz fundacji utworzonych przez partie;

3) przeciętnym wynagrodzeniu – oznacza to przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”;

4) reintegracji społecznej – oznacza to działania, w tym również o charakterze samopomocowym, mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w centrum integracji społecznej, klubie integracji społecznej lub zatrudnionej u pracodawcy, umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu;

5) reintegracji zawodowej – oznacza to działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w centrum integracji społecznej i klubie integracji społecznej zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy;

6) świadczeniu integracyjnym – oznacza to świadczenie pieniężne wypłacane uczestnikowi centrum integracji społecznej w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego;

7) uczestniku – oznacza to osobę uczestniczącą w zajęciach w centrum integracji społecznej w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego;

8) zatrudnieniu wspieranym – oznacza to udzielanie wsparcia o charakterze doradczym i finansowym osobie, o której mowa w art. 1, w utrzymaniu aktywności zawodowej umożliwiającej podjęcie zatrudnienia, prac społecznie użytecznych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej lub podjęcie działalności gospodarczej;

9) zasiłku dla bezrobotnych – oznacza to zasiłek dla bezrobotnych, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2022 r. poz. 960).

Dotacja

Jak wynika z art. 126 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1634, z późn. zm.) dotacjami są podlegające szczególnym zasadom rozliczania środki z budżetu państwa, budżetu jednostek samorządu terytorialnego oraz z państwowych funduszy celowych przeznaczone na podstawie ufp, odrębnych ustaw lub umów międzynarodowych, na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań publicznych.

Wyróżnia się trzy rodzaje dotacji: dotacje celowe (art. 127 ufp), dotacje przedmiotowe (art. 130 ufp) oraz dotacje podmiotowe (art. 131 ufp). Na gruncie ustawy o zatrudnieniu socjalnym pojęcie dotacji bez żadnych dodatkowych określeń oznacza każdy z powyższych rodzajów dotacji.

Każda dotacja musi mieć podstawę w przepisie materialnym ustawy lub umowy międzynarodowej, określającym przeznaczenie tych środków. Przepisy te określają przeznaczenie dotacji oraz podmioty uprawnione do ich uzyskiwania. Nie każdy przewidziany prawem rodzaj dotacji będzie przysługiwał CIS lub KIS, czy też, precyzyjniej rzecz ujmując, podmiotom je prowadzącym.

Na podstawie ustawy o zatrudnieniu socjalnym instytucje tworzące CIS i KIS mogą ubiegać się o dotacje przeznaczone na utworzenie, wyposażenie a także finansowanie działalności tych podmiotów. Wsparcie to jest finansowane z różnych źródeł, zarówno ze środków krajowych pochodzących z budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jak również ze środków unii europejskiej.

Niewątpliwie podmioty prowadzące CIS i KIS mogą ubiegać się również o dotacje celowe przyznawane na zasadach ogólnych na realizację zadań publicznych w tych placówkach.

Absolwent Centrum Integracji Społecznej

Absolwentem CIS jest osoba, która przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy uczestniczyła w zajęciach w centrum integracji społecznej i otrzymała zaświadczenie potwierdzające uczestnictwo w zajęciach i umiejętności nabyte w ramach reintegracji zawodowej i społecznej. Należy pamiętać, że zgodnie z przepisami osoba ta uważana jest za absolwenta CIS jedynie przez okres 6 miesięcy od dnia zakończenia zajęć w centrum integracji społecznej. Oznacza to, że po upływie tego okresu może być traktowana jakby nigdy nie korzystała z zajęć w Centrum.

Absolwent Klubu Integracji Społecznej

Pojęcie absolwenta klubu integracji społecznej oznacza osobę, która uczestniczyła w klubie integracji społecznej przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiada ważne zaświadczenie o zakończeniu uczestnictwa w KIS wydane przez podmiot prowadzący klub oraz zrealizowała postanowienia kontraktu socjalnego. Ustawa nie określa jednak okresu ważności zaświadczenia, o którym mowa w tym przepisie.

Organizacja pozarządowa

Warto zwrócić uwagę na różnicę pomiędzy sposobem zdefiniowania organizacji pozarządowej na gruncie omawianej ustawy oraz podstawowego aktu regulującego współpracę między sektorem publicznym oraz pozarządowym, tj. ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327, z późn. zm.). W myśl art. 3 ust. 2 uodpp, organizacjami pozarządowymi są „niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ufp lub przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi, niedziałające w celu osiągnięcia zysku osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia”. Uodpp w art. 3 ust. 4 wyłącza spod stosowania przepisów dotyczących działalności pożytku publicznego (w tym zlecania zadań publicznych) takie organizacje jak: partie polityczne (oraz europejskie partie polityczne), związki zawodowe, organizacje pracodawców, samorządy zawodowe, fundacje utworzone przez partie polityczne oraz europejskie fundacje polityczne. W praktyce podmioty te, mimo że mogą spełniać definicję organizacji pozarządowej na gruncie uodpp, nie korzystają z najistotniejszych instrumentów tej ustawy. Ustawa o zatrudnieniu socjalnym natomiast w ogóle wyłącza zbliżony charakterem krąg podmiotów z zakresu definicyjnego pojęcia „organizacja pozarządowa”. Partie polityczne, związki zawodowe, organizacje pracodawców, samorządy zawodowe oraz fundacje utworzone przez partie w ogóle nie są organizacjami pozarządowymi w rozumieniu ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Należy także zauważyć, że ustawa ta odnosi się jedynie do organizacji pozarządowych działających na rzecz osób, o których mowa w art. 1. Zatem również organizacje o innych celach statutowych (np. ekologiczne, zajmujące się promocją turystyki itp.) nie są uważane za organizacje pozarządowe w rozumieniu komentowanego przepisu.

Przeciętne wynagrodzenie

Pojęcie przeciętnego wynagrodzenia zostało użyte w komentowanej ustawie w związku ze wsparciem, o które mogą ubiegać się absolwenci CIS i KIS podejmujący wspólną działalność gospodarczą w formie spółdzielni socjalnej. Podjęcie wspólnej inicjatywy wiąże się z możliwością uzyskania środków na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanego z założeniem spółdzielni socjalnej, przekazywanych jednorazowo z Funduszu Pracy, do wysokości 80% udokumentowanych kosztów tej pomocy w wysokości nieprzekraczającej kwoty przeciętnego wynagrodzenia.

Reintegracja społeczna i zawodowa

Komentowana ustawa wprowadziła do porządku prawnego definicję reintegracji społecznej i zawodowej. Mianem reintegracji zawodowej określa się działania mające na celu odbudowa-

nie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach CIS i KIS zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Przez reintegrację społeczną rozumie się natomiast działania, w tym również o charakterze samopomocowym, mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w CIS, KIS lub zatrudnionej u pracodawcy, umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu.

W ślad za komentowaną ustawą pojęcia te zostały wpisane do szeregu innych aktów prawnych⁵. W większości przypadków przepisy te bądź to wprost odwołują się do definicji obowiązujących na gruncie ustawy o zatrudnieniu socjalnym, bądź też używają tych pojęć w tożsamym znaczeniu. Jedynie ustawa o spółdzielniach socjalnych wprowadza odrębne (choć zbliżone) definicje obu typów reintegracji, wskazując, że reintegracją społeczną są działania „mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu”, zaś reintegracją zawodową – działania „mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy”.

Zarówno reintegrację społeczną, jak i zawodową definiuje się na gruncie obowiązujących przepisów poprzez wskazywanie celów tych działań⁶. Sprzyja to uznawaniu za reintegrację szerokiego spektrum potencjalnych działań faktycznych, które mogą prowadzić do osiągnięcia wyznaczonych przez ustawodawcę efektów. Ścisłe wyznaczenie katalogu działań reintegracyjnych nie pozawalałoby na indywidualizację doboru sposobów działania do potrzeb poszczególnych podopiecznych.

Świadczenie integracyjne

Świadczenie integracyjne to świadczenie pieniężne wypłacane uczestnikowi CIS w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego. Jego wysokość i zasady wypłacania określa art. 15 komentowanej ustawy. Zgodnie z art. 108 ust. 1 pkt 40 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2022 r. poz. 960), świadczenia integracyjne oraz składki na ubezpieczenia społeczne od tych świadczeń finansowane są ze środków Funduszu Pracy. Świadczenie integracyjne jest świadczeniem obligacyjnym.

⁵ Por. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2022 r. poz. 960) – art. 62a; ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1634 z późn. zm.) – art. 14 ust. 7a; ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 2085) – art. 2 ust. 2 pkt 1 i 2; ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2021 r. poz. 2268) – art. 21a; ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327) – art. 4 ust. 1 pkt 2; ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2021 r. poz. 1119) – art. 2¹ ust. 1 pkt 10; ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020 r. poz. 2050) – art. 4 pkt 23.

⁶ R. Szarfenberg, „Reintegracja społeczna w spółdzielczości socjalnej: pojęcia i pomiar – ekspertyza”, 2015 r., http://rszarfenberg.ips.uw.edu.pl/pdf/ss_ekspertyza2.pdf, str. 5 oraz R. Szarfenberg, „Ekspertyza zawierająca zestawienie porównujące różne rozwiązania w zakresie przyjętych pojęć reintegracji społecznej i zawodowej, integracji społecznej i zawodowej oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej, proponowane warianty oraz rekomendacje do dalszych prac legislacyjnych i programowych”, 2018, niepublikowana, str. 7–9.

Uczestnik

Jak wynika z definicji zamieszczonej w słowniczku zawartym w art. 2 pojęcie „uczestnik” oznacza osobę uczestniczącą w zajęciach w centrum integracji społecznej w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego. Jednocześnie ustawa posługuje się tym terminem niekonsekwentnie, bowiem art. 18 ust. 5 ustawy, stanowiący, że „okres uczestnictwa w klubie integracji społecznej jest ustalany indywidualnie z każdym z uczestników” dotyczy niewątpliwie osób, które biorą udział w zajęciach w klubie integracji społecznej, nie zaś w centrum integracji społecznej.

Zatrudnienie wspierane

Zatrudnienie wspierane to wsparcie o charakterze doradczym i finansowym udzielane osobom, do których mają zastosowanie przepisy komentowanej ustawy, mające na celu utrzymanie aktywności zawodowej umożliwiającej podjęcie zatrudnienia, prac społecznie użytecznych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej lub podjęcie działalności gospodarczej. Szerzej na ten temat w komentarzu do art. 15b.

Zasiłek dla bezrobotnych

Zasiłek dla bezrobotnych oznacza na gruncie komentowanej ustawy zasiłek dla bezrobotnych, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, a więc jedynie ten zasiłek, który pobierany jest w okresie pierwszych 90 dni posiadania prawa do zasiłku, tj. od dnia zarejestrowania się w powiatowym urzędzie pracy. Fakt pobierania przez bezrobotnego zasiłku dla bezrobotnych po tym okresie (a więc zasiłku, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, pobieranym w niższej niż pierwotna wysokości) nie ma zatem znaczenia dla stosowania przepisów ustawy o zatrudnieniu socjalnym.

ROZDZIAŁ 2. ZASADY TWORZENIA CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Centrum integracji społecznej (Art. 3)

Art. 3

1. Centrum integracji społecznej, zwane dalej „Centrum”, realizuje reintegrację zawodową i społeczną przez następujące usługi:

- 1) kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu;
- 2) nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych;
- 3) naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą;
- 4) uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

1a. Miejsce realizacji usług, o których mowa w ust. 1, może być inne niż miejsce funkcjonowania Centrum.

2. Centrum, na zasadach określonych w ustawie, może być tworzone przez:

- 1) jednostkę samorządu terytorialnego w formie:
 - a) jednostki budżetowej,
 - b) samorządowego zakładu budżetowego,
- 2) organizację pozarządową,
- 3) podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327 z późn. zm.)
 - zwane dalej „instytucjami tworzącymi”.

3. (uchylony)

4. Centrum utworzone przez organizację pozarządową lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, działa w formie jednostki wyodrębnionej organizacyjnie i finansowo w sposób zapewniający należyłą identyfikację pod względem organizacyjnym i finansowym, w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z uwzględnieniem przepisów o rachunkowości.

Formy reintegracji zawodowej i społecznej

Zgodnie z definicją reintegracji zawodowej wskazaną w art. 2 pkt 4, oznacza ona działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w centrum integracji społecznej i klubie integracji społecznej zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Reintegracją społeczną są zaś, w myśl art. 2 pkt 5, działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu.

Art. 3 ust. 1 doprecyzowuje, jakie formy reintegracji mają być wykonywane w CIS. Katalog tych form został skonstruowany jako zamknięty. Jednocześnie usługi te (podobnie jak sama reintegracja) zostały wyróżnione w zasadzie przez pryzmat celów, którym mają one odpowiadać, a nie przez szczegółowe określenie działań, jakie CIS ma podejmować wobec swoich uczestników. Pozwala to na relatywnie dużą swobodę CIS w doborze metod rozwijania umiejętności i kompetencji wymienionych w art. 3 ust. 1 pkt 1–4. Ustawodawca wyszedł bowiem z założenia, że działania te powinny być dostosowywane do indywidualnych potrzeb uczestników. Stąd też formalnie zamknięty katalog w praktyce otwiera się na wszelkie usługi, które pozwalają nabyć i rozwijać umiejętności i kompetencje wymienione w przepisach.

Miejsce realizacji usług

Nowelizacja ustawy z 2022 r. wprowadziła zmiany w zakresie organizacji działalności CIS, umożliwiając realizację zajęć dla uczestników poza miejscem jego funkcjonowania. Celem zmiany było, poza usprawnieniem realizacji przez CIS jego działań, stworzenie szansy na dotarcie z ofertą reintegracyjną do nowych grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Konsekwencją tej zmiany jest zobowiązanie do dołączenia do wniosku o przyznanie statusu, również kopii dokumentu potwierdzającego tytuł prawny do nieruchomości, w której będą realizowane usługi reintegracyjne, o ile to miejsce nie jest miejscem funkcjonowania CIS.

Wprowadzona modyfikacja nie obejmuje natomiast sytuacji, w których prowadzenie niektórych form reintegracji odbywa się poza miejscem funkcjonowania CIS z przyczyn wynikających z natury tych działań. Dotyczy to np. realizacji działań reintegracyjnych związanych z nabywaniem umiejętności zawodowych poza miejscem funkcjonowania CIS, wynikających ze specyfiki danego zawodu, tj. ogrodnictwo, utrzymanie zieleni, prace porządkowe lub ze specjalistycznych potrzeb wymagających wykorzystania maszyn i urządzeń, które w CIS nie są dostępne.

Przepisy nie wiążą z tą zmianą konieczności zawierania w decyzji o nadaniu statusu CIS, informacji o miejscu prowadzenia zajęć. Informacje te zostaną zamieszczone w rejestrze jedno-

stek organizacyjnych, którym wojewoda nadał status CIS, udostępnianym w postaci elektronicznej na stronie podmiotowej urzędu wojewódzkiego.

Instytucje tworzące CIS

Centrum może być tworzone przez wybrane podmioty sektora publicznego (samorządowego) oraz obywatelskiego (pozarządowego). Katalog podmiotów uprawnionych do prowadzenia CIS jest zamknięty. W pierwszej grupie znalazły się jednostki samorządu terytorialnego, a więc gminy, powiaty, samorząd województwa (choć w praktyce centra są tworzone głównie przez gminy). W drugiej grupie zaś: organizacje pozarządowe (w rozumieniu art. 2 pkt 2 komentowanej ustawy) oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, zwane dalej: „kościelne osoby prawne” oraz spółdzielnie socjalne).

Przed nowelizacją ustawy z 2022 r. tworzenie CIS było zastrzeżone jedynie dla spółdzielni socjalnych zakładanych przez podmioty, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1205), tj. organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jednostki samorządu terytorialnego oraz kościelne osoby prawne. Od 2022 r. obok spółdzielni socjalnych osób prawnych również spółdzielnie socjalne zakładane przez osoby fizyczne mogą utworzyć CIS. Zgodnie z uzasadnieniem do projektu nowelizacji ustawy z 2022 r. brak jest podstaw, aby w zakresie racjonalności tworzenia CIS, utrzymywane było rozróżnienie pomiędzy spółdzielniami socjalnymi utworzonymi przez osoby prawne i osoby fizyczne. Spółdzielnie socjalne to podmioty prowadzące reintegrację społeczną i zawodową na rzecz pracowników i ich członków. Jednocześnie są to również podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Z tego względu mogą one dysponować odpowiednim potencjałem (w szczególności kadrowym i infrastrukturalnym), dzięki któremu są one w stanie utworzyć i prowadzić CIS. W tym kontekście nie można uznać, że kwestia podmiotu lub podmiotów tworzących spółdzielnię ma charakter decydujący.

Warto zwrócić uwagę na ewolucję katalogu instytucji tworzących CIS. Początkowo spośród podmiotów niepublicznych tylko organizacje posiadające status pożytku publicznego były uprawnione do zakładania centrów. Następnie w 2004 r. otwarto tę możliwość dla pozostałych organizacji pozarządowych⁷. Spółdzielnie socjalne, choć tylko wybrane, wpisano do katalogu uprawnionych podmiotów dopiero w roku 2011⁸. Również CIS samorządowe mogły być aż do 2010 r. tworzone jedynie na poziomie gminnym⁹.

⁷ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 99, poz. 1001).

⁸ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 205, poz. 1211).

⁹ Ustawa z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 152, poz. 1020).

Formy organizacyjne CIS

Typ instytucji tworzącej determinuje formę organizacyjną centrum integracji społecznej. Jednostka samorządu terytorialnego powołując Centrum określa jego statut zawierający zasady funkcjonowania CIS, a następnie rada gminy/miasta/powiatu podejmuje uchwałę o powołaniu jednostki organizacyjnej. Jednostki samorządu terytorialnego powołując centra mają do wyboru formę jednostki budżetowej lub samorządowego zakładu budżetowego. Jednostkami budżetowymi, zgodnie z art. 11 ust. 1 ufp, są jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych nieposiadające osobowości prawnej, czyli w stosunkach cywilnoprawnych działają w imieniu i na rzecz właściwej JST. Pokrywają one swoje wydatki bezpośrednio z budżetu, a pobrane dochody odprowadzają na rachunek budżetu jednostki samorządu terytorialnego.

Zgodnie z art. 14 pkt 7a ufp, zadania własne samorządu w zakresie m.in. reintegracji zawodowej i społecznej mogą być wykonywane przez samorządowe zakłady budżetowe, które odpłatnie wykonują zadania pokrywając koszty swojej działalności z przychodów własnych. Ufp dopuszcza, aby zakłady otrzymywały z budżetu JST dotacje przedmiotowe, celowe na zadania bieżące i realizacje inwestycji, a w ściśle określonych przypadkach także dotacje podmiotowe (art. 15 ust. 3 ufp).

W przypadku podmiotów sektora pozarządowego wymagane jest utworzenie CIS jako jednostki wyodrębnionej organizacyjnie i finansowo w sposób zapewniający należyłą identyfikację pod względem organizacyjnym i finansowym, w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z uwzględnieniem przepisów o rachunkowości. Podmioty uprawnione do założenia CIS określają jego statut, a następnie podejmują uchwałę walnego zgromadzenia bądź zarządu organizacji o prowadzeniu działalności w formie CIS.

Także i w tym przypadku CIS nie jest niezależnym od instytucji tworzącej bytem prawnym i to ona jest w obrocie cywilnoprawnym stroną stosunków prawnych dotyczących CIS.

Poprawnie skonstruowana komparycja umowy cywilnoprawnej z CIS pozarządowym, na przykładzie Centrum tworzonego przez fundację powinna wskazywać tę stronę w sposób następujący:

„Umowa z dnia ... (data)

zawarta w ... (miejsce) pomiędzy:

1. *Fundacją X z siedzibą w ..., reprezentowaną przez ..., (ewentualnie z dopiskiem „prowadzącą Centrum Integracji Społecznej Y”, umowa nie powinna być jednak określona jako zawarta przez Centrum Integracji Społecznej!)*

a

2. *... (określenie drugiej strony umowy)”*

Wniosek o przyznanie statusu (Art. 4)

Art. 4

1. Wniosek o przyznanie statusu Centrum instytucja tworząca składa do wojewody właściwego ze względu na siedzibę Centrum.
2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać:
 - 1) nazwę instytucji tworzącej Centrum i adres jej siedziby;
 - 2) informację o miejscu funkcjonowania Centrum oraz miejscu realizacji usług, o którym mowa w art. 3 ust. 1a, i przewidywanym terminie rozpoczęcia działalności;
 - 2a) dane kontaktowe Centrum;
 - 3) przewidywaną liczbę uczestników oraz wskazanie, dla jakiej grupy uczestników Centrum będzie świadczyć usługi;
 - 4) planowany rodzaj działalności wytwórczej, handlowej lub usługowej;
 - 5) program prac prowadzonych z uczestnikami w ramach reintegracji zawodowej i społecznej;
 - 6) przewidywaną liczbę pracowników Centrum oraz ich kwalifikacje;
 - 6a) planowane rodzaje umów o pracę pracowników Centrum i ich wymiar czasu pracy;
 - 7) dane o organizacji i systemie zajęć w Centrum;
 - 8) dane o zakładanych efektach działania Centrum, w tym planowaną liczbę osób do przyuczenia do zawodu, przekwalifikowania lub podwyższenia kwalifikacji, planowaną liczbę osób, którym uczestniczenie w zajęciach w Centrum i wspierane zatrudnienie socjalne pomogą w uzyskaniu zatrudnienia na zasadach przewidzianych w przepisach prawa pracy lub w podjęciu działalności gospodarczej, planowaną liczbę osób usamodzielnionych ekonomicznie;
 - 9) dane o szacunkowym rocznym preliminarzu ogólnych kosztów działalności Centrum, w tym kosztów realizacji reintegracji zawodowej i społecznej;
 - 10) dane o wysokości zasobów własnych instytucji tworzącej poniesionych na utworzenie Centrum oraz o formach tych zasobów, a także o przewidywanym udziale własnym w finansowaniu działalności Centrum;
 - 11) dane o innych źródłach finansowania działalności Centrum, w tym ze środków określonych w gminnym programie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu;

12) projekt regulaminu Centrum;

13) kopię dokumentu potwierdzającego tytuł prawny do nieruchomości, w której ma funkcjonować Centrum lub w której będą realizowane usługi wymienione w art. 3 ust. 1;

14) opinię starosty o potrzebie powołania Centrum na terenie podległego mu powiatu, z wyłączeniem wniosku składanego przez powiat;

15) akt powołania Centrum, w przypadku powołania Centrum przez jednostkę samorządu terytorialnego.

Wniosek o przyznanie statusu CIS

Wniosek o przyznanie statusu CIS dotyczyć może zarówno jednostek organizacyjnych już istniejących w dacie złożenia wniosku, jak i jednostek organizacyjnych dopiero tworzonych (co dotyczy zwłaszcza centrów powoływanych przez jednostki samorządu terytorialnego). Literalnie nie jest to bowiem wniosek o zgodę na utworzenie tego typu jednostki, ale o potwierdzenie, że spełnia ona określone w ustawie wymogi oraz odpowiada na zapotrzebowanie na usługi CIS w danym powiecie.

Ponieważ status Centrum nadawany jest na czas oznaczony, tj. na okres 5 lat, należy przyjąć, że kolejne wnioski dotyczyć mogą jednostki organizacyjnej już istniejącej, a nieposiadającej statusu (problematyka przedłużenia posiadanego statusu opisana jest odrębnie, w dalszej części komentarza).

Warto zauważyć, że złożenie wniosku, o którym mowa w art. 4 ust. 1, może być konieczne w przypadku jednostki organizacyjnej, która utraciła status CIS, np. wskutek upływu terminu ważności decyzji, która nie musi być tożsama z likwidacją jednostki organizacyjnej. W tych bowiem przypadkach nie ma mowy o uregulowanym w art. 5a przedłużeniu statusu, które zakłada ciągłość jego posiadania, ale o jego ponownym nadaniu.

Wreszcie zauważyć należy, że organizacja pozarządowa może przecież prowadzić działalność w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej obejmującą działania, o których mowa w art. 3 ust. 1, także nie posiadając statusu Centrum. Brak tego statusu uniemożliwia jedynie korzystanie z przewidzianych dla tych jednostek rozwiązań instytucjonalnych w zakresie współpracy z samorządem.

Dlatego też, nie da się wykluczyć, że o nadanie statusu CIS będzie ubiegać się instytucja tworząca, która posiada już wyodrębnioną jednostkę realizującą działalność, dla jakiej powoływane są CIS.

Choć zatem komentowany przepis zawiera elementy wskazujące raczej na nadawanie statusu nowym jednostkom organizacyjnym (np. obowiązek przedstawiania projektu regulaminu Centrum, a nie regulaminu obowiązującego), to należy interpretować go w ten sposób, że może być stosowany także w odniesieniu do już działających. Art. 5a ustawy wyraźnie wskazuje na możliwość przedłużenia statusu, stanowiąc, że wniosek o przedłużenie statusu ma zawierać dane, o których mowa w art. 4 ust. 2, a więc te same, które zgłaszane są przy nadawaniu statusu po raz pierwszy. Zatem ustawodawca nie tylko nie wyklucza, ale wręcz na gruncie art. 5a naka-

zuje stosowanie przepisów z pozoru odnoszących się do nowych jednostek, także do instytucji już wcześniej działających (przedłużenie statusu z istoty rzeczy nie może dotyczyć jednostek nowo tworzonych). Co za tym idzie, nie można z samego brzmienia przepisu art. 4 ust. 2 wywodzić, że wniosku nie może składać instytucja tworząca, która daną jednostkę organizacyjną już utworzyła i prowadziła. Utworzenie danej jednostki organizacyjnej i nadanie jej statusu CIS to przecież dwa odrębne zdarzenia prawne, dokonywane zresztą przez odrębne podmioty (instytucję tworzącą i wojewodę). Nawet w przypadku CIS nowo tworzonych.

Aby uzyskać status CIS, instytucja tworząca zobowiązana jest wystąpić do wojewody właściwego ze względu na siedzibę planowanego Centrum, z wnioskiem o przyznanie takiego statusu. Zakres wniosku został określony w art. 4 ust. 2 pkt 1–15, który zawiera obowiązkowe elementy wniosku o przyznanie statusu Centrum. Świadczy o tym użycie słów: „powinien zawierać”. Użycie słowa „powinien” w połączeniu z bezokolicznikiem jest równoznaczne z obowiązkiem podjęcia określonego działania, które jest zachowaniem pożądanym, oczekiwanym, spodziewanym (wyrok NSA z 31 stycznia 2012 (I OSK 1016/2011)). Dlatego też, stosując zasady wykładni literalnej, należy przyjąć, że art. 4 ust. 2 ustawy wymienia elementy, które muszą znaleźć się we wniosku. Zatem treść wniosku jest określona w ustawie w sposób wyczerpujący. Co więcej, na podstawie brzmienia przepisu art. 4 ust. 2 ustawy, nie ma podstawy prawnej do żądania przez wojewodę dodatkowych dokumentów czy informacji spoza katalogu wymienionego w tym przepisie. Ustawodawca, chcąc dopuścić swobodne kształtowanie treści wniosku i jego elementów składowych zastosowałby w art. 4 ust. 2 otwarty katalog poprzez użycie słowa „w szczególności”. W związku z tym, że organy administracji państwowej, zgodnie z zasadą legalizmu, działają w granicach i na podstawie prawa, mogą one opracować jednolity wzór wniosku o przyznanie statusu Centrum, jednak nie mogą wyjść poza elementy enumeratywnie wymienione w art. 4 ust. 2 ustawy. Dlatego też wojewoda nie może domagać się od wnioskodawcy dodatkowych dokumentów czy informacji, a tym bardziej ich brak nie może być podstawą do wydania decyzji o odmowie przyznania statusu Centrum.

W sytuacji składania wniosku na lata kolejne dotyczącego CIS działającego już uprzednio, podobnie jak w przypadku wniosku o przedłużenie statusu, powinien on zawierać nie tyle opis dotychczasowego dorobku, lecz plany działania na następne lata. Jednocześnie za brak formalny takiego wniosku nie powinno być w żadnym razie uznane np. dołączenie do wniosku o nadania statusu CIS regulaminu, który wszedł już w życie (a więc wyszedł poza fazę projektu), jeżeli wnioskodawca deklaruje, że będzie on obowiązywał w niezmienionym kształcie w kolejnym okresie działania CIS.

Nowelizacja ustawy z 2022 r. wprowadzając możliwość organizowania zajęć dla uczestników CIS poza miejscem funkcjonowania centrum, rozszerzyła zakres wniosku ujętego w ust. 2 pkt 13 komentowanej ustawy. Konsekwencją tej zmiany jest zobowiązanie CIS do dołączenia do wniosku o przyznanie statusu również kopii dokumentu potwierdzającego tytuł prawny do nieruchomości, w której będą realizowane usługi reintegracyjne w innym miejscu niż miejsce funkcjonowania CIS. Wprowadzona zmiana nie wiąże nadanego uprawnienia do świadczenia usług CIS poza miejscem jego funkcjonowania, z koniecznością wydania przez starostę dodatkowej opinii o potrzebie powołania CIS na terenie podległego mu powiatu (ust. 2 pkt 14), ze względu na to, że działalność prowadzona w innym miejscu jest nadal wykonywana w ramach struktury istniejącego już CIS.

Status (Art. 5)

Art. 5

1. Status Centrum nadaje wojewoda właściwy ze względu na miejsce funkcjonowania Centrum, w drodze decyzji administracyjnej, na podstawie wniosku, o którym mowa w art. 4.
2. Status Centrum nadaje się na okres 5 lat.
3. *(uchylony)*
4. Centrum jest obowiązane:
 - 1) *(uchylony)*
 - 2) przedstawiać corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, wojewodzie oraz jednostkom i podmiotom przyznającym dotacje Centrum, a także instytucji tworzącej sprawozdanie zawierające rozliczenie dotacji za rok poprzedni, efekty reintegracji zawodowej i społecznej, a także preliminarz wydatków i przychodów na rok bieżący związanych z wykonywaniem usług, o których mowa w art. 3 ust. 1, oraz informację o zmianie danych zawartych we wniosku, o którym mowa w art. 4.
5. Wojewoda prowadzi rejestr jednostek organizacyjnych, którym nadał status Centrum. Nadanie statusu Centrum jest równoznaczne z wpisem do rejestru.
 - 5a. Rejestr obejmuje dane wymienione w art. 4 ust. 2 pkt 1-2a i 4.
 - 5b. Rejestr, o którym mowa w ust. 5, jest udostępniany w postaci elektronicznej na stronie podmiotowej urzędu obsługującego wojewodę.
6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzór sprawozdania, o którym mowa w ust. 4 pkt 2, zawierającego dane dotyczące:
 - 1) liczby pracowników zatrudnionych w okresie sprawozdawczym;
 - 2) liczby uczestników, z uwzględnieniem podziału na grupy osób, o których mowa w art. 1 ust. 2;
 - 3) liczby uczestników usamodzielnionych ekonomicznie;
 - 4) liczby uczestników objętych reintegracją zawodową i społeczną;
 - 5) usług kierowanych do uczestników w ramach reintegracji zawodowej i społecznej;
 - 6) wykonania planu finansowego za poprzedni rok, z uwzględnieniem przyznanych dotacji, wypłaconych świadczeń integracyjnych i premii motywacyjnych;

7) preliminarza wydatków i przychodów na rok bieżący, kierując się potrzebą ujednoczenia elementów sprawozdawczych.

7. Wojewoda przedstawia corocznie, nie później niż do dnia 30 kwietnia danego roku, ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego sprawozdanie zbiorcze z informacji uzyskanych w trybie ust. 4 pkt 2.

Nadanie statusu Centrum Integracji Społecznej

W myśl art. 5, status CIS nadawany jest przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce funkcjonowania Centrum w drodze decyzji administracyjnej na okres 5 lat. Należy uznać, że odmowa nadania statusu Centrum następować będzie również w trybie postępowania administracyjnego. Zgodnie z art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 735 z późn. zm.), organ administracji publicznej załatwia sprawę przez wydanie decyzji, chyba że przepisy Kodeksu stanowią inaczej. Decyzje rozstrzygają sprawę co do jej istoty w całości lub w części albo w inny sposób kończą sprawę w danej instancji. Istnieje zatem na gruncie prawa administracyjnego domniemanie załatwienia sprawy w formie decyzji¹⁰ (np. wyrok WSA we Wrocławiu z 31.08.1984 r., SA/Wr 430/84; wyrok NSA z 5.01.2007 r., I OSK 568/06; wyrok NSA z 3.07.2013 r., I OSK 2210/12; wyrok WSA w Gdańsku z 28.08.2014 r., III SAB/Gd 66/14). Wyłączenie formy decyzji administracyjnej dla załatwiania określonych indywidualnych spraw administracyjnych musi być jednoznaczne, nie można go domniemywać (tak np. wyrok WSA w Warszawie z 13.02.2007 r., VI SA/Wa 2106/06). Wydanie decyzji stanowi zatem rozstrzygnięcie sprawy, kształtujące sytuację prawną strony. Niewątpliwie również odmowa nadania statusu CIS powinna być dokonana w formie decyzji administracyjnej. Odmienna interpretacja ograniczałaby prawo do zakwestionowania niekorzystnego dla wnioskodawcy rozstrzygnięcia przed sądem administracyjnym.

Postępowanie w sprawie nadania statusu CIS wszczynane jest na wniosek instytucji tworzącej Centrum. Datą wszczęcia postępowania jest dzień doręczenia wojewodzie wniosku, co wynika z art. 61 § 3 kpa. Jeżeli wniosek nie spełnia wymagań określonych w art. 4 ustawy o zatrudnieniu socjalnym, wojewoda wzywa wnoszącego do usunięcia braków w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż siedem dni, pouczając, że nieusunięcie braków spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania (art. 64 § 2 kpa).

Należy pamiętać, że konieczność dokonania wezwania do usunięcia braków przez wnioskodawcę rodzi skutek, o którym mowa w art. 35 § 5 kpa. Jako opóźnienie spowodowane z winy strony następuje wstrzymanie biegu terminu na wydanie decyzji w przedmiocie nadania statusu CIS.

Przyznanie w formie decyzji statusu CIS jest równoznaczne z wpisem do prowadzonego przez wojewodę rejestru jednostek organizacyjnych, którym nadano status Centrum (ust. 5).

Sprawozdawczość

Centrum obowiązane jest corocznie, nie później jednak niż do dnia 31 marca, przedstawić:

¹⁰ M. Dyl [w:] red. M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, CH. Beck, Beck Online Komentarze, wydanie 26, 2018, Legalis.

- 1) wojewodzie;
- 2) jednostkom i podmiotom przyznającym dotację;
- 3) instytucji tworzącej

sprawozdanie zawierające:

- 1) rozliczenie dotacji;
- 2) osiągnięte efekty reintegracji zawodowej i społecznej;
- 3) zestawienie planowanych dochodów i wydatków związanych z realizacją usług, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy;
- 4) informację o ewentualnych zmianach danych zawartych we wniosku o nadanie statusu CIS.

Wzór tego sprawozdania został określony w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 grudnia 2016 r. w sprawie określenia wzoru sprawozdania Centrum Integracji Społecznej (Dz.U. z 2017 r. poz. 97). Składanie sprawozdań odbywa się poprzez, udostępnioną w 2014 r. na stronie internetowej urzędu obsługującego ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego, Centralną Aplikację Statystyczną integrującą procesy sprawozdawcze w obszarze zabezpieczenia społecznego, w tym pomocy społecznej i zatrudnienia socjalnego.

Na podstawie informacji zawartych w sprawozdaniach CIS, wojewoda przekazuje ministrowi do spraw zabezpieczenia społecznego sprawozdanie zbiorcze do dnia 30 kwietnia każdego roku.

Rejestr CIS

Wojewoda, nadając jednostkom organizacyjnym status CIS, dokonuje wpisu do rejestru, który jest udostępniany w postaci elektronicznej na stronie podmiotowej urzędu wojewódzkiego.

Nowelizacja ustawy z 2022 r. w zasadniczy sposób ograniczyła zakres danych gromadzonych przez wojewodę w rejestrze CIS. W rejestrze publikowane są jedynie podstawowe informacje, wymienione w art. 4 ust. 2 pkt 1–2a i 4, tj.:

- nazwę instytucji tworzącej CIS i adres jej siedziby,
- informację o miejscu funkcjonowania CIS oraz miejscu realizacji usług, które może być inne niż miejsce funkcjonowania CIS,
- przewidywany terminie rozpoczęcia działalności,
- dane kontaktowe CIS oraz
- planowany rodzaj działalności wytwórczej, handlowej lub usługowej.

Decyzja o przedłużeniu statusu Centrum (Art. 5a)

Art. 5a

Wojewoda, na wniosek instytucji tworzącej, może wydać decyzję o przedłużeniu statusu Centrum na okres, o którym mowa w art. 5 ust. 2, biorąc pod uwagę przedstawiane sprawozdanie, o którym mowa w art. 5 ust. 4 pkt 2, z 3 ostatnich lat. Wniosek powinien zawierać dane, o których mowa w art. 4 ust. 2.

Przedłużenie posiadania statusu CIS

Decyzja administracyjna w przedmiocie przedłużenia posiadania przez daną jednostkę organizacyjną statusu Centrum jest wydawana na wniosek podmiotu prowadzącego CIS, składany w okresie posiadania przez tę jednostkę statusu i wiąże się z zachowaniem ciągłości posiadania statusu.

Ustawa nie wprowadza żadnego ograniczenia co do liczby możliwych przedłużeń, natomiast każdorazowo decyzja dotyczy posiadania przez jednostkę statusu Centrum przez kolejne 5 lat od dnia następującego po utracie statusu nadanego poprzednią decyzją.

Jeżeli wniosek wpłynął do wojewody przed wygaśnięciem poprzedniej decyzji w przedmiocie statusu, czyli w czasie właściwym dla wydania rozstrzygnięcia, lecz z uwagi na przewlekłość postępowania organu został rozpoznany już po tym terminie, to mimo wszystko organ powinien wydać decyzję o przedłużeniu statusu, z której wynikać będzie ciągłość jego posiadania. Niezależnie od daty wydania takiej decyzji, decyzja o przedłużeniu powinna wskazywać na okres począwszy od dnia następującego po upływie terminu ważności poprzedniej decyzji nadającej status. Wnioskodawca nie może bowiem ponosić negatywnych konsekwencji uchybienia przez organ terminowi załatwienia sprawy. Jednocześnie wskazane jest, aby wniosek o przedłużenie posiadania statusu składany był nie w ostatnim dniu obowiązywania poprzedniej decyzji, lecz odpowiednio wcześniej, w czasie umożliwiającym organowi faktyczne rozpoznanie sprawy w terminie wynikającym z art. 35 kpa.

W sytuacji, gdy wniosek składany jest już po utracie poprzednio nadanego statusu, właściwym sposobem procedowania wydaje się postępowanie w przedmiocie nadania go na nowo, określone w art. 5. Wiąże się to jednak z przerwaniem ciągłości posiadania statusu.

Wniosek o przedłużenie statusu CIS powinien zawierać dane, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy. Z uwagi na fakt, że przywołany przepis zawiera elementy charakterystyczne dla jednostek organizacyjnych dopiero tworzonych (np. planowana data rozpoczęcia działalności), mimo braku wskazania w ustawie wprost, że art. 4 ust. 2 stosowany ma być odpowiednio, wydaje się, że przepisy te należy stosować z uwzględnieniem specyfiki podmiotu już działającego. Szerzej na ten temat w komentarzu do art. 4.

Nadzór nad działalnością Centrum (Art. 5b)

Art. 5b

1. Wojewoda sprawuje nadzór nad działalnością Centrum w zakresie prawidłowości realizacji reintegracji zawodowej i społecznej, zgodności działalności prowadzonej przez Centrum z wymaganiami stanowiącymi podstawę przyznania statusu Centrum wynikającymi z art. 4 oraz w zakresie wypełniania obowiązku określonego w art. 5 ust. 4 pkt 2.

2. W ramach sprawowanego nadzoru, o którym mowa w ust. 1, wojewoda ma prawo:

- 1) żądać od Centrum wyjaśnień; Centrum jest obowiązane do ich przedłożenia w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 14 dni od dnia otrzymania wezwania do złożenia wyjaśnień;
- 2) w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w funkcjonowaniu Centrum – wezwać Centrum do ich zaniechania lub usunięcia w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 30 dni od dnia otrzymania wezwania.

Uprawnienia nadzorcze wojewody względem CIS

Do czasu nowelizacji ustawy z 2022 r. uprawnienia wojewody wobec CIS obejmowały czynności związane z nadawaniem i przedłużaniem status CIS, a także wydawaniem decyzji o utracie takiego statusu. Informacje na temat CIS zamieszczane były w prowadzonym przez wojewodę rejestrze. Dane o sytuacji CIS, pozyskiwane w związku z obowiązkiem sprawozdawczym nałożonym na CIS, stanowią dla wojewody podstawę do przygotowania zbiorczej informacji z województwa, którą następnie zobowiązany jest przekazać ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego do dnia 30 kwietnia danego roku.

Wojewoda, wykonując zadania nałożone przez uzs, w szczególności związane z przedłużeniem statusu CIS lub utratą tego statusu, nie dysponował jednocześnie właściwymi uprawnieniami nadzorczymi. Wprowadzenie przepisów rozszerzających kompetencje wojewody było również jednym z wniosków sformułowanych przez Najwyższą Izbę Kontroli¹¹.

Nowelizacja ustawy z 2022 r. w dodanym art. 5b wprowadziła nadzór wojewody nad działalnością CIS w zakresie realizacji działań z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej, zgodności tej działalności z wymaganiami stanowiącymi podstawę przyznania statusu CIS oraz wypełnianiem przez CIS obowiązku sprawozdawczego.

Rozwiązania te zapewniają wojewodzie możliwość weryfikacji stanu faktycznego w zakresie działań realizowanych przez CIS oraz reagowania na stwierdzone nieprawidłowości.

Przyznając wojewodzie uprawnienia nadzorcze ustawodawca wyznaczył jednocześnie terminy, w których Centrum jest zobowiązane złożyć stosowne wyjaśnienia (co najmniej 14 dni

¹¹ Informacja o wynikach kontroli NIK pn. *Zatrudnienie socjalne jako instrument działań na rzecz rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej oraz wzmocnienia aktywności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym*, z 20 listopada 2013 r. Nr ewid. 175/2013/P/13/110/KPS, s. 10.

od dnia otrzymania wezwania) lub usunąć stwierdzone nieprawidłowości (co najmniej 30 dni od dnia otrzymania wezwania). Bezskuteczny upływ tych terminów powodować będzie utratę statusu CIS.

Decyzja o utracie statusu (Art. 6)

Art. 6

1. W przypadku nierealizowania przez Centrum założeń przyjętych we wniosku, o którym mowa w art. 4, w stopniu uniemożliwiającym wykonywanie usług określonych w art. 3 lub w razie stwierdzenia nieprawidłowości rozliczeń finansowych przewidzianych ustawą, mających wpływ na wynik finansowy, wojewoda wydaje decyzję o utracie statusu Centrum z urzędu lub na wniosek marszałka województwa, wójta, burmistrza lub prezydenta miasta przyznających dotacje Centrum lub instytucji tworzącej Centrum.

1a. Wojewoda wydaje decyzję o utracie statusu Centrum również po bezskutecznym upływie terminów, o których mowa w art. 5b ust. 2, lub na wniosek instytucji tworzącej.

2. W przypadku likwidacji instytucji tworzącej Centrum wojewoda wydaje decyzję o utracie statusu Centrum, z zastrzeżeniem ust. 4.

3. W przypadku wydania decyzji o utracie statusu Centrum niewykorzystane środki finansowe pochodzące z dotacji podlegają zwrotowi do jednostek, które udzieliły dotacji, w wysokości proporcjonalnej do wysokości udzielonej dotacji.

4. W przypadku gdy instytucja tworząca, będąca organizacją pozarządową lub podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ulega likwidacji, prawa i obowiązki tej instytucji może przejąć gmina właściwa ze względu na siedzibę Centrum. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Przesłanki pozbawienia statusu CIS

Decyzja o utracie statusu Centrum jest wydawana w następujących przypadkach:

- 1) nierealizowania przez CIS założeń przyjętych we wniosku o przyznanie statusu, w stopniu uniemożliwiającym realizację usług reintegracyjnych;
- 2) stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie rozliczeń finansowych przewidzianych ustawą, mających wpływ na wynik finansowy;
- 3) bezskutecznego upływu terminów, związanych z wykonywaniem przez wojewodę funkcji nadzorczych, związanych z obowiązkiem złożenia przez CIS wyjaśnień lub zaniechaniem albo usunięciem nieprawidłowości związanych z funkcjonowaniem CIS;
- 4) likwidacji instytucji tworzącej CIS.

Pierwsza sytuacja dotyczy niezgodności działalności Centrum z założeniami przyjętymi we wniosku. Trzeba podkreślić, że nie chodzi jednak o każdą niezgodność, a jedynie taką, która uniemożliwia wykonywanie usług określonych w art. 3 ust. 1. W przepisie tym z kolei mowa o takich działaniach, jak:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu,
- nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych,
- naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą,
- uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Choć decyzja o pozbawieniu danej jednostki organizacyjnej statusu CIS jest wydawana przez wojewodę obligatoryjnie w przypadku zaistnienia ustawowych przesłanek (użycie zwrotu „wydaje” a nie „może wydać”), to w praktyce samo stwierdzenie zaistnienia przesłanki pierwszej ma w dużej mierze charakter ocenny. Organ musi bowiem nie tylko stwierdzić, że doszło do nierealizowania przez Centrum założeń, ale nadto, że fakt ten uniemożliwia świadczenie wskazanych w przepisie usług. Jednocześnie wykazanie w decyzji niemożliwości prowadzenia przez CIS usług, dość ogólnie przecież określonych na gruncie art. 3, wydaje się trudne. Organ z ostrożnością powinien podchodzić do stosowania tej przesłanki utraty statusu Centrum. Jak się wydaje, może ona być stwierdzona przede wszystkim w sytuacji, gdy usługi określone w art. 3 nie są w ogóle wykonywane (wtedy bowiem niemożliwość ich realizowania da się uzasadnić na gruncie stanu faktycznego) i wynika to z niezrealizowania założeń przyjętych we wniosku o przyznanie statusu Centrum.

Założeniami zawartymi we wniosku, których niezrealizowanie może doprowadzić do niemożności świadczenia usług mogą być niemal wszystkie informacje, o których mowa w art. 4 ust. 2. Nie dotyczy to jednak informacji mających jedynie formalne znaczenie takich jak: nazwa, czy lokal prowadzenia działalności (jeżeli dalej znajduje się w tej samej jednostce samorządu terytorialnego). W ich wypadku trudno byłoby bowiem uzasadniać niemożność świadczenia przez CIS usług. Należy pamiętać, że nie każde odstępstwo od przyjętych we wniosku założeń, nawet tych o *stricte* merytorycznym charakterze, uniemożliwia wykonywanie zadań przez Centrum.

Drugą przesłanką pozbawienia Centrum statusu jest stwierdzenie nieprawidłowości rozliczeń finansowych przewidzianych ustawą, mających wpływ na wynik finansowy. Przesłankę tę należy badać w oparciu o przepisy ustawy o rachunkowości. Ma ona bardziej jednoznaczny charakter niż przesłanka omówiona powyżej i może wystąpić samodzielnie. A zatem nawet CIS w pełni realizujące swoje założenia co do prowadzonej działalności może być pozbawione statusu z uwagi na nieprawidłowości natury finansowej.

Trzecia przesłanka skutkująca utratą statusu dotyczy niedotrzymania terminu, w którym CIS został zobowiązany do przedstawienia wyjaśnień w ramach wykonywanych przez wojewodę czynności nadzorczych związanych z jego funkcjonowaniem, a także braku zaniechania

albo nieusunięcia nieprawidłowości stanowiących naruszenie przepisów ustawy w zakresie realizowanych przez te podmioty usług reintegracyjnych, zgodności działalności prowadzonej przez Centrum z wymaganiami stanowiącymi podstawę przyznania statusu CIS oraz wypełniania obowiązku sprawozdawczego.

Co do czwartej z przesłanek pozbawienia statusu CIS, tj. w przypadku postępowania w przedmiocie pozbawienia Centrum statusu z uwagi na likwidację tworzącej je instytucji, zasadnym jest, aby wojewoda zwrócił się do gminy miejsca siedziby Centrum z zapytaniem, czy zamierza skorzystać z możliwości, o której mowa w art. 6 ust. 4, tj. przejęcia praw i obowiązków likwidowanej jednostki.

Organ wyższego stopnia (Art. 6a)

Art. 6a

W postępowaniu administracyjnym dotyczącym wydawania decyzji o nadaniu, przedłużeniu lub utracie statusu Centrum organem wyższego stopnia jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

Organ odwoławczy w postępowaniu o pozbawienie statusu CIS

Art. 6a na pozór może wydawać się przepisem zbędnym. Zgodnie z art. 17 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, organami wyższego stopnia w stosunku do wojewodów są bowiem właściwi w sprawie ministrowie. Skoro art. 6b przewiduje odpowiednie stosowanie przepisów kpa, to art. 6a powtarzałby normę już istniejącą. Jak się jednak wydaje celem przepisu jest ustawowe doprecyzowanie, który z ministrów jest właściwy w tego typu sprawach. Z ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1893, z późn. zm.) wynika, że zbliżone do siebie tematycznie problematyki należą do dwóch odrębnych działów administracji rządowej, tj. działów: „praca” oraz „zabezpieczenie społeczne”. Zgodnie z art. 31 dział „zabezpieczenie społeczne” obejmuje m.in. sprawy: rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz ekonomii społecznej (do której to problematyki zalicza się CIS). Z kolei w zakres działu „praca”, jak stanowi art. 21 ww. ustawy wchodzi m.in. sprawy zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu.

Co prawda, oba działy znajdują się zwykle w kompetencjach tego samego organu (obecnie jest to Minister Rodziny i Polityki Społecznej), jednak nie da się wykluczyć, że problematyka ta mogłaby zostać rozdzielona pomiędzy różnych ministrów, co miało miejsce już w przeszłości¹². W tej sytuacji mogłaby pojawić się wątpliwość, który z nich byłby właściwy dla rozstrzygnięcia odwołań od decyzji wojewodów.

¹² Patrz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 maja 2004 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Polityki Społecznej (Dz.U. Nr 106, poz. 1116).

Odpowiednie stosowanie przepisów KPA (Art. 6b)

Art. 6b

W sprawach nieuregulowanych w ustawie dotyczących nadania statusu Centrum stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 735 z późn. zm.).

W kontekście stosowania art. 6b, warto wyjaśnić, co oznacza odpowiednie stosowanie przepisów. Jak wynika np. z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2008 r., (I CSK 357/07): „W literaturze i orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że odpowiednie stosowanie przepisów prawa oznacza bądź stosowanie odnośnych przepisów bez żadnych zmian do innego zakresu odniesienia, bądź stosowanie ich z pewnymi zmianami, bądź też niestosowanie tych przepisów do innego zakresu odniesienia” (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2006 r., III CZP 56/06, OSNC 2007, nr 3, poz. 43). Odpowiednie stosowanie przepisów oznacza bądź stosowanie ich wprost, bądź z modyfikacjami (wyrok WSA w Kielcach z dnia 21 marca 2013 r., II SA/Ke 119/13). Niestosowanie przepisów dotyczy tych unormowań stosowanego odpowiednio aktu, które byłyby bezprzedmiotowe lub sprzeczne z przepisami regulującymi stosunki, do których miałyby znaleźć odpowiednie zastosowanie¹³.

Finansowanie Centrum (Art. 7)

Art. 7

1. Utworzenie Centrum jest finansowane:

- 1) w przypadku Centrum tworzonych przez jednostkę samorządu terytorialnego – na zasadach określonych w przepisach o finansach publicznych;
- 2) w przypadku Centrum tworzonych przez organizację pozarządową lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z:
 - a) zasobów instytucji tworzącej pochodzących ze zbiorów, darowizn lub innych źródeł,
 - b) *(uchylona)*
 - c) dotacji na wyposażenie pochodzącej z dochodów własnych gminy przeznaczonych na realizację gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
 - d) innych dochodów własnych jednostki samorządu terytorialnego niż określone w lit. c.

¹³ T. Żyżnowski Głosa do uchwały Sądu Najwyższego z 29 października 1991 r. (III CZP 109/ 91), „Przegląd Sądowy” (nr 5–6 z 1992 r.).

2. Utworzenie Centrum może być finansowane z dotacji na wyposażenie pochodzącej z dochodów własnych samorządu województwa przeznaczonych na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, na zasadach porozumienia, o którym mowa w art. 8 ust. 1.

Typ instytucji tworzącej determinuje formę organizacyjną podmiotu zatrudnienia socjalnego, a to z kolei wpływa na model jego finansowania. Instytucja tworząca CIS już na etapie składania do wojewody wniosku o nadanie statusu, na podstawie art. 4 ust. 2 pkt 9–11 komentowanej ustawy musi przedstawić szacunkowe zestawienie kosztów działalności oraz źródła swojego finansowania. UZS określa źródła finansowania CIS-ów związane z jego utworzeniem (art. 7) oraz finansowaniem jego działalności (art. 10).

Finansowanie CIS samorządowych

Jednostka samorządu terytorialnego może utworzyć CIS w formie jednostki budżetowej albo samorządowego zakładu budżetowego. Środki na utworzenie CIS przekazywane są z budżetu samorządu na zasadach uregulowanych w przepisach ufp (więcej na ten temat w komentarzu do art. 10).

Należy zwrócić uwagę, że forma prowadzenia działalności CIS determinuje sposób finansowania samorządowego CIS. Jednostki budżetowe, o których mowa w art. 11 i kolejnych ufp, to nieposiadające osobowości prawnej jednostki organizacyjne, które pokrywają swoje wydatki bezpośrednio z budżetu, a pobrane dochody odprowadzają na rachunek budżetu jednostki samorządu terytorialnego. Przedmiot działalności oraz organizację jednostki budżetowej określa statut, a plan jej wydatków i dochodów określany jest każdorazowo w planie finansowym. W praktyce forma jednostki budżetowej znajduje najczęściej zastosowanie w przypadku usług powszechnie dostępnych, które jednocześnie nie generują dochodu w rozumieniu rachunku ekonomicznego. Najczęściej będą to usługi świadczone bezpłatnie.

Nieco odmienną formą organizacyjno-prawną realizacji zadań z zakresu gospodarki komunalnej są zakłady budżetowe, o których mowa w art. 14 i kolejnych ufp. Zakład budżetowy jest również jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej. Tym jednak co odróżnia zakład budżetowy od jednostki budżetowej jest to, iż zakład co do zasady pokrywa koszty swojej działalności w zakresie świadczenia usług powszechnie dostępnych z przychodów własnych. Zakłady budżetowe powoływane przez samorząd, co do zasady, świadczą usługi powszechnie dostępne odpłatnie. Samorządowy zakład budżetowy rozlicza się z samorządem przede wszystkim na podstawie swojego wyniku finansowego, co nie wyklucza możliwości uzyskania przez niego dodatkowego dofinansowania od samorządu w formie np. dotacji przedmiotowych i celowych, zwłaszcza jeżeli prowadzona działalność okazuje się niedochodowa. Z drugiej strony, o ile nie zostanie postanowione inaczej przez właściwe organy samorządowe, zakład budżetowy wypracowaną nadwyżkę przekazuje na rzecz jednostki samorządu terytorialnego.

Zarówno jednostka budżetowa jak i zakład budżetowy są przy tworzeniu wyposażane w majątek niezbędny do realizacji swoich celów. Majątek ten pozostaje własnością jednostki samorządu terytorialnego¹⁴.

¹⁴ Łukasz Ostrowski. Jednostka budżetowa a zakład budżetowy. Źródło: Legalis Data: 2016-06-17 <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjuwelrsgm2tcmzrhe4di&refSource=guide>.

Finansowanie CIS pozarządowych

Utworzenie Centrum powołanego przez organizację pozarządową lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie finansowane jest z:

- 1) własnych zasobów, w tym zbiorów i darowizn;
- 2) dotacji na wyposażenie pochodzącej z dochodów własnych gminy wypłacanych w ramach realizacji gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych;
- 3) innych dochodów własnych JST.

Dodatkowo każdy CIS, bez względu na charakter instytucji tworzącej, może być finansowane z dotacji na wyposażenie oraz z dotacji na działalność przez okres pierwszych 3 miesięcy uzyskanych z dochodów własnych marszałka województwa w ramach środków przeznaczonych na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przekazywanych na podstawie porozumienia zawartego z instytucją tworzącą Centrum. Są to dochody własne samorządu województwa pochodzące z opłat celowych za wydawanie zezwoleń na sprzedaż alkoholu.

Zgodnie z art. 4¹ ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2021 r. poz. 1119, z późn. zm.) do zadań własnych gmin należy prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu, w szczególności m.in. w zakresie wspierania zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej i od 2022 r.¹⁵ klubów integracji społecznej. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w wydanych Rekomendacjach do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2022 r.¹⁶ zaleca wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez ścisłe powiązanie realizowanych działań z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych. W tym celu, rekomenduje finansowanie kosztów bieżącego funkcjonowania CIS ze środków przeznaczonych na realizację gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, jedynie w sposób proporcjonalny do liczby osób uzależnionych od alkoholu oraz współuzależnionych biorących udział w oferowanych przez te placówki zajęciach reintegracyjnych.

¹⁵ Zmiana art. 4¹ ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w zakresie rozszerzenia możliwości przeznaczenia środków finansowych uzyskanych przez gminę z opłat za wydanie pozwoleń za sprzedaż napojów alkoholowych na zadania realizowane nie tylko przez CIS, ale również przez KIS, została wprowadzona ustawą z dnia 13 stycznia 2022 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 218).

¹⁶ *Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2022 roku*, str. 58–60, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa 2021, źródło: <https://www.parpa.pl/index.php/informacje-dla-gmin/rekomendacje>.

W Rekomendacjach dopuszczono także, oprócz finansowania bezpośrednich kosztów realizacji zadań reintegracyjnych, również finansowanie kosztów zatrudnienia kierowników i pracowników CIS wraz z kosztami pochodnymi od zatrudnienia.

Ponadto, realizacja reintegracji społecznej i zawodowej może się odbywać również poprzez wspieranie innych przedsięwzięć oferowanych przez np. kluby integracji społecznej.

Dotacje (Art. 8)

Art. 8

1. Marszałek województwa, na zasadach określonych w porozumieniu zawartym z instytucją tworzącą lub podmiotem prowadzącym klub integracji społecznej, może przyznać Centrum lub klubowi integracji społecznej dotację na wyposażenie oraz przyznać Centrum dotację na działalność przez okres pierwszych 3 miesięcy z dochodów własnych samorządu województwa przeznaczonych na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
2. Dotacja na wyposażenie, o której mowa w ust. 1, może być przeznaczona na:
 - 1) przystosowanie do potrzeb uczestników zajęć w Centrum lub klubie integracji społecznej pomieszczeń przeznaczonych na reintegrację zawodową i społeczną;
 - 2) wyposażenie pomieszczeń oraz przygotowanie stanowisk pracy, w tym zakup maszyn i urządzeń niezbędnych do prowadzenia działalności, o której mowa w art. 9;
 - 3) zakup surowców, materiałów i narzędzi niezbędnych do prowadzenia działalności.
3. Wysokość dotacji na działalność Centrum przez okres pierwszych 3 miesięcy jest równa kwocie ustalonej jako iloczyn 50% kwoty zasiłku dla bezrobotnych, obowiązującej w dniu zawarcia porozumienia, o którym mowa w ust. 1, oraz liczby uczestników zajęć reintegracji zawodowej i społecznej prowadzonych w Centrum i liczby pracowników Centrum zatrudnionych na okres nie krótszy niż rok, według stanu na koniec każdego miesiąca.
4. Dotację na wyposażenie przekazuje się Centrum w terminie 30 dni od dnia zawarcia porozumienia, o którym mowa w ust. 1.
5. Dotację na działalność przez okres pierwszych 3 miesięcy przekazuje się Centrum w trzech ratach miesięcznych w terminie do 10 dnia miesiąca następującego po miesiącu, za który została przyznana dotacja.

Dotacja na wyposażenie i na działalność przez pierwsze 3 miesiące dla CIS

Do 2022 r. kształt rozwiązań ustawowych sztywno określał, że marszałek województwa mógł przekazać środki finansowe jedynie na pierwsze wyposażenie CIS. Nowelizacja ustawy z 2022 r. wprowadziła zmiany umożliwiające elastyczne wspieranie potrzeb CIS, związanych np. z koniecznością reagowania na potrzeby rynku pracy, w zakresie wymagań pracodawców

co do kwalifikacji absolwentów CIS i potencjalnej możliwości ich zatrudnienia, jak również możliwość wspierania działalności CIS poza ich głównym miejscem funkcjonowania.

Przyznanie dotacji na wyposażenie oraz na działalność w pierwszych 3 miesiącach Centrum ma charakter fakultatywny i może być dokonane, po pozytywnym zaopiniowaniu złożonego przez CIS wniosku, do wyczerpania środków przeznaczonych na dotacje w planie finansowym na dany rok. Zarząd województwa podejmuje uchwałę, w której określa kwotę dotacji. Może również ustalić wysokość wkładu własnego, jaki musi zagwarantować podmiot ubiegający się o dotację. Warunkiem jej przekazania jest podpisanie z instytucją tworzącą Centrum porozumienia określającego szczegółowe warunki wykonania zadania i wykorzystania dotacji.

Dotacja na wyposażenie może być wykorzystana na przygotowanie lub przystosowanie stanowisk pracy, w tym zakup maszyn i urządzeń niezbędnych do prowadzenia działalności, zakup surowców, materiałów i narzędzi niezbędnych do rozpoczęcia działalności, wymianę sprzętu, wyposażenie nowego stanowiska. Dotacja na wyposażenie, zgodnie z ust. 4, będzie przekazana instytucji tworzącej w terminie 30 dni od dnia zawarcia porozumienia.

Dotacja na działalność przez okres pierwszych 3 miesięcy może być przeznaczona na: zakup materiałów, energii i usług niezbędnych do prowadzenia działalności najem lokali, wynagrodzenia pracowników CIS i ich szkolenia, podatki, ubezpieczenie, premie motywacyjne oraz posiłki dla uczestników. Dotacja ta, zgodnie z ust. 5, jest przekazywana w 3 ratach do 10 dnia każdego miesiąca.

Dotacja na wyposażenie dla KIS

Nowelizacja ustawy z 2022 r. wprowadziła możliwość przyznania KIS dotacji na wyposażenie, finansowanej z dochodów własnych samorządu województwa przeznaczonych na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Zasady dotyczące przyznania dotacji na wyposażenie określone będą w porozumieniu, które marszałek województwa zawierać będzie z podmiotem prowadzącym klub integracji społecznej.

Podstawy prawne finansowania (Art. 8a)

Art. 8a

Do finansowania, o którym mowa w art. 7 ust. 1 pkt 2 lit. c i d i ust. 2 oraz w art. 8, dotyczącego utworzenia Centrum przez organizację pozarządową lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, nie stosuje się art. 221 ust. 2-4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1634).

Art. 8a ustawy stanowi, że do przekazania przez gminę dotacji na wyposażenie oraz przez samorząd województwa dotacji na wyposażenie i na działalność przez okres pierwszych trzech miesięcy, nie mają zastosowania przepisy uodpp w zakresie otwartego konkursu ofert oraz innych trybów zlecania zadań publicznych (trybów pozakonkursowych wskazanych w art. 11a-11c oraz art. 19a).

Nowelizacja ustawy z 2022 r. wprowadziła zmianę porządkującą wskazującą, że przepis wyłącza stosowanie uodpp zarówno w stosunku do CIS utworzonych przez organizację pozarządową, jak również podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, tj. podmioty kościelne i spółdzielnie socjalne.

Do podmiotów tych, w ramach prowadzonej przez nie działalności pożytku publicznego, mają również zastosowanie przepisy dotyczące zlecenia realizacji zadań publicznych określonych w sferze zadań publicznych w art. 4 ust. 1 uodpp w trybie otwartego konkursu ofert.

Z komentowanego przepisu wynika, że finansowanie tworzenia centrów przez podmiot pozarządowy nie wymaga stosowania procedur uodpp, co zresztą znajduje uzasadnienie w różnej specyfice celów obu dotacji – dotacji na wyposażenie i na działanie przez pierwsze 3 miesiące udzielanych na podstawie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz dotacji na realizację zadania publicznego udzielanej na podstawie uodpp.

Przetwarzanie danych osobowych (Art. 8b)

Art. 8b

1. Centrum przetwarza dane osobowe:

1) uczestników obejmujące imię i nazwisko, numer PESEL, datę urodzenia, dane adresowe, stan cywilny, wykształcenie, doświadczenie lub kwalifikacje zawodowe, pochodzenie etniczne, stan zdrowia, nałogi, skazania, orzeczenia o ukaraniu, a także inne orzeczenia wydane w postępowaniu sądowym lub administracyjnym,

2) członków rodziny lub przedstawiciela ustawowego uczestnika obejmujące imię i nazwisko, numer PESEL, datę urodzenia, dane adresowe

– w zakresie niezbędnym do realizacji usług określonych w art. 3 ust. 1.

2. W związku z przetwarzaniem danych osobowych w celu realizacji usług przez Centrum wykonanie obowiązku, o którym mowa w art. 13 ust. 1 i 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem 2016/679”, następuje przez umieszczenie informacji, o których mowa w art. 13 ust. 1 i 2 rozporządzenia 2016/679, w widocznym miejscu w budynku, w którym realizowane są usługi.

3. O ograniczeniu, o którym mowa w ust. 2, administrator danych informuje osobę, której dane dotyczą, najpóźniej przy pierwszej czynności skierowanej do tej osoby.

4. Zabezpieczenia stosowane przez administratora danych w celu ochrony danych osobowych polegają co najmniej na:

1) dopuszczeniu do przetwarzania danych osobowych wyłącznie osób posiadających pisemne upoważnienie wydane przez administratora danych;

2) pisemnym zobowiązaniu osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych do zachowania ich w tajemnicy.

5. Dane osobowe, o których mowa w ust. 1, przechowuje się przez okres 10 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym zakończono realizację usług na rzecz osób, których dane dotyczą.

6. Centrum i osoby realizujące usługi określone w art. 3 ust. 1 obowiązane są do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji i danych, które uzyskały przy realizacji tych usług.

W art. 8b ust. 1 pkt 1 ustawy zawarto uprawnienie CIS do przetwarzania danych osobowych uczestników, ze wskazaniem zakresu danych dotyczących uczestników. Katalog danych obejmuje m.in. informacje o stanie zdrowia i nałogach, które są mogą być przetwarzane w zakresie niezbędnym do realizacji usług określonych w art. 3 ust. 1 ustawy obejmujących reintegrację zawodową i społeczną tych osób.

Przetwarzanie danych, o których mowa w komentowanym przepisie odbywa się na podstawie, o której mowa w art. 6 ust. 1 lit. c rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) – przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze. Nie jest zatem zasadne żądanie od osób, których dane dotyczą, zgody na przetwarzanie danych w zakresie w jakim przetwarzanie to wynika z ustawy. Zgoda, o której mowa w art. 6 ust. 1 lit. a RODO jest odrębną postawą przetwarzania i dotyczą jej nieco inne zasady przetwarzania. Przede wszystkim zgoda na przetwarzanie może zostać cofnięta, co uniemożliwia dalsze przetwarzanie danych osobowych. Tymczasem przetwarzanie danych na podstawie z art. 6 ust. 1 lit. c nie daje osobie, której dane dotyczą, uprawnienia do jednostronnego pozbawienia administratora podstawy przetwarzania danych osobowych.

ROZDZIAŁ 3. ZASADY DZIAŁALNOŚCI CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Zakres działalności (Art. 9)

Art. 9

1. Centrum, w ramach reintegracji zawodowej, może prowadzić działalność wytwórczą, handlową lub usługową oraz działalność wytwórczą w rolnictwie, z wyłączeniem działalności polegającej na wytwarzaniu i handlu wyrobami przemysłu paliwowego, tytoniowego, spirytusowego, winiarskiego, piwowarskiego, a także pozostałych wyrobów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 0,5% oraz wyrobów z metali szlachetnych albo z udziałem tych metali.

2. Działalność wytwórcza, handlowa i usługowa, o której mowa w ust. 1, nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2021 r. poz. 162 z późn. zm.) i może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna pożytku publicznego w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Działalność odpłatna CIS

Działalność odpłatna CIS nie jest uważana za działalność gospodarczą. Oznacza to, że nie stosuje się do niej przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2021 r. poz. 162, z późn. zm.). Wyłączenie spod stosowania ustawy – Prawo przedsiębiorców jest oparte o kryterium podmiotowe. Działalność wytwórcza handlowa lub usługowa, jeżeli jest prowadzona przez CIS nie podlega tej ustawie, nawet jeżeli odpowiada definicji wskazanej w art. 3 tego aktu, czyli jest zorganizowaną działalnością zarobkową, wykonywaną przez CIS w sposób ciągły i we własnym imieniu.

Kryterium przedmiotowe oparte o charakterystykę samej działalności (tj. spełnianie cech działalności odpłatnej pożytku publicznego) nie jest zatem warunkiem uznania, że działalność CIS nie jest działalnością gospodarczą.

Działalność CIS może być prowadzona, jako działalność odpłatna pożytku publicznego, choć nie musi być za taką uznawana, a co za tym idzie, nie musi spełniać wszystkich wymogów, jakie ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie ustanawia dla tego typu działalności. Jak wynika z art. 3 ust. 1 uodpp, działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie. Działalność pożytku publicznego może być prowadzona także przez:

- 1) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
- 2) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- 3) spółdzielnie socjalne;
- 4) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2020 r. poz. 1133, z późn. zm.), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Na gruncie uodpp działalność pożytku publicznego nie może być prowadzona przez jednostki samorządu terytorialnego. Nie ma to jednak znaczenia dla wyłączenia działalności CIS z zakresu pojęcia działalności gospodarczej. Wyłączenie dokonane komentowanym przepisem ma charakter autonomiczny w stosunku do wyłączenia, jaki przewidziała dla odpłatnej działalności pożytku publicznego uodpp.

Podział działalności o charakterze odpłatnym na działalność gospodarczą i działalność odpłatną pożytku publicznego nie ma dychotomicznego charakteru. Wskazana w komentowanym przepisie działalność wytwórcza, handlowa lub usługowa oraz działalność wytwórcza w rolnictwie (z uwzględnieniem ustawowych wyłączeń) może nie być ani jednym ani drugim. Działalność odpłatna CIS może, ale nie musi być jednocześnie działalnością odpłatną pożytku publicznego. O tym, czy tak należy to klasyfikować decyduje instytucja tworząca CIS. Jednocześnie wydaje się, że możliwość uznania, że działalność CIS stanowi jednocześnie działalność pożytku publicznego należy zastrzec dla podmiotów uprawnionych do prowadzenia tej działalności na gruncie uodpp. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego działalność odpłatna, o której mowa w komentowanym przepisie, nigdy nie jest działalnością odpłatną pożytku publicznego (nie jest także działalnością gospodarczą). Postanowienie zawarte w ust. 2 in fine (możliwość prowadzenia działalności, jako działalności pożytku publicznego) adresowane jest zatem do CIS pozarządowych.

Działania w zakresie integracji społecznej bezrobotnych (Art. 9a)

Art. 9a

1. Centrum może realizować działania w zakresie integracji społecznej bezrobotnych służące kształtowaniu aktywnej postawy w życiu społecznym i zawodowym, o których mowa w art. 62a ust. 5 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

2. Realizacja działań, o których mowa w ust. 1, oraz ich finansowanie odbywa się, zgodnie z:

1) porozumieniem, o którym mowa w art. 62a ust. 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w przypadku Centrum utworzonego przez gminę albo

2) umową, o której mowa w art. 62a ust. 11 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w przypadku Centrum utworzonego przez podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 2 pkt 2 i 3.

3. Do działań Centrum, o których mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisów rozdziału 4, 5 i 6.

Zgodnie z art. 62a ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, działania z zakresu aktywizacji zawodowej i integracji społecznej bezrobotnych realizowane są poprzez uczestnictwo w Programie Aktywizacja i Integracja. Celem tego programu jest udzielenie pomocy osobom oddalonym od rynku pracy z wieloma problemami utrudniającymi funkcjonowanie w środowisku, dzięki której powrócą do aktywności zawodowej i społecznej. PAI skierowany jest do bezrobotnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w szczególności do osób realizujących kontrakt socjalny.

Program ten jest realizowany dwutorowo w formie działań z zakresu aktywizacji zawodowej, poprzez skierowanie osób bezrobotnych przez powiatowy urząd pracy do wykonywania prac społecznie użytecznych, które odbywają się w wymiarze do 10 godzin tygodniowo. Jednocześnie osoby te objęte są działaniami z zakresu integracji społecznej, które służą kształtowaniu aktywnej postawy w życiu społecznym i zawodowym i są realizowane w szczególności poprzez udział w grupowych zajęciach obejmujących poradnictwo specjalistyczne, warsztaty trenerskie i grupy wsparcia, realizowanych w wymiarze co najmniej 10 godzin tygodniowo.

Działania z zakresu integracji społecznej bezrobotnych mogą być realizowane przez ośrodek pomocy społecznej/cus, podmioty zatrudnienia socjalnego prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego lub podmioty prowadzące działalność statutową na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, zgodnie z przepisami o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Realizacja PAI przez ops/cus lub podmioty zatrudnienia socjalnego prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego odbywa się na podstawie porozumienia o realizacji programu zawartego z powiatowym urzędem pracy i finansowana jest ze środków budżetowych gminy. Realizacja programu może też być współfinansowana ze środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego. W przypadku niezawarcia tego porozumienia, PUP może zlecić ze środków Funduszu Pracy realizację działań z zakresu integracji społecznej bezrobotnych podmiotom prowadzącym działalność statutową na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym w trybie otwartego konkursu ofert, o którym mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Finansowanie działalności (Art. 10)

Art. 10

1. Działalność Centrum jest finansowana w szczególności z:

- 1) dotacji pochodzącej z dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego, w tym przeznaczonych na realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, z zastrzeżeniem ust. 1a;
- 2) dochodów uzyskiwanych z działalności, o której mowa w art. 9;
- 3) środków z Unii Europejskiej;
- 4) Funduszu Pracy w zakresie świadczeń integracyjnych, o których mowa w art. 15, i działań w zakresie integracji społecznej, o których mowa w art. 9a ust. 1 i art. 18 ust. 7;
- 5) dotacji z budżetu państwa pochodzących z resortowych programów na rzecz rozwoju Centrów i klubów integracji społecznej, o których mowa w art. 18ca.

1a. Przepis ust. 1 pkt 1 nie dotyczy Centrum działającego w formie jednostki budżetowej.

1b. Działalność Centrum zorganizowanego w formie samorządowego zakładu budżetowego może być dofinansowana w formie dotacji podmiotowej pochodzącej od instytucji tworzącej.

2. W przypadku Centrum utworzonego przez organizację pozarządową lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, działalność Centrum może być ponadto finansowana z:

- 1) zasobów instytucji tworzącej pochodzących ze zbiorów, darowizn lub innych źródeł.
- 2) *(uchylony)*

3. *(uchylony)*

4. Kwota dotacji, o której mowa w ust. 1 pkt 1, w przypadku gdy instytucją tworzącą jest organizacja pozarządowa lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jest ustalana jako iloczyn kwoty określonej uchwałą rady gminy oraz sumy liczby uczestników zajęć reintegracji zawodowej i społecznej prowadzonych w Centrum i liczby pracowników Centrum, według stanu na koniec miesiąca, i wypłacana co miesiąc, przez okres działalności Centrum, w terminie do 10. dnia miesiąca następującego po miesiącu, za który została przyznana dotacja. Kwota dotacji nie może przekroczyć kwoty stanowiącej równowartość kosztów działalności Centrum, pomniejszonej o przychód uzyskany z działalności, o której mowa w art. 9.

5. Kwota dotacji, o której mowa w ust. 1 pkt 1, w przypadku gdy instytucją tworzącą jest jednostka samorządu terytorialnego, jest ustalana jako iloczyn kosztów realizacji reintegra-

cji zawodowej i społecznej w przeliczeniu na jednego uczestnika oraz sumy liczby uczestników zajęć reintegracji zawodowej i społecznej prowadzonych w Centrum i liczby pracowników Centrum, pomniejszonej o przychód uzyskany z działalności, o której mowa w art. 9, i określana corocznie przez organ właściwy jednostki samorządu terytorialnego.

6. Środki finansowe na działalność Centrum są przeznaczane na:

- 1) wypłatę uczestnikom zajęć w Centrum świadczeń integracyjnych, o których mowa w art. 15, oraz motywacyjnej premii integracyjnej, o której mowa w art. 15a;
- 2) zakup materiałów, energii, usług niezbędnych do działalności Centrum;
- 3) najem lokalu i remonty pomieszczeń użytkowanych przez Centrum;
- 4) podatki opłacane przez Centrum;
- 5) wynagrodzenia pracowników Centrum i pochodne od tych wynagrodzeń;
- 6) realizację reintegracji zawodowej i społecznej oraz niezbędną obsługę działalności Centrum w tym zakresie;
- 7) szkolenia pracowników Centrum związane z działalnością Centrum;
- 8) posiłki dla uczestników;
- 9) wydatki na ubezpieczenie mienia Centrum;
- 10) inne wydatki związane z działalnością Centrum.

7. *(uchylony)*

Przed nowelizacją ustawy z 2022 r. zawarty w art. 10 ustawy katalog źródeł finansowania działalności CIS miał charakter zamknięty. Wśród źródeł finansowania działalności CIS wymieniono środki samorządowe oraz środki Unii Europejskiej, a także w ograniczonym zakresie środki z Funduszu Pracy, przeznaczone na finansowanie świadczeń integracyjnych oraz zlecanych przez powiatowy urząd pracy działań w zakresie integracji społecznej bezrobotnych, realizowanych w ramach Programu Aktywizacja i Integracja¹⁷. Nie wskazano natomiast innych możliwych źródeł finansowania działalności CIS, np. programów opracowanych przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Z tego względu w nowelizacji ustawy z 2022 r. wprowadzono zmianę pozwalającą traktować katalog źródeł finansowania działalności CIS, jako katalog otwarty. Jednocześnie katalog ten został uzupełniony o środki pochodzące z resortowych programów na rzecz rozwoju podmiotów zatrudnienia socjalnego.

Już na etapie składania wniosku o nadanie statusu CIS, podmiot tworzący powinien określić szacunkową wysokość kosztów jego funkcjonowania, jak również wskazać źródła finansowania swojej działalności.

¹⁷ Patrz art. 62a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Z literalnego brzmienia przepisów art. 7 i 10 wynika, że każde Centrum, które powstało na terenie określonej jednostki samorządowej musi być dotowane. Niestety praktyka jest odmienna, co powoduje, że CIS, zwłaszcza utworzony przez podmiot niepubliczny, musi w znacznej mierze pozyskiwać środki finansowe z różnych źródeł.

Po pierwsze, ustawa wskazuje, że działalność CIS, z wyjątkiem tych działających w formie jednostki budżetowej JST, finansowana jest z dotacji pochodzącej z dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego, w tym przeznaczonych na realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Uchwały rady gminy w sprawie ustalenia miesięcznej kwoty dotacji na działalność CIS przewidują różne kwoty dofinansowania w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć oraz pracownika CIS (od 50 zł do 1200 zł). Nie wszystkie gminy, pomimo raczej obligującego brzmienia art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy, przyjmują uchwałę w tej sprawie i nie finansują funkcjonujących na ich terenach CIS. Dlatego dla funkcjonowania Centrum tak istotne znaczenia ma dobra współpraca z władzami samorządowymi w celu wskazania, że mogą być one skutecznym narzędziem rozwiązywania problemów społecznych na poziomie lokalnym.

Sposób ustalenia kwoty dotacji został uregulowany szczegółowo w art. 10 ust. 4 ustawy. Kwota dotacji, w przypadku, gdy instytucją tworzącą jest organizacja pozarządowa lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 uodpp, jest ustalana jako iloczyn kwoty określonej uchwałą rady gminy oraz sumy liczby uczestników zajęć reintegracji zawodowej i społecznej prowadzonych w Centrum i liczby jego pracowników, według stanu na koniec miesiąca. Powyższa treść przepisu po pierwsze, wyznacza zakres kompetencji organu stanowiącego gminy, związany z określeniem w drodze uchwały, wysokości kwoty stanowiącej podstawę wyliczenia dotacji (kwota bazowa), a także określa algorytm na podstawie, którego wyliczana jest kwota dotacji należnej CIS. Kwotę dotacji ustala się jako iloczyn kwoty bazowej oraz łącznej liczby uczestników i pracowników CIS podanej na koniec miesiąca, za który przyznana została dotacja.

W ust. 4 wskazano jednocześnie górną granicę dotacji poprzez dookreślenie, że kwota dotacji nie może przekroczyć kwoty stanowiącej równowartość kosztów działalności CIS, pomniejszonej o przychód uzyskany z działalności, wytwórczej, handlowej lub usługowej oraz działalności wytwórczej w rolnictwie z wyłączeniem, o którym mowa w art. 9.

W przypadku, gdy instytucją tworzącą CIS jest jednostka samorządu terytorialnego, kwotę dotacji, ustala się jako iloczyn jednostkowych kosztów realizacji reintegracji zawodowej i społecznej (w przeliczeniu na jednego uczestnika) oraz łącznej liczby uczestników i pracowników CIS, pomniejszonej o przychód uzyskany z działalności, wytwórczej, handlowej lub usługowej oraz działalności wytwórczej w rolnictwie. Kwota dotacji określana jest corocznie przez organ właściwy JST.

Gmina, decydując się na współpracę z podmiotami zatrudnienia socjalnego, może skorzystać z następujących form zlecenia usług reintegracji społeczno-zawodowej:

1) w trybie otwartego konkursu ofert na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;

2) w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2022 poz. 1710), w tym z możliwością zastosowania klauzul społecznych bądź udzielając zamówienia kontrolowanym przez siebie jednostkom (tzw. in house).

Finansowanie CIS działających w formie samorządowych zakładów budżetowych odbywa się na podstawie art. 219 ust. 1 i 4 ufp. Kwota dotacji przekazana CIS utworzonemu przez JST w formie samorządowego zakładu budżetowego określana jest corocznie w formie uchwały przez organ stanowiący JST i ustala się ją jako iloczyn kosztów realizacji reintegracji społecznej i zawodowej w przeliczeniu na jednego uczestnika oraz sumę liczby uczestników i liczby pracowników. Kwota dotacji pomniejszona zostaje o przychód uzyskany z działalności własnej CIS.

Środki finansowane z dotacji przekazanej przez gminę będą stanowić zatem jeden z elementów budżetu Centrum. W pozostałej części działalność jest finansowana z innych źródeł. Obecnie w znacznej mierze CIS pozyskuje środki na finansowanie swojej działalności z Europejskiego Funduszu Społecznego przekazywane w formie dotacji w ramach regionalnych programów operacyjnych w trybie konkursowym. Ten rodzaj przychodu stanowił średnio prawie 29,2% przychodów wszystkich CIS uzyskanych w roku 2020¹⁸.

CIS utworzony przez organizację pozarządową może również finansować swoją działalność z zasobów instytucji tworzącej pochodzących ze zbiorok, darowizn i innych źródeł (zaledwie niecałe 4,3% przychodów CIS w 2020 r.)¹⁹.

Katalog źródeł finansowania podmiotów zatrudnienia socjalnego, został uzupełniony o resortowe programy inicjowane przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Zmiana ta ma charakter porządkujący, gdyż programy opracowane przez ministra stanowią źródło finansowania podmiotów zatrudnienia socjalnego praktycznie od początku ich powołania komentowaną ustawą. Programy te pozwalają także na testowanie i wdrażanie nowych rozwiązań, a także promowanie dobrych praktyk.

Kolejna zmiana stworzyła możliwość finansowania CIS funkcjonujących w formule samorządowych zakładów budżetowych, przez wskazanie możliwości przekazywania takim jednostkom obok dotacji przedmiotowych, także dotacji podmiotowych pochodzącej od instytucji tworzącej CIS. Rozwiązanie to pozwoli samorządom w bardziej elastyczny sposób dobierać formy i procedury finansowania CIS.

Pracownicy (Art. 11)

Art. 11

1. Pracownikami Centrum są:

- 1) pracownicy odpowiedzialni za dany rodzaj działalności, o której mowa w art. 9, oraz za obsługę finansową Centrum;**

¹⁸ Na podstawie danych zawartych w Centralnej Aplikacji Statystycznej w ramach sprawozdawczości CIS.

¹⁹ jw.

- 2) (*uchylony*);
- 3) pracownik socjalny;
- 4) instruktorzy zawodu;
- 5) osoby, o których mowa w art. 16 ust. 1 pkt 1 lit. b.

1a. Osoby prowadzące reintegrację społeczną i zawodową zaliczają się do kadry Centrum.

2. Kierownika Centrum zatrudnia instytucja tworząca Centrum.

3. Pracowników Centrum zatrudnia kierownik Centrum, z tym że na jednego pracownika prowadzącego bezpośrednio zajęcia z uczestnikami nie powinno przypadać więcej niż 10 uczestników. Warunek ten nie dotyczy osób, o których mowa w art. 16 ust. 1 pkt 1 lit. b.

Pojęcia pracowników i kadry

Jeśli chodzi o przepisy dotyczące zatrudniania pracowników Centrum (ust. 1 i 3) oraz kierownika (ust. 2), to sposób ich sformułowania może, jak się wydaje, wynikać z woli ustawodawcy, aby rozróżnić, że dla „pracowników” pracodawcą jest CIS, zaś dla kierownika – instytucja tworząca. Takie rozwiązanie jest możliwe z tego powodu, że ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. z 2022 r. poz. 1510) definiując pracodawcę tworzy wyłom od cywilnoprawnej zasady, w myśl której stroną umowy czy szerzej – stosunku prawnego jest jednostka organizacyjna posiadająca podmiotowość prawną (patrz komentarz do art. 3). W myśl art. 3 Kodeksu pracy, pracodawcą jest jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej, a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudniają one pracowników. Jak wynika z poglądów piśmiennictwa oraz orzecznictwa sądów pracy: pracodawcą może być jednostka organizacyjna niewyposażona w osobowość prawną, ale dostatecznie wyodrębniona pod względem organizacyjnym i finansowym, np. jednostka budżetowa lub wyodrębniona jednostka w przedsiębiorstwie wielozakładowym²⁰. Za pracodawcę uważać należy taką jednostkę organizacyjną, która jest uprawniona do samodzielnego zatrudniania pracowników, nie można jednak uznać za pracodawcę jednostki organizacyjnej, której kierownik przyjmuje i zwalnia pracowników wyłącznie na podstawie upoważnienia (uchwała Sądu Najwyższego z 16.11.1977 r., I PZP 47/77). Na tej zasadzie dla pracowników samorządowych zatrudnionych w urzędzie gminy pracodawcą jest ten urząd (pomimo że urząd nie ma osobowości prawnej), a nie gmina czy jej organ wykonawczy (wyrok Sądu Najwyższego z 21.12.1992 r., I PRN 52/92). Ust. 1 i 3 wydają się dawać kierownikowi Centrum upoważnienie do zawierania umów o pracę w ramach tej placówki bez odrębnego pełnomocnictwa od instytucji tworzącej obejmującego tę kwestię. Zatem umowa o pracę w przypadku enumeratywnie wymienionych kategorii pracowników może być zawarta z CIS (reprezentowanym przez jego kierownika), a nie instytucją tworzącą.

Ponadto, brzmienie ust. 1 sugeruje, że wszystkie osoby wymienione w pkt 1–5 są zatrudniane tylko na podstawie umowy o pracę. Wprawdzie ustawa nie odwołuje się do definicji legalnych tego pojęcia obowiązujących w porządku prawnym, ale zgodnie z art. 2 Kodeksu pracy

²⁰ W. Muszalski [w:] W. Muszalski (red.), Kodeks pracy. Komentarz. Wyd. 12, Warszawa 2019, System informacji prawnej Legalis.

„pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę”. Tak sformułowany przepis miał prawdopodobnie na celu wskazanie, które osoby mają być obligatoryjnie zatrudnione w Centrum na podstawie umowy o pracę. Natomiast nie wydaje się prawidłowe takie rozumienie, że jedynie osoby wymienione w tym przepisie są zatrudniane na podstawie umowy o pracę.

Komentowany przepis nie precyzuje jakie wykształcenie czy kompetencje powinni posiadać: kierownicy, instruktorzy zawodu, doradcy zawodowy czy pracownicy ds. kadr, zatrudnieni w CIS. Jednocześnie instytucja tworząca CIS, na podstawie art. 4 ust. 2 pkt 6 ustawy, we wniosku o przyznanie statusu centrum integracji społecznej określa m.in. przewidywaną liczbę pracowników CIS oraz ich kwalifikacje. Weryfikacja kompetencji kadry CIS należy zatem do wojewody, który dokonuje analizy danych zawartych we wniosku.

Do pracowników CIS utworzonego i prowadzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego zastosowanie mają przepisy ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 530).

Niejasne jest użycie w ust. 1a terminu „kadra”. Zwrot ten nie jest na gruncie obowiązujących przepisów jednoznaczny. Nie posiada ustalonego na gruncie innych ustaw znaczenia ani nie został zdefiniowany w komentowanej ustawie. Nie występuje również w żadnej innej części tekstu. Należy przyjąć, że ustawodawca nadał temu zwrotowi znaczenie odmienne od jednoznacznego terminologicznie słowa „pracownicy” z ust. 1. Gdyby zresztą chodziło po prostu o pracowników, to „osoby prowadzące reintegrację społeczną i zawodową” zostałyby wymienione w ust. 1. Przyjmuje się, że wyrazom użytym w tekście prawnym przypisuje się znaczenie, jakie mają w języku ogólnym dopiero wtedy, gdy nie mają utrwalonego znaczenia w języku prawniczym (definicje legalne) i prawnym (nauka prawa, judykatura)²¹. W sensie potocznym do „kadry”, rozumianej jako zespół, personel zaliczyć należałoby osoby zatrudnione w danej instytucji, co z pewnością dotyczy także pracowników. Nie powinno zatem ulegać wątpliwości, że osoby prowadzące reintegrację społeczną i zawodową zatrudnione w Centrum, mogą być także zatrudnione na umowę o pracę. Dotyczy to także sytuacji, w których nie zaliczają się do pracowników wymienionych w ust. 1 (choć zapewne w wielu przypadkach będą równocześnie zaliczać się do jednej z kategorii wymienionych w tym przepisie). Te same wątpliwości dotyczą funkcji kierownika Centrum, który, zgodnie z literalnym brzmieniem komentowanego przepisu, nie zalicza się ani do pracowników Centrum, ani do jego kadry. Nie jest też jednoznaczne, czy członkowie „kadry” zatrudniani są przez CIS, jako pracodawcę, czy przez instytucję tworzącą.

Wymagana proporcja pracowników do uczestników

Zgodnie z literalnym brzmieniem art. 11 ust. 3, na jednego pracownika prowadzącego bezpośrednio zajęcia z uczestnikami nie powinno przypadać więcej niż 10 uczestników. Należy przyjąć, że przepis ten odnosi się do struktury organizacyjnej CIS, nie zaś do wykonywania konkretnych działań reintegracyjnych.

Świadczy o tym nie tylko jego literalne brzmienie, ale także umiejscowienie w jednostce redakcyjnej odnoszącej się w całości do zatrudniania pracowników. Nie ma zatem przeszkód, aby konkretne działania reintegracji były prowadzone przez jednego prowadzącego w grupie

²¹ T. Kulicki, „Prawo i język – kilka uwag”, *Temidium*, nr 3 (98), październik 2019, str. 37.

uczestników większej niż 10-osobowa, o ile relacja ogółu zatrudnionych w Centrum pracowników prowadzących bezpośrednio zajęcia z uczestnikami do wszystkich uczestników Centrum nie jest mniejsza niż jeden do dziesięciu. Gdyby ustawodawca miał na celu ograniczenie liczebności uczestników na konkretnych zajęciach, to powinno to być w ustawie wyrażone wprost.

ROZDZIAŁ 4. ZASADY KIEROWANIA DO CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Wniosek o skierowanie do CIS (Art. 12)

Art. 12

1. Osoba, o której mowa w art. 1, może na podstawie:

1) własnego wniosku lub wniosku przedstawiciela ustawowego,

2) wniosku zakładu lecznictwa odwykowego, powiatowego centrum pomocy rodzinie, ośrodka pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. poz. 1818) – centrum usług społecznych, organizacji pozarządowej lub klubu integracji społecznej, za zgodą tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego

– zostać skierowana do uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez Centrum, przez właściwy dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby ośrodek pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

– centrum usług społecznych, lub w przypadku osoby, o której mowa w art. 1 ust. 2 pkt 5, przez powiatowy urząd pracy z powiadomieniem właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu tej osoby ośrodka pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych – centrum usług społecznych.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, podlega zaopiniowaniu przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych – przez pracownika socjalnego centrum usług społecznych, właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby kierowanej do uczestnictwa w Centrum po uprzednim przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego (rodzinnego).

3. *(uchylony)*

4. Kierownik Centrum przyjmuje osobę skierowaną do Centrum po podpisaniu z nią indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego, zwanego dalej „programem”, w uzgodnieniu z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych – dyrektorem centrum usług społecznych, właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu tej osoby.

5. Pierwszeństwo w skierowaniu do Centrum mają osoby zamieszkałe w gminach, na terenie których zostało utworzone Centrum. Osoby zamieszkałe w innych gminach mogą być kierowane do Centrum:

- 1) w przypadku zawarcia porozumienia między gminami o kierowaniu osób do Centrum, określającego zasady finansowania kosztów uczestnictwa kierowanych tam osób;
- 2) w przypadku posiadania przez Centrum wolnych miejsc i sfinansowania kosztów uczestnictwa osoby kierowanej przez gminę.

Osoby uprawnione do uczestnictwa w CIS

W myśl art. 12 ust. 1 komentowanej ustawy, do uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez Centrum może być skierowana osoba, o której mowa w art. 1. Art. 12 nie wskazuje, o który ustęp art. 1 chodzi. Przepis ten w ust. 2 określa do jakich kategorii osób stosowane są przepisy ustawy. Ust. 3 natomiast wylicza, w jakich okolicznościach do osób wymienionych w ust. 2 nie stosuje się przepisów ustawy (w tym również artykułu 12 – wskazującego osoby uprawnione do skierowania do CIS). Zgodnie z omawianym wyłączeniem, przepisów ustawy nie stosuje się do osób wskazanych w art. 1 ust. 2 (bezdomni realizujący indywidualny program wychodzenia z bezdomności, uzależnieni od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, chorzy psychicznie, długotrwale bezrobotni, zwalniani z zakładów karnych, uchodźcy, osoby niepełnosprawne), które mają prawo do: zasiłku dla bezrobotnych, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, renty strukturalnej, renty z tytułu niezdolności do pracy, emerytury lub nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Kierowanie do CIS

Osoby spełniające kryteria ustawowe mogą być kierowane do CIS na skutek własnego wniosku bądź wniosku przedstawiciela ustawowego tej osoby lub wniosku składanego przez uprawnione instytucje, tj.: zakład lecznictwa odwykowego, jednostek jednostki organizacyjne pomocy społecznej, powiatowy urząd pracy, organizacje pozarządowe lub klub integracji społecznej, które działają za zgodą tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego. Komentowana ustawa nie precyzuje w jakiej formie powinna być wyrażona zgoda osoby kierowanej do CIS. Zgoda ta nie powinna być dorozumiana, a wręcz przeciwnie powinna być ona świadoma, dobrowolna i najlepiej sporządzona na piśmie.

Wniosek dotyczący skierowania osoby do CIS podlega zaopiniowaniu przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej albo centrum usług społecznych, właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby kierowanej. Wydanie opinii pracownik socjalny poprzedza przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego.

Kierowanie do CIS osób bezrobotnych pozostających w ewidencji PUP

Zgodnie z art. 12 ust. 1 komentowanej ustawy, skierowanie osoby długotrwale bezrobotnej do udziału w zajęciach CIS przez PUP, wymaga jednoczesnego powiadomienia ops, który jest właściwy dla miejsca zamieszkania lub pobytu kierowanej osoby.

Kierowanie osób bezrobotnych korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej do uczestnictwa w indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego, odbywa się na podstawie art. 50 ust. 2 pkt 2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Aby PUP mógł skierować bezrobotnego do CIS, wymagane jest złożenie przez ops/cus wniosku w tej sprawie. Pozytywne rozpatrzenie wniosku skutkuje skierowaniem osoby do udziału w CIS oraz koniecznością zawarcia porozumienia, które zgodnie z art. 50 ust. 3 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, określi tryb obowiązkowej wymiany informacji o planowanych wobec bezrobotnego działaniach.

Możliwość powtórnego uczestnictwa w CIS

Kierowanie do zajęć w CIS jest postępowaniem fakultatywnym, a nie obligatoryjnym i dotyczy osób, które otrzymały opinię uzasadniającą udział w zajęciach reintegracji społecznej i zawodowej. Decyzja czy daną osobę można ponownie skierować do zajęć w CIS, należy zatem do podmiotu kierującego. Wśród negatywnych przesłanek stosowania przepisów ustawy (art. 1 ust. 3) nie wymienia się bowiem uprzedniego skorzystania z przewidzianych w niej instrumentów. Absolwent ponownie kierowany do CIS musi jednak w dalszym ciągu spełniać warunki uczestnictwa, tj. podlegać wykluczeniu społecznemu, nie być w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i ze względu na swoją sytuację życiową oraz znajdować się w sytuacji powodującej ubóstwo i uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. Powyższe nie oznacza jednak w żadnym razie, że ponowne przyjęcie danej osoby do CIS nie doznaje żadnych ograniczeń.

Należy pamiętać, że zgodnie z art. 15 ust. 3 komentowanej ustawy okres uczestnictwa w zajęciach w Centrum może trwać do 11 miesięcy. Z założenia zatem jest to instrument aktywizacji, który ma charakter przejściowy. Celem uczestnictwa w Centrum jest bowiem realizacja indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego, który ma prowadzić do polepszenia sytuacji uczestnika. Kierownik Centrum, na wniosek uczestnika lub po zasięgnięciu opinii pracownika socjalnego, może jedynie przedłużyć okres uczestnictwa w zajęciach o kolejne 12 miesięcy, jeżeli analiza stanu realizacji programu uzasadnia potrzebę przedłużenia okresu uczestnictwa w zajęciach w Centrum. Dlatego też, ponowne kierowanie osób do centrów integracji społecznej znajduje uzasadnienie w przypadku skierowania w celu pozyskania innych niż uprzednio nabytych umiejętności (niekoniecznie w ramach innych praktyk czy warsztatów) pozwalających na podjęcie zatrudnienia. W takim przypadku, ponowny czas uczestnictwa ustalany jest w indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego jednostkowo, jednak zgodnie z przepisami ustawy o zatrudnieniu socjalnym.

Kolejną kwestią, jaką musi wziąć pod rozwagę ops/cus lub powiatowy urząd pracy kierujący absolwenta do CIS jest celowość wydatkowania środków z Funduszu Pracy. Należy pamiętać, że świadczenie integracyjne dla uczestnika CIS ma charakter obligatoryjny i przyznawane jest w związku z realizacją indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego (art. 15 ust. 4). Zgodnie z art. 109 ust. 5 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytu-

cyjach rynku pracy środki Funduszu Pracy na wypłatę świadczeń obligatoryjnych są przekazywane samorządom powiatów do wysokości faktycznych potrzeb. Do wydatkowania środków z Funduszu Pracy, w tym wspomnianego świadczenia, zgodnie z art. 110 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, stosuje się odpowiednio przepisy o finansach publicznych – w tym zasady dokonywania wydatków ze środków publicznych. W myśl art. 44 ust. 3 pkt 1 ufp wydatki publiczne powinny być dokonywane w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad: uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów. Należy zatem zbadać, czy powtórne skierowanie osoby zagrożonej wykluczeniem społecznym do CIS wypełnia w danym przypadku powyższe dyrektywy, tj. czy jest celowe, rokuje pozytywny efekt i czy można je uznać za działanie zgodne z zasadą oszczędności. Tak więc, o ile posiadanie statusu absolwenta CIS nie stanowi jednoznacznego przeciwskazania dla ponownego uczestnictwa w tego rodzaju placówce, to jednak każdy przypadek powinien być analizowany indywidualnie z uwzględnieniem omówionych powyżej uwarunkowań.

Należy ponadto zauważyć, że status absolwenta jest ograniczony w czasie. Po upływie terminu, o którym mowa w art. 2 pkt 1a (6 miesięcy od dnia zakończenia zajęć w CIS), były uczestnik zajęć w CIS nie jest już formalnie uważany za absolwenta tej instytucji. Z założenia absolwenta CIS uważa się za osobę, która nabyła w trakcie zajęć w Centrum odpowiednie umiejętności, by samodzielnie wyjść z kręgu osób wykluczonych społecznie. Ponadto do 6 miesięcy po ukończeniu zajęć istnieje możliwość realizacji indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego w oparciu o przepis art. 13 ust. 5 ustawy. Dlatego znacznie trudniej byłoby wykazać celowość powtórne skierowania do Centrum osoby, która wciąż ma status absolwenta CIS, niż takiej, która uczestniczyła w zajęciach dawniej niż przed 6 miesiącami. Choć zatem ustawa nie przesądza wprost ani samej możliwości powtórne skierowania, ani tym bardziej czasu, po jakim może ono nastąpić, to raczej powinno ono dotyczyć osób, które formalnie nie są już absolwentami.

Indywidualny program zatrudnienia socjalnego

Indywidualny program zatrudnienia socjalnego jest sporządzany w stosunku do każdego uczestnika CIS. Program ten ma pewne cechy umowy bądź porozumienia, musi być bowiem podpisany przez dwie strony stosunku prawnego – tj. uczestnika i kierownika Centrum, jako reprezentanta instytucji tworzącej. Ustawa dopuszcza możliwość zmiany treści programu za porozumieniem stron (art. 13 ust. 3). Niewątpliwie jednak instrument ten należy do sfery prawa publicznego, o czym świadczy droga rozwiązania tego swoistego kontraktu przez kierownika i sposób zaskarżenia tej czynności (art. 13 ust. 4–4b), a także obowiązek uzgodnienia z treści programu z kierownikiem ops/dyrektorem *cus* właściwym dla miejsca zamieszkania lub pobytu uczestnika (art. 12 ust. 4).

Uczestnik z innej gminy

Ustawa ustanawia zasadę pierwszeństwa osób zamieszkałych w gminach, na terenie których zostało utworzone Centrum w skierowaniu do tego typu placówki. Jeśli chodzi o możliwość uczestnictwa w CIS osób zamieszkałych poza gminą, w której ma ono siedzibę, ustawa dopuszcza dwa przypadki. Po pierwsze, jak wynika z art. 15 ust. 5 pkt 1 w przypadku zawarcia porozumienia między gminami o kierowaniu osób do Centrum, określającego zasady finansowania kosztów uczestnictwa kierowanych tam osób. Choć ustawa nie przesądza tego wprost,

przesłanka ta dotyczy w gruncie rzeczy przede wszystkim centrów samorządowych. Po drugie, jak wynika z art. 15 ust. 5 pkt 2, może to mieć miejsce w przypadku posiadania przez CIS wolnych miejsc i sfinansowania kosztów uczestnictwa osoby kierowanej przez gminę. Gminą, o którą chodzi w tym przepisie jest gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania osoby kierowanej.

Przesłanki, o których mowa w art. 15 ust. 5 są od siebie niezależne. Jeżeli zatem zaistnieje przesłanka z punktu 2 (a więc wolne miejsca oraz finansowanie ze strony gminy kierującej), to brak porozumienia, o którym mowa w punkcie 1, zawartego między gminą kierującą uczestnika, a gminą miejsca siedziby nie stoi na przeszkodzie w przyjęciu uczestnika.

Porozumienie to zawierane jest, zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt 12 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559 i 583), na podstawie uchwały rady gminy. Porozumienia pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego należy ogłaszać, zgodnie z art. 13 pkt 6 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1461) w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Program (Art. 13)

Art. 13

1. Program, o którym mowa w art. 12 ust. 4, opracowuje pracownik socjalny Centrum.
2. Program powinien określać w szczególności:
 - 1) zakres i formy reintegracji zawodowej i społecznej;
 - 2) *(uchylony)*
 - 3) osoby odpowiedzialne za realizację programu.
3. Program na wniosek każdej ze stron może ulec zmianie.
4. Zaprzestanie realizacji programu następuje w przypadku:
 - 1) uporczywego naruszania przez uczestnika postanowień programu, uniemożliwiającego jego dalszą realizację;
 - 2) trwałego opuszczenia przez uczestnika zajęć w Centrum;
 - 3) oświadczenia uczestnika o odstąpieniu od realizacji programu.
- 4a. W przypadkach, o których mowa w ust. 4 pkt 1 i 2, decyzję w sprawie zaprzestania realizacji programu podejmuje kierownik Centrum.
- 4b. Od decyzji kierownika Centrum, o której mowa w ust. 4a, uczestnikowi przysługuje skarga do sądu administracyjnego.

5. Zakończenie realizacji programu następuje w okresie do 6 miesięcy po dniu, w którym uczestnik objęty programem podjął zatrudnienie lub inną pracę zarobkową w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, założył lub przystąpił do spółdzielni socjalnej lub podjął działalność gospodarczą, albo w dniu, w którym upłynął okres uczestnictwa w zajęciach w Centrum, o którym mowa w art. 15. W trakcie realizacji programu bez uczestnictwa w Centrum świadczenie integracyjne nie przysługuje.

5a. Po zakończeniu uczestnictwa w zajęciach w Centrum kierownik Centrum wydaje uczestnikowi zaświadczenie potwierdzające uczestnictwo w zajęciach i umiejętności nabyte w ramach reintegracji zawodowej i społecznej.

6. Realizacja programu jest warunkiem korzystania przez uczestnika ze świadczeń z ubezpieczenia zdrowotnego, na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, oraz z innych świadczeń określonych w niniejszej ustawie.

7. (uchylony)

Opracowanie Indywidualnego Programu Zatrudnienia Socjalnego

Indywidualny program zatrudnienia socjalnego jest głównym narzędziem pracy z osobą podlegającą wykluczeniu społecznemu i jest w pewnym sensie rodzajem umowy określającej uprawnienia i obowiązki stron oraz wskazuje osoby odpowiedzialne za jego realizację. Opracowanie programu jest poprzedzone rozmową z pracownikiem CIS na temat predyspozycji zawodowych, zainteresowań, sytuacji życiowej uczestnika w celu określenia najbardziej adekwatnych form reintegracji zawodowej i społecznej. Osobami odpowiedzialnymi za realizację IPZS po stronie Centrum są: pracownik socjalny, psycholog, doradca zawodowy oraz instruktor zawodu. Bezpośredni nadzór nad realizacją programu sprawuje natomiast kierownik CIS. Należy pamiętać, że uczestnik nadal jest osobą bezrobotną. Jego praca w tym okresie jest formą praktyki zawodowej połączonej z różnego rodzaju szkoleniami i nauką zawodu, realizowanymi w ramach reintegracji zawodowej. Jednakże okres realizacji indywidualnego programu zalicza się do stażu pracy, ponieważ od wypłacanych uczestnikowi świadczeń integracyjnych odprowadzane są odpowiednie składki na ubezpieczenia społeczne (więcej na ten temat w komentarzu do art. 15).

Zaprzestanie realizacji IPZS

Przedterminowe zaprzestanie realizacji programu może nastąpić tylko z winy uczestnika lub na skutek dobrowolnego odstąpienia przez uczestnika od realizacji programu. W przypadku wystąpienia dwóch pierwszych powodów, określonych w ust. 4 pkt 1 i 2 ustawy, które wiążą się z negatywną postawą uczestnika wobec realizowanego programu zatrudnienia, kierownik centrum integracji społecznej jest zobowiązany z mocy ustawy wydać decyzję administracyjną. Niewydanie decyzji administracyjnej w tym zakresie powoduje, że kierownik Centrum pozostaje w bezczynności w przedmiocie niepodjęcia decyzji w sprawie zaprzestania realizacji IPZS. Jedynie w przypadku złożenia oświadczenia o odstąpieniu od realizacji programu przez samego uczestnika ustawodawca nie przewidział potrzeby wydawania decyzji o zaprzestaniu

realizacji programu. W tym przypadku wystarczy przyjęcie oświadczenia przez kierownika CIS lub upoważnionego pracownika CIS²².

Zgodnie z ust. 4 zaprzestanie realizacji programu następuje w przypadku uporczywego naruszania jego postanowień przez uczestnika, w sposób uniemożliwiający jego dalszą realizację. Zaprzestanie realizacji programu uzależnione jest od łącznego wystąpienia dwóch przesłanek, a więc naruszania przez uczestnika postanowień programu, które musi mieć dodatkowo charakter uporczywości oraz występującego, w jego wyniku, braku możliwości dalszej realizacji programu. W sprawie tej wypowiedział się Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 7 grudnia 2018 r. (I OSK 1455/18) stwierdzając, że skoro „uporczywe naruszanie przez uczestnika postanowień programu ma uniemożliwiać jego dalszą realizację, to niezbędnym ustaleniem wstępnym musi być stwierdzenie zaistnienia sytuacji, którą można zakwalifikować jako naruszanie przez uczestnika postanowień programu w sposób uporczywy, a więc w sposób kwalifikowany – niweczący możliwość dalszego prowadzenia programu, a w konsekwencji jego cel. Dopiero przy dokonaniu takich ustaleń w zakresie uporczywości naruszeń można przejść do oceny, czy pozostają one w związku z brakiem możliwości dalszej realizacji programu. „Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że „ocenie naruszeń programu pod kątem konieczności jego zakończenia podlegać ma nie tylko uporczywość, ale również i ich waga, uzasadniająca przyjęcie, że powtarzalność czy długotrwałość nagannych zachowań sprzecznych z ustaleniami programu prowadzić będzie do braku możliwości dalszej realizacji programu. „Bez wątpliwości, zdaniem NSA, „innej ocenie podlegać będzie naruszenie przepisów porządkowych Regulaminu uczestnictwa w Centrum Integracji Społecznej, np. w zakresie zakłócania porządku i spokoju w miejscu i w czasie zajęć, a innej ocenie naruszenie w zakresie nakazu pozostawania w trzeźwości, pod kątem możliwości dalszej realizacji programu. Zachowanie uczestnika, aby mogło być uznane za uporczywe i uniemożliwiające realizację indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego musiałyby być na tyle intensywne, częste, aby nie było żadnej wątpliwości, że cel programu nie może zostać osiągnięty”.

Zaprzestanie realizacji programu jest rozwiązaniem radykalnym, niweczącym cele zatrudnienia socjalnego. Jego zastosowanie musi więc być poprzedzone wszechstronnym rozważeniem stanu sprawy – w szczególności tego, czy to naruszanie przez uczestnika postanowień Programu, uniemożliwia jego dalszą realizację. W związku z powyższym, np. dwukrotne naruszenie postanowień regulaminu nie nosi znamion uporczywości²³.

Zaskarżenie decyzji

Do decyzji, o których mowa w art. 13 ust. 4a, odpowiednie zastosowanie powinny znaleźć przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego dotyczące decyzji administracyjnych. W tym przypadku „odpowiednie zastosowanie” musi zachodzić z pominięciem uregulowań dotyczących odwołań składanych w administracyjnym toku instancji. Decyzji tej nie zaskarża się do organu wyższego rzędu ale od razu do wojewódzkiego sądu administracyjnego (w myśl art. 13 ust. 4b).

²² Wyrok WSA w Łodzi z dnia 22 marca 2012 r. (IIISAB/Łd4/12).

²³ Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 22 listopada 2017 r. (II SA/Sz1131/17).

Sądem terytorialnie właściwym jest wojewódzki sąd administracyjny właściwy ze względu na siedzibę Centrum, zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 13 § 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2022 r. poz. 329). Od wyroku wojewódzkiego sądu administracyjnego, skarżącemu oraz kierownikowi Centrum przysługuje skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Należy w tym przypadku pamiętać, że w odróżnieniu od skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego, którą można złożyć samodzielnie, skarga kasacyjna do NSA powinna być sporządzona przez radcę prawnego lub adwokata, reprezentującego stronę. Art. 175 § 1 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi ustanawia bowiem tzw. przymus adwokacko-radcowski, z uwagi na wysoki stopień sformalizowania tego środka zaskarżenia.

Rezygnacja, w przypadku decyzji kierownika Centrum, z zasady dwuinstancyjności wyrażonej w art. 15 Kodeksu postępowania administracyjnego stanowi istotną różnicę w stosunku do klasycznego modelu postępowania administracyjnego.

Zakończenie uczestnictwa w Centrum i realizacji IPZS

Okres uczestnictwa w Centrum, zgodnie z art. 15 ust. 1–3 ustawy, po pomyślnym zakończeniu jednomiesięcznego okresu próbnego, może trwać do 11 miesięcy z możliwością przedłużenia o kolejne 12 miesięcy. Generalną zasadą jest, że zakończenie realizacji indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego następuje w dniu, w którym upłynął okres uczestnictwa w Centrum zgodnie z art. 15 ustawy w brzmieniu nadanym nowelizacją ustawy, tj. maksymalnie po 24 miesiącach. Po zakończeniu uczestnictwa w CIS, kierownik, na podstawie art. 13 ust. 5a, wydaje uczestnikowi zaświadczenie, co jest równoznaczne z nabyciem statusu absolwenta Centrum (zgodnie z art. 2 pkt 1a ustawy). Zaświadczenie ważne jest 6 miesięcy od dnia wydania. Absolwent centrum integracji społecznej posiadający zaświadczenie, ponownie zostaje wpisany do rejestrów powiatowego urzędu pracy, po czym może zostać skierowany do zatrudnienia wspieranego. Może także ubiegać się o środki z Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej oraz na założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej.

Ust. 5 reguluje natomiast kwestię zakończenia realizacji indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego. Zakończenie realizacji IPZS następuje:

- 1) w okresie do 6 miesięcy po dniu, w którym uczestnik:
 - a) podjął zatrudnienie (na podstawie stosunku pracy, stosunku służbowego oraz umowy o pracę nakładczą²⁴),
 - b) podjął inną pracę zarobkową (na podstawie umów cywilnoprawnych, w tym umowy agencyjnej, umowy zlecenia, umowy o dzieło lub umowy o pomocy przy zbiorach w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników albo wykonywanie pracy w okresie członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek rolniczych lub spółdzielni usług rolniczych²⁵),

²⁴ Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 43 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

²⁵ Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 11 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

- c) założył lub przystąpił do spółdzielni socjalnej,
- d) podjął działalność gospodarczą;

albo

2) w dniu, w którym upłynął okres uczestnictwa w zajęciach w Centrum, zgodnie z brzmieniem art. 15 ustawy.

Jak z wynika z powyższego, realizacja IPZS nie w każdym przypadku jest tożsama z uczestnictwem w zajęciach w CIS, bowiem program może być realizowany także później (do 6 miesięcy), ale jedynie wtedy, gdy niemożność uczestnictwa w zajęciach wynika z podjęcia zatrudnienia lub działalności gospodarczej w jednej z form wskazanych w ust. 5.

Na przeszkodzie uczestnictwu w CIS w wymiarze godzinowym wymaganym ustawą stoi podjęcie zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy. Mimo zatem, że w takim przypadku uczestnik Centrum może dalszym ciągu realizować indywidualny program zatrudnienia socjalnego, to strony tego kontraktu winny rozważyć zmianę jego kształtu, w taki sposób, aby uczestnik dalej otrzymywał wsparcie, które może mu być potrzebne w zmienionej sytuacji życiowej, lecz ze zniesieniem obowiązku brania udziału we wszystkich zajęciach prowadzonych w CIS (chyba że pierwotny kontrakt dostatecznie regulował taką ewentualność). Jednakże ponieważ w art. 13 ust. 5 zdanie 2 ustawodawca wyraźnie wskazał, że w trakcie realizacji programu bez uczestnictwa w Centrum świadczenie integracyjne nie przysługuje, to wnioskuje a contrario można przyjąć, że świadczenie to przysługuje w sytuacji, gdy uczestnik pomimo zatrudnienia lub podjęcia innej pracy zarobkowej, działalności gospodarczej albo założenia lub przystąpienia do spółdzielni socjalnej nadal uczestniczy w zajęciach w Centrum, z zastrzeżeniem przepisów regulujących zasady uczestnictwa w Centrum, w szczególności art. 14 i 15. Pracujący uczestnik może zatem otrzymać świadczenie integracyjne maksymalnie do 24 miesięcy po spełnieniu wymogów dotyczących czasu tygodniowego pobytu w CIS (nie krótszy niż 30 godzin i nie dłuższy niż 40 godzin, z zastrzeżeniem odpowiedniego stosowania przepisów dotyczących czasu uczestnictwa osób niepełnosprawnych) oraz dopuszczalnej liczby nieusprawiedliwionych nieobecności. Uczestnicy CIS będący osobami niepełnosprawnymi ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, korzystają z zastrzeżenia zawartego w art. 14 ust. 1 uzs. W odniesieniu do tej grupy uczestników maksymalny tygodniowy czas reintegracji nie może przekraczać 35 godzin, a dzienny czas uczestnictwa 7 godzin.

Ubezpieczenie zdrowotne uczestnika

Stosownie do ust. 6 art. 13 ustawy, realizacja indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego jest warunkiem korzystania przez uczestnika ze świadczeń z ubezpieczenia zdrowotnego, na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz z innych świadczeń określonych w niniejszej ustawie.

Na podstawie art. 66 ust. 1 pkt 30 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1285 z późn. zm.), obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają m.in. osoby objęte indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu. Obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego powstaje po upływie 30 dni od dnia rozpoczę-

cia realizacji indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego, a wygasa z dniem jego zakończenia lub zaprzestania realizacji (art. 73 pkt 13 lit. a ww. ustawy). Podstawą wymiaru składek zdrowotnych jest maksymalna kwota zasiłku stałego z pomocy społecznej. Zgodnie zaś z art. 86 ust. 1 pkt 11 ww. ustawy, składki na ubezpieczenie zdrowotne osób realizujących indywidualny program zatrudnienia socjalnego, opłaca ośrodek pomocy społecznej kierujący do uczestnictwa w centrum integracji społecznej, co koresponduje z przepisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2022 r. poz. 1199, z późn. zm.) – zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 20 tej ustawy, do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (ośrodek pomocy społecznej jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej wykonującą zadania pomocy społecznej w gminie).

Jednocześnie art. 38 ust. 4 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie (Dz.U. z 2009 r. Nr 92, poz. 753, z późn. zm.) wskazuje, że środki z budżetu państwa na składki wymienione w art. 86 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1285, z późn. zm.), jednostki samorządu terytorialnego otrzymują, jako dotacje celowe na zadania własne, przy czym nie ma tu zastosowania art. 115 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, jak również art. 128 ust. 2 ufp. Dysponentem części budżetu państwa właściwym do zabezpieczenia środków na dofinansowanie realizacji zadania własnego gminy, tj. zadania, o którym mowa w art. 17 ust. 1 pkt 20 ustawy o pomocy społecznej, jest wojewoda.

Realizacja indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego, o którym mowa w art. 12 ust. 4 komentowanej ustawy, jest zatem konieczną przesłanką do objęcia osoby skierowanej przez ops/cus do uczestnictwa w CIS ubezpieczeniem zdrowotnym.

ROZDZIAŁ 5. ZASADY UCZESTNICTWA W CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Tygodniowy czas pobytu (Art. 14)

Art. 14

1. Czas tygodniowego pobytu uczestnika w Centrum nie może być krótszy niż 30 godzin i nie dłuższy niż 40 godzin, z zastrzeżeniem odpowiedniego stosowania art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 573 i 1981), w zakresie wymiaru czasu pobytu uczestnika będącego jednocześnie osobą niepełnosprawną zaliczoną do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności.

1a. Kierownik Centrum opracowuje miesięczny program zajęć w Centrum.

2. Kierownik Centrum zapewnia uczestnikom:

- 1) szkolenie w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 2) przeprowadzenie odpowiednich badań lekarskich;
- 3) odzież roboczą i obuwie robocze;
- 4) bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach, w tym środki ochrony indywidualnej.

3. Uczestnikom zajęć w Centrum przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadku w trakcie pobytu w Centrum na podstawie przepisów o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach.

4. Uczestnikom zajęć w Centrum przysługuje nieodpłatnie jeden posiłek dziennie w trakcie pobytu.

Ustalanie czasu pobytu w CIS

Nowelizacja ustawy z 2022 r. wprowadziła zmianę w zakresie ustalania minimalnego czasu pobytu w CIS. Dotychczas minimalny czas dziennego pobytu uczestnika w CIS nie mógł być krótszy niż 6 godzin. Taka zasada okazała się niewystarczająco elastyczna dla niektórych uczestników np. dla osób sprawujących opiekę nad dziećmi lub osobami zależnymi.

Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym, wymiar uczestnictwa w CIS ustalany jest w odniesieniu do całego tygodnia i wynosi nie najmniej 30 i nie więcej niż 40 godzin. Dzięki temu rozwiązaniu, harmonogram zajęć realizowanych w CIS będzie lepiej dopasowany do potrzeb uczestników i ułatwi godzenie reintegracji społecznej i zawodowej z realizacją innych obowiązków.

W związku z tym, że w z zajęć organizowanych w CIS korzystać mogą również osoby niepełnosprawne zaliczane do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, wprowadzone zostało zastrzeżenie, że w odniesieniu do tej grupy uczestników maksymalny tygodniowy czas reintegracji nie może przekraczać 35 godzin, a dzienny czas uczestnictwa 7 godzin. Rozwiązanie takie jest spójne z ograniczeniami dotyczącymi dziennego i tygodniowego czasu pracy osób niepełnosprawnych określonymi w art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 573).

Zgodnie z art. 14 ust. 2 pkt 1–4 ustawy, kierownik CIS jest zobowiązany zapewnić uczestnikowi: szkolenie z zakresu BHP oraz niezbędne badania lekarskie oraz odzież i obuwie robocze. Ponadto uczestnikowi należy zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki pracy oraz jeden nieodpłatny posiłek dziennie.

Zaopatrzenie z tytułu wypadku

Uczestnikom CIS przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadku w trakcie pobytu w CIS. Jest to szczególna konstrukcja prawna, gdyż uczestnik CIS, jako taki nie podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu wypadkowemu.

Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U z 2021 r. poz. 423, z późn. zm.), osoby podlegające obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, podlegają także obowiązkowemu ubezpieczeniu wypadkowemu. Norma ta nie ma jednak zastosowania do osób pobierających świadczenia integracyjne pomimo tego, że zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt. 9 i 9a przywołanej ustawy, osoby te podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Zostały one wyłączone z tego obowiązku na podstawie art. 12 ust. 2 cytowanej ustawy.

Tytuł do wypłaty świadczenia wypadkowego dla uczestników CIS, którzy w trakcie pobytu w Centrum ulegli wypadkowi, stanowi art. 2 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz.U. z 2020 r. poz. 984). Zgodnie z art. 12 tej ustawy świadczenia określone w ustawie są finansowane ze środków budżetu państwa. Świadczenia te przyznaje i wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych na wniosek osoby uprawnionej do tych świadczeń.

Okres próbny (Art. 15)

Art. 15

1. Okres próbny w Centrum trwa 1 miesiąc.

2. Po pomyślnym zakończeniu okresu próbnego kierownik Centrum kwalifikuje uczestnika do uczestnictwa w zajęciach w Centrum, o czym informuje kierownika ośrodka pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych – dyrektora centrum usług społecznych.
3. Okres uczestnictwa w zajęciach w Centrum może trwać do 11 miesięcy. Jeżeli analiza stanu realizacji programu uzasadnia potrzebę przedłużenia okresu uczestnictwa w zajęciach w Centrum, także w przypadku tworzenia spółdzielni socjalnej lub podjęcia działalności gospodarczej przez uczestnika zajęć w Centrum, kierownik Centrum, na wniosek lub po zasięgnięciu opinii pracownika socjalnego Centrum, może przedłużyć okres uczestnictwa w zajęciach o dodatkowy okres nieprzekraczający 12 miesięcy.
4. W okresie próbnym oraz w okresie uczestnictwa w zajęciach w Centrum, o którym mowa w ust. 3, kierownik Centrum przyznaje, na wniosek uczestnika, świadczenie integracyjne w wysokości 120% zasiłku dla bezrobotnych.
5. Świadczenie integracyjne jest wypłacane przez Centrum w okresach miesięcznych z dołu.
6. Świadczenie integracyjne za niepełny miesiąc uczestnictwa ustala się dzieląc kwotę świadczenia przez 30 i mnożąc przez liczbę dni kalendarzowych przypadających w okresie, za który świadczenie to przysługuje.
 - 6a. W okresie uczestnictwa w zajęciach w Centrum, o którym mowa w ust. 3, uczestnikowi przysługuje 6 dni wolnych od zajęć, a w przypadku przedłużenia tego uczestnictwa dodatkowo 6 dni wolnych. Wymiar dodatkowych dni wolnych ustala się proporcjonalnie do okresu przedłużenia uczestnictwa.
 - 6b. Udzielenie dni wolnych, o których mowa w ust. 6a, następuje na wniosek uczestnika i wymaga zgody kierownika Centrum. Za dni wolne przysługuje świadczenie integracyjne w pełnej wysokości.
7. Świadczenie integracyjne ulega zmniejszeniu o $\frac{1}{20}$ za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności uczestnika na zajęciach w Centrum trwającej nie dłużej niż 3 dni w miesiącu. W przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności trwającej dłużej niż 3 dni w miesiącu świadczenie integracyjne za dany miesiąc nie przysługuje.
 - 7a. W okresie uczestnictwa w zajęciach w Centrum, o którym mowa w ust. 3, za okres niezdolności do uczestniczenia w zajęciach wskutek choroby potwierdzonej przez lekarza, jednak nie dłuższy niż 21 dni, świadczenie integracyjne ulega zmniejszeniu o $\frac{1}{40}$ za każdy dzień niezdolności. Za każdy kolejny dzień niezdolności do uczestniczenia w zajęciach w Centrum świadczenie nie przysługuje.
8. Na wniosek kierownika Centrum, zawierający kopię listy wypłaconych świadczeń integracyjnych, starosta właściwy dla siedziby Centrum refunduje ze środków Funduszu Pracy kwotę wypłaconych w poprzednim miesiącu świadczeń integracyjnych wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne. Na wniosek kierownika Centrum starosta może przekazać Centrum zaliczkę na wypłatę świadczeń integracyjnych wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne.

Okres próbny i okres uczestnictwa

Aby uczestniczyć w zajęciach Centrum konieczne jest pomyślne ukończenie jednomiesięcznego okresu próbnego. W okresie próbnym następuje już realizacja indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego, którego podpisanie, zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy, poprzedza przyjęcie do Centrum osoby skierowanej. Użycie przez ustawodawcę w ust. 2 określenia: „po pomyślnym zakończeniu” okresu próbnego świadczy, o konieczności dokonania przez kierownika Centrum oceny postawy i zaangażowania osoby skierowanej do uczestnictwa w zajęciach Centrum. Brak możliwości uznania okresu próbnego za zakończony pomyślnie nie wyklucza ponownego skierowania osoby, o której mowa w art. 1 ust. 2 ustawy do uczestnictwa w zajęciach w CIS przez ops/cus lub powiatowy urząd pracy, z zastrzeżeniem rozważenia celowości takiego działania, w oparciu o przesłanki omówione szerzej w komentarzu do art. 12.

Nowelizacją ustawy z 2022 r. zrezygnowano z wymogu ponownego kwalifikowania osoby do uczestnictwa w CIS, które miało miejsce po pomyślnym zakończeniu przez niego okresu próbnego i odbywało się na wniosek kierownika CIS.

Zgodnie z obecnym stanem prawnym, pomyślne zakończenie okresu próbnego daje kierownikowi CIS podstawę do zakwalifikowania uczestnika do dalszego uczestnictwa. Ust. 2 nakłada jednocześnie na kierownika CIS obowiązek poinformowania o tym fakcie kierownika ops lub dyrektora cus.

Zawarta w art. 15 ust. 1 ustawy norma wskazuje, że okres próbny w CIS trwa 1 miesiąc. Komentowana ustawa nie reguluje kwestii związanych ze sposobem obliczania terminów w niej zawartych. Dlatego też, w związku z brakiem odmiennej regulacji, należy zastosować ogólne reguły obowiązujące przy obliczaniu terminów, określone zarówno w kodeksie postępowania administracyjnego (art. 57 § 3 kpa), jak również w analogiczny sposób w kodeksie cywilnym (art. 112 kc). Termin określony w miesiącach kończy się z upływem tego dnia w ostatnim miesiącu, który odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było – w ostatnim dniu tego miesiąca.

Przykładowe liczenie terminów:

Data przyjęcia uczestnika	Data upływu okresu próbnego	Data rozpoczęcia okresu uczestnictwa	Data zakończenia maksymalnego okresu uczestnictwa	Data rozpoczęcia dodatkowego okresu uczestnictwa	Data zakończenia maksymalnego dodatkowego okresu uczestnictwa
1 stycznia 2022 r.	1 lutego 2022 r.	2 lutego 2022 r.	2 stycznia 2023 r.	3 stycznia 2023 r.	3 stycznia 2024 r.
15 stycznia 2022 r.	15 lutego 2022 r.	16 lutego 2022 r.	16 stycznia 2023 r.	17 stycznia 2023 r.	17 stycznia 2024 r.
31 stycznia 2022 r.	28 lutego 2022 r.	1 marca 2022 r.	1 lutego 2023 r.	2 lutego 2023 r.	2 lutego 2024 r.

Na gruncie art. 15 pojawia się pytanie, czy okres próbny, o którym mowa w ust. 1, należy do okresu uczestnictwa. Zgodnie z art. 15 ust. 2 uczestnik kierowany jest do uczestnictwa dopiero po pomyślnym zakończeniu okresu próbnego. Z drugiej strony ustawodawca określa mianem uczestnika także osobę biorącą udział w Centrum w okresie próbnym. Także z uzasadnienia do rządowego projektu ustawy wynika, że okres próbny zalicza się do tzw. pierwszego etapu uczestnictwa w Centrum, który wraz z 11-miesięcznym okresem, o którym mowa w ust. 3 ma wynosić 12 miesięcy. Dokument ten należy uznać za przydatny w dokonywaniu wykładni omawianego przepisu, konstrukcja tego postanowienia nie zmieniała się bowiem w sposób istotny od czasu skierowania projektu rządowego do Sejmu.

Wydaje się zatem, że tam gdzie ustawodawca mówi o okresie uczestnictwa, oznacza to także okres próbny. Natomiast art. 15 ust. 6a oraz 7a, wyraźnie odnosi się do okresu uczestnictwa, „o którym mowa w ust. 3”. Wyrażenie to dookreśla, o który etap uczestnictwa chodzi, zatem należy przyjąć, że art. 15 ust. 6a oraz 7a dotyczy tylko drugiego etapu uczestnictwa, rozpoczętego po zakończeniu okresu próbnego.

Zgodnie z ust. 3 ustawy, okres uczestnictwa w zajęciach CIS może trwać do 11 miesięcy. Jeżeli analiza stanu realizacji programu uzasadnia potrzebę przedłużenia okresu uczestnictwa, kierownik, na wniosek lub po zasięgnięciu opinii pracownika socjalnego, może przedłużyć okres uczestnictwa w zajęciach do 12 miesięcy.

Świadczenie integracyjne

Nowelizacja ustawy z 2022 r. wprowadziła zmiany w zakresie świadczeń integracyjnych. Podniesiono wysokość świadczenia integracyjnego, a także ujednotoczono zasady jego wypłaty. Jednolita wysokość świadczenia przysługuje uczestnikowi CIS przez cały okres uczestnictwa w zajęciach (dotychczas podczas miesięcznego okresu próbnego uczestnik otrzymywał 50% świadczenia integracyjnego).

Wysokość świadczenia integracyjnego ustalana jest w odniesieniu do kwoty zasiłku dla bezrobotnych. W art. 72 ust. 6 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, określono zasadę waloryzacji zasiłków, która następuje z dniem 1 czerwca danego roku. Zasiłek dla bezrobotnych podlega waloryzacji o średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w poprzednim roku, chyba że średnioroczny poziom cen towarów i usług konsumpcyjnych nie zmienił się lub uległ zmniejszeniu. Na podstawie art. 72 ust. 8 przywołanej ustawy wysokość zasiłku ogłasza, w drodze obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, minister właściwy do spraw pracy. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 10 maja 2022 r. w sprawie wysokości zasiłku dla bezrobotnych (M. P. poz. 486), kwota zasiłku dla bezrobotnych, stanowiła podstawę ustalenia wysokości świadczenia integracyjnego, wynosi 1304,10 zł.

Ustalając wysokość świadczenia integracyjnego, mogą pojawić się wątpliwości dotyczące zaokrąglania kwoty tego świadczenia. W związku z tym, że komentowana ustawa nie reguluje zasad dotyczących zaokrąglania świadczeń integracyjnych, należy przyjąć mechanizm stosowany przez publiczne służby zatrudnienia, które dokonują refundacji tego świadczenia. Zasada określająca sposób zaokrąglania przez powiatowe urzędy pracy kwoty zasiłków, stypendiów i innych świadczeń z tytułu bezrobocia finansowanych z Funduszu Pracy, określona została w art. 81 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku. Zgodnie z tą zasadą kwoty zasił-

ków i świadczeń dla bezrobotnych, za należny okres, zaokrąglą się w górę do 10 groszy. Kwota świadczenia integracyjnego równa jest podwyższonej do 120% kwocie zasiłku dla bezrobotnych i wynosi 1565,00 zł²⁶.

Świadczenie integracyjne za niepełny miesiąc

Kwotę świadczenia integracyjnego za niepełny miesiąc uczestnictwa ustala się dzieląc kwotę świadczenia przez 30 i mnożąc przez liczbę dni kalendarzowych przypadających w okresie, za który świadczenie to przysługuje.

W zależności od długości okresu rozliczeniowego (miesiąca kalendarzowego), kwoty świadczenia integracyjnego ustalone zgodnie z zasadą określoną w art. 15 ust. 6 ustawy mogą się różnić. Taka sytuacja będzie miała miejsce np. w przypadku odrębnego naliczenia kwoty świadczenia integracyjnego za okres próbny i okres uczestnictwa. Suma kwot za poszczególne okresy wypłacana uczestnikowi CIS może być niższa lub wyższa od podstawowej kwoty świadczenia integracyjnego.

Przykład

	Okres rozliczeniowy		Liczba dni w okresie	Kwota świadczenia za okres
	Ustalenie stawki jednostkowej świadczenia, zgodnie z zasadą określoną w art. 15 ust. 6:	28 dni – luty		
1-15		okres próbny	15	782,50
16-28		okres uczestnictwa	13	678,20
Kwota do wypłaty			1460,70	
30 dni – kwiecień, czerwiec, wrzesień, listopad				
1565,00 zł/30 dni = 52,17 zł	1-15	okres próbny	15	782,50
	16-30	okres uczestnictwa	15	782,50
	Kwota do wypłaty			1565,00
	31 dni – styczeń, marzec, maj, lipiec, sierpień, październik, grudzień			
	1-15	okres próbny	15	782,50
	16-31	okres uczestnictwa	16	834,70
Kwota do wypłaty			1617,20	

Dni wolne z prawem do świadczenia integracyjnego w pełnej wysokości

W okresie uczestnictwa w zajęciach w CIS, o którym mowa w ust. 3, uczestnikowi przysługuje 6 dni wolnych od zajęć, a w przypadku przedłużenia okresu uczestnictwa o kolejne 12 miesięcy

²⁶ Zasiłki i świadczenia z tytułu bezrobocia zostały zwaloryzowane od 1 czerwca 2022 r. o średnioroczny wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w 2021 r. w stosunku do 2020 r., który wyniósł 105,1% (Komunikat Prezesa GUS z dnia 14 stycznia 2022 r. (M. P. poz. 31)).
Źródło: [https:// psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/stawki-kwoty-wskazniki/](https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/stawki-kwoty-wskazniki/)

uczestnik nabywa prawo do dodatkowych 6 dni wolnych, z zachowaniem prawa do świadczenia integracyjnego w pełnej wysokości. Dni wolne są przyznawane na wniosek uczestnika zaakceptowany przez kierownika CIS. Wymiar dodatkowych dni wolnych ustala się proporcjonalnie do okresu przedłużenia uczestnictwa.

Ponieważ, ustawa przewiduje tygodniowy czas pobytu uczestnika w Centrum, który nie może być krótszy niż 30 godzin i nie dłuższy niż 40 godzin, dni wolne udzielane będą z uwzględnieniem tygodniowego harmonogramu i nie będzie brane pod uwagę, ile godzin uczestnictwa przypada na dany dzień, ustalony jako dzień wolny.

Proponuje się zastosowanie następującego schematu ustalania wymiaru dni wolnych:

Okres dodatkowego uczestnictwa	Wymiar dni wolnych
do 2 miesiący (włącznie)	1 dzień
od 3 do 4 miesiąca (włącznie)	2 dni
od 5 do 6 miesiąca (włącznie)	3 dni
od 7 do 8 miesiąca (włącznie)	4 dni
od 9 do 10 miesiąca (włącznie)	5 dni
od 11 do 12 miesiąca (włącznie)	6 dni

Zmniejszenie świadczenia integracyjnego w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności

Zgodnie z zasadą określoną w ust. 7, świadczenie integracyjne ulega zmniejszeniu o 1/20 za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności uczestnika na zajęciach w Centrum trwającej nie dłużej niż 3 dni w miesiącu. W przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności trwającej dłużej niż 3 dni w miesiącu świadczenie integracyjne za dany miesiąc nie przysługuje.

Powyższy przepis można zilustrować następującym przykładem:

Ustalenie stawki jednostkowej świadczenia, zgodnie z zasadą określoną w art. 15 ust. 7: 1565,00 zł/20 = 78,25 zł	liczba dni nieusprawiedliwionej nieobecności w okresie	3 dni
	kwota potrącenia	234,80 zł
	kwota świadczenia integracyjnego skorygowana o kwotę potrącenia	1330,30 zł

Zmniejszenie świadczenia integracyjnego w przypadku niezdolności do uczestniczenia w zajęciach CIS wskutek choroby

Jak wynika z ust. 7a w okresie uczestnictwa w zajęciach w Centrum, o którym mowa w ust. 3, za okres niezdolności do uczestniczenia w zajęciach wskutek choroby potwierdzonej przez lekarza, jednak nie dłuższy niż 21 dni, świadczenie integracyjne ulega zmniejszeniu o 1/40 za każdy dzień niezdolności. W związku z powyższym, w całym okresie uczestnictwa, następującym po

okresie próbnym, uczestnik otrzyma świadczenie integracyjne pomniejszone o 1/40 tylko za okres nieobecności spowodowanej chorobą poświadczoną przez lekarza do 21 dni (w przypadku krótszych nieobecności, dni choroby sumuje się do uzyskania 21 dni).

Powyższy przepis można zilustrować następującym przykładem:

Ustalenie stawki jednostkowej świadczenia, zgodnie z zasadą określoną w art. 15 ust. 7a: 1565,00 zł/40 dni = 39,13 zł	liczba dni niezdolności do uczestnictwa w zajęciach w skutek choroby	21 dni
	kwota potrącenia	821,60 zł
	kwota świadczenia integracyjnego skorygowana o kwotę potrącenia za czas zwolnienia (21 dni)	743,40 zł

Choć ustawa nie przesądza tego wprost, to odliczanie kwoty świadczenia za dni usprawiedliwionej obecności, za którą świadczenie to nie przysługuje (np. w razie przekroczenia limitu płatnego zwolnienia lekarskiego) powinno następować według reguły właściwej dla odliczania świadczenia za niepełny miesiąc uczestnictwa, wyrażonej w ust. 6. Świadczenie integracyjne za dni usprawiedliwionej nieobecności po przekroczeniu 21 dnia zwolnienia lekarskiego ustala się zatem dzieląc kwotę świadczenia przez 30 i mnożąc przez liczbę dni kalendarzowych przypadających w okresie, za który świadczenie to przysługuje.

PRZYPADEK A. Uczestnik w jednym miesiącu przekroczył limit 21 dni zwolnienia lekarskiego o 4 dni.

Kwotę świadczenia integracyjnego za okres niezdolności do uczestniczenia w zajęciach wskutek choroby potwierdzonej przez lekarza, trwającej dłużej niż limit wynikający z art. 15 ust. 7a, ustala się w następujący sposób.

- 1) kwota świadczenia integracyjnego pomniejszona o 1/40 za każdy dzień usprawiedliwionej nieobecności trwającej 21 dni:

$$1565,00/40 = 39,13 \text{ zł}$$

$$39,13 \times 21 = 821,60 \text{ zł}$$

- 2) kwota potrącenia za kolejne 4 dni zwolnienia lekarskiego ponad limit, ustalona zgodnie z zasadą właściwą dla potrąceń za niepełny miesiąc (ust. 6)

$$1565,00/30 = 52,17 \text{ zł}$$

$$52,17 \times 4 = 208,70 \text{ zł}$$

- 3) suma potrąceń

$$821,60 + 208,70 = 1030,30 \text{ zł}$$

- 4) kwota świadczenia integracyjnego należna uczestnikowi: $1\ 565,00 - 1030,30 = 534,70 \text{ zł}$

PRZYPADEK B. Uczestnik wykorzystał 21 dni zwolnienia lekarskiego w ramach limitu, przebywa na kolejnym zwolnieniu lekarskim trwającym 5 dni.

1) kwota potrącenia za kolejne 5 dni zwolnienia lekarskiego ponad limit, ustalona zgodnie z zasadą właściwą dla potrąceń za niepełny miesiąc (ust. 6)

$$1565,00/30 = 52,17 \text{ zł}$$

2) kwota świadczenia integracyjnego należna uczestnikowi, ustalona wariantowo dla poszczególnych miesięcy:

luty – 28 dni

$$28 - 5 \text{ dni} = 23$$

kwota świadczenia integracyjnego należna uczestnikowi: $23 \times 52,17 = \mathbf{1199,80 \text{ zł}}$

marzec – 31 dni

$$31 - 5 \text{ dni} = 26$$

kwota świadczenia integracyjnego należna uczestnikowi: $26 \times 52,17 = \mathbf{1356,30 \text{ zł}}$

kwiecień – 30 dni

$$30 - 5 \text{ dni} = 25$$

kwota świadczenia integracyjnego należna uczestnikowi: $25 \times 52,17 = \mathbf{1304,25 \text{ zł}}$

PRZYPADEK C. Naliczenie świadczenia integracyjnego w przypadku, gdy osoba przekroczyła limit zwolnień lekarskich o jeden dzień, który przypada w miesiącu liczącym 31 dni.

1) kwota potrącenia za 1 dzień zwolnienia lekarskiego ponad limit, ustalona zgodnie z zasadą właściwą dla potrąceń za niepełny miesiąc (ust. 6)

$$1565,00/30 = 52,17 \text{ zł}$$

$$31 - 1 \text{ dni} = 30$$

2) kwota świadczenia integracyjnego należna uczestnikowi: $30 \times 52,17 = \mathbf{1565,10 \text{ zł}}$

Brak świadczenia integracyjnego za dni usprawiedliwionej nieobecności

Art. 15 ust. 7a ustawy nie mówi jednak ani o nieobecności spowodowanej koniecznością sprawowania opieki nad dzieckiem czy innym członkiem rodziny, ani nawet ogólnie o nieobecności usprawiedliwionej. Ponieważ przepis ten ustanawia wyjątek od zasady wypłacania świadczenia za dni, w których uczestnik był obecny na zajęciach, to nie należy stosować jego rozszerzającej wykładni. Należy zatem przyjąć, że wypłata świadczenia integracyjnego zmniejszonego

o 1/40 dotyczy okresu potwierdzonej przez lekarza choroby uczestnika Centrum (nieprzekraczającego 21 dni). Nie dotyczy natomiast innych okoliczności, w których życiowo uzasadnione, czy nawet konieczne jest opuszczenie przez niego zajęć. Wówczas brak uczestnictwa w zajęciach w Centrum spowodowanego np. opieką nad chorym dzieckiem czy innym członkiem rodziny powinno być traktowane jako nieobecność usprawiedliwiona i należy zastosować zasadę z art. 15 ust. 6.

Należy podkreślić, że do uczestników CIS nie stosuje się przepisów prawa pracy.

Ograniczenie egzekucji sądowej ze świadczeń integracyjnych

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.) reguluje zasady egzekucji sądowej. Zgodnie z brzmieniem Art. 831 §1 pkt 9 kpc, który reguluje ograniczenia egzekucji z wierzytelności i innych praw majątkowych oraz z rachunku bankowego, egzekucji nie podlega m.in. świadczenie integracyjne wypłacane uczestnikowi przez centra integracji społecznej. Natomiast Art. 833 kpc odnosi się do ograniczeń egzekucji wynagrodzeń za pracę i innych świadczeń periodycznych o podobnym charakterze, a także emerytur i rent oraz świadczeń okresowych, których celem jest zapewnienie utrzymania albo stanowiących jedyne źródło dochodu dłużnika będącego osobą fizyczną.

W § 6 tego artykułu wskazano, że nie podlegają egzekucji świadczenia alimentacyjne, świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, świadczenia rodzinne, dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe, dla sierot zupełnych, zasiłki dla opiekunów, świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia integracyjne, świadczenie wychowawcze oraz jednorazowe świadczenie, o którym mowa w art. 10 ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2020 r. poz. 1329). Są to świadczenia stanowiące przejaw polityki prorodzinnej i ochrony dzieci, które mają wspomagać dłużnika i jego rodzinę dla zapewnienia jej minimalnego poziomu egzystencji²⁷.

Refundacja świadczeń integracyjnych przez starostę

Zgodnie z ust. 8 komentowanego przepisu, starosta właściwy dla siedziby CIS refunduje ze środków Funduszu Pracy kwotę wypłaconych w poprzednim miesiącu świadczeń integracyjnych wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne. W związku z powyższym, kierownik CIS w celu uzyskania refundacji wypłaconych świadczeń integracyjnych, powinien złożyć wniosek do właściwego dla siedziby CIS powiatowego urzędu pracy. Przepisy ustawy o zatrudnieniu socjalnym stanowią zatem *lex specialis* w stosunku do postanowień ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Przepisy komentowanej ustawy jednoznacznie stanowią, że na wniosek kierownika Centrum, zawierający kopię listy wypłaconych uczestnikom zajęć świadczeń integracyjnych, starosta właściwy dla siedziby Centrum refunduje ze środków Funduszu Pracy kwotę wypłaconych w poprzednim miesiącu świadczeń integracyjnych wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne. Z treści tak sformułowanego przepisu wynika, że starosta niebędący właściwym

²⁷ A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska „Kodeks Postępowania Cywilnego. Komentarz”, wydanie 10. 2019 r.

dla siedziby Centrum, nie może zrefundować, na wniosek Centrum, wypłaconych świadczeń integracyjnych.

Wypłacane uczestnikom zajęć w Centrum świadczenie integracyjne, stanowi część kosztów uczestnictwa w zajęciach Centrum i realizacji indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego.

Zgodnie z art. 108 ust. 1 pkt 40 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia instytucjach rynku pracy, świadczenia integracyjne przyznawane na podstawie przepisów o zatrudnieniu socjalnym oraz składki na ubezpieczenia społeczne od tych świadczeń finansowane są ze środków Funduszu Pracy. Natomiast stosownie do art. 15 ust. 8 ustawy o zatrudnieniu socjalnym świadczenie integracyjne jest świadczeniem obligacyjnym. Świadczenia integracyjne nie są zatem finansowane ze środków Funduszu Pracy (w ramach limitów) na realizację programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej oraz innych fakultatywnych zadań, ustalanych przez ministra właściwego do spraw pracy według algorytmu. Zgodnie natomiast z art. 109 ust. 5 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia instytucjach rynku pracy, środki Funduszu Pracy na wypłatę świadczeń obligacyjnych są przekazywane, między innymi samorządom powiatów, do wysokości faktycznych potrzeb. Nie ma zatem potrzeby zawierania przez starostów jakichkolwiek porozumień w przedmiocie refundacji świadczeń integracyjnych. Starosta właściwy dla siedziby Centrum integracji społecznej, zgodnie z powołanymi wyżej przepisami wskazanych ustaw, ma bowiem prawo i obowiązek wnioskowania o środki Funduszu Pracy na finansowanie świadczeń integracyjnych do wysokości faktycznie istniejących w tym zakresie potrzeb.

Ubezpieczenie społeczne uczestnika

Stosownie do art. 6 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1009, z późn. zm.) obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu podlegają m.in. osoby pobierające świadczenie integracyjne. Zgodnie zaś z art. 18 ust. 4 pkt 3 ww. ustawy podstawę wymiaru tej składki stanowi kwota świadczenia integracyjnego, a obowiązek ubezpieczenia powstaje z dniem nabycia świadczenia integracyjnego i ustaje z dniem utraty prawa do jego świadczenia (art. 13 pkt 9 ww. ustawy). W związku z powyższym, okres uczestnictwa w CIS zalicza się do czasu pracy, jako okres składkowy na ubezpieczenia społeczne.

Motywacyjna premia integracyjna (Art. 15a)

Art. 15a

- 1. W okresie uczestnictwa w zajęciach w Centrum, o którym mowa w art. 15 ust. 3, kierownik Centrum może przyznać uczestnikowi motywacyjną premię integracyjną, biorąc pod uwagę aktywną postawę i postępy w reintegracji społecznej i zawodowej.**
- 2. Motywacyjna premia integracyjna nie może przekroczyć 100% wysokości świadczenia integracyjnego, o którym mowa w art. 15 ust. 4.**

Motywacyjna premia integracyjna powinna być narzędziem, które z jednej strony pozwala wyróżnić najbardziej zaangażowanych uczestników CIS, a z drugiej wpływać aktywizująco na inne osoby uświadamiając im korzyści płynące z sumiennosci w wykonywaniu obowiązków wynikających z programu, co powinno przekładać się na kształtowanie przyszłych postaw pracowniczych.

Zgodnie z art. 15a ust. 1 komentowanej ustawy kierownik Centrum może przyznać uczestnikowi motywacyjną premię integracyjną, biorąc pod uwagę aktywną postawę i postępy w reintegracji społecznej i zawodowej. Zasady przyznawania premii motywacyjnej powinny być jasno określone w regulaminie działania CIS. Udzielenie przez kierownika Centrum premii integracyjnej nie tworzy po stronie PUP czy gminy obowiązku przekazania na rzecz Centrum dodatkowych środków, bowiem kierownik CIS może w ramach pełnienia swojej funkcji dysponować jedynie środkami tej jednostki organizacyjnej. Premia ta finansowana jest ze środków Centrum, o których mowa w art. 10 ust. 1 lub 2, na co wskazuje brzmienie art. 10 ust. 6 pkt 1. Motywacyjna premia w świetle art. 10 ust. 6 nie stanowi jednak świadczenia integracyjnego (przepis ten używając spójnika „oraz” wskazuje, że są to odrębne kategorie przysporzeń na rzecz uczestnika).

Nowelizacja ustawy z 2022 r. podniosła wysokości premii integracyjnej, która przed tą zmianą wynosiła do 50% kwoty świadczenia integracyjnego, a obecnie wynosić będzie maksymalnie 100% kwoty tego świadczenia. Rozwiązanie to służy wzmocnieniu narzędzi motywacyjnych pozostających do dyspozycji kierownika CIS, dzięki któremu może on wpływać na wzmocnienie pozytywnych postaw sprzyjających osiągnięciu dobrych rezultatów reintegracyjnych.

ROZDZIAŁ 6. ZATRUDNIENIE WSPIERANE

Formy zatrudnienia wspieranego (Art. 15b)

Art. 15b

1. Zatrudnienie wspierane może być realizowane w formie:

- 1) prac społecznie użytecznych na zasadach określonych w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 2) skierowania do pracy na zasadach określonych w art. 16;
- 3) rzecznictwa, poradnictwa zawodowego, psychologicznego i społecznego dla osób realizujących prace społecznie użyteczne w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, podejmujących zatrudnienie, działalność gospodarczą, zakładających lub przystępujących do spółdzielni socjalnej.

2. Zatrudnienie wspierane realizowane jest w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub kontraktu socjalnego, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej.

Zatrudnienie wspierane nie jest w istocie zatrudnieniem, ale różnymi formami wspierania aktywności zawodowej osób, do których stosuje się przepisy ustawy wskazanych w art. 1 ust. 2. W gruncie rzeczy, jeśli chodzi o charakter tych działań, to jest to raczej wspieranie zatrudnienia, które jest stanem docelowym, a nie zatrudnianie samo w sobie.

Prace społecznie użyteczne to prace wykonywane przez osoby nieposiadające prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek skierowania przez starostę (PUP), organizowane przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub działających na rzecz społeczności lokalnej. Wymiar wykonywania prac społecznie użytecznych to 10 godzin tygodniowo. Wykonywanie prac społecznie użytecznych odbywa się na podstawie porozumienia zawartego między starostą a gminą, na rzecz której prace będą wykonywane. Gmina sporządza do dnia 31 stycznia każdego roku roczny plan potrzeb w zakresie wykonywania prac społecznie użytecznych i przesyła go właściwemu miejscowo staroście i kierownikowi ośrodka pomocy społecznej/dyrektorowi cus. Osobie wykonującej prace społecznie użyteczne przysługuje świadczenie w wysokości nie niższej niż obecnie 9,00 zł za każdą godzinę wykonywania prac. Świadczenie to podlega waloryzacji na zasadach określonych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach

ryнку pracy. Starosta refunduje gminie ze środków Funduszu Pracy do 60% minimalnej kwoty świadczenia przysługującego osobie wykonującej prace społecznie użyteczne²⁸.

Skierowanie do pracy zostało omówione szerzej w komentarzu do art. 16.

Trzecią z wymienionych w przepisie form zatrudnienia wspieranego są działania z zakresu poradnictwa (kierowane do osoby potrzebującej) oraz rzecznicze (a więc kierowane do podmiotów zewnętrznych w stosunku do niej) dotyczące kwestii zawodowych, psychologicznych i społecznych. W ramach zatrudnienia wspieranego działania te służyć mają osobom realizującym prace społecznie użyteczne w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, podejmujących zatrudnienie, działalność gospodarczą, zakładających lub przystępujących do spółdzielni socjalnej. Stanowią one uzupełnienie, nierzadko ostatni etap ścieżki, którą podąża osoba trafiająca do środowiska pracy innego niż CIS.

Skierowanie do pracy (Art. 16)

Art. 16

1. Po zakończeniu uczestnictwa w zajęciach w Centrum lub w klubie integracji społecznej, a w uzasadnionych przypadkach także przed jego zakończeniem, jednak nie wcześniej niż po 6 miesiącach uczestnictwa w nich, na wniosek kierownika Centrum, pracownika socjalnego i uczestnika, a w przypadku uczestnictwa w klubie integracji społecznej – na wniosek pracownika socjalnego:

1) powiatowy urząd pracy może skierować uczestnika lub uczestniczącego w klubie integracji społecznej do pracy:

a) u pracodawcy,

b) w Centrum.

2) (*uchylony*)

1a. Absolwenci centrum integracji społecznej lub absolwenci klubu integracji społecznej mogą podjąć wspólną działalność gospodarczą w formie spółdzielni socjalnej na zasadach określonych w przepisach o spółdzielniach socjalnych.

2. Skierowanie do pracy, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, odbywa się na podstawie umowy zawartej między starostą właściwym dla miejsca siedziby Centrum lub gminy, organizacji pozarządowej lub podmiotu, o których mowa w art. 18 ust. 1, a pracodawcą, w której pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia skierowanego absolwenta lub uczestnika Centrum lub uczestniczącego w klubie integracji społecznej przez okres nie krótszy niż 6 mie-

²⁸ Prace społecznie użyteczne uregulowane są w art. 73a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz rozporządzeniu ministra rodziny, pracy i polityki społecznej z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie organizowania prac społecznie użytecznych (Dz.U. poz. 2447).

sięcy, a starosta do refundowania pracodawcy części wypłaconego tej osobie wynagrodzenia przez okres pierwszych 6 miesięcy w wysokości nieprzekraczającej 100% zasiłku dla bezrobotnych wraz ze składką na ubezpieczenia społeczne.

3. (uchylony)

4. Koszty pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa w podjęciu działalności, o której mowa w ust. 1a, mogą być dofinansowane ze środków Funduszu Pracy do wysokości 80% udokumentowanych kosztów pomocy prawnej, konsultacji lub doradztwa, w wysokości nieprzekraczającej jednak przeciętnego wynagrodzenia.

5. Refundacji, o której mowa w ust. 2, dokonuje starosta ze środków Funduszu Pracy, w okresach miesięcznych, na podstawie wniosku pracodawcy, w terminie 30 dni od dnia jego złożenia.

5a. Wniosek, o którym mowa w ust. 5, zawiera:

- 1) dane pracodawcy;
- 2) dane skierowanego uczestnika lub uczestniczącego w klubie integracji społecznej;
- 3) wysokość i składniki wynagrodzenia;
- 4) wysokość refundacji.

5b. Refundacja, o której mowa w ust. 2, jest udzielana jako pomoc *de minimis* zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz.Urz. UE L 352/1 z 24.12.2013).

5c. Zaświadczenie o udzieleniu refundacji, o której mowa w ust. 2, wydaje starosta na zasadach określonych w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. z 2021 r. poz. 743 z późn. zm.).

6. W przypadku podjęcia działalności, o której mowa w ust. 1a, przysługują uprawnienia, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Skierowanie do pracy

Zatrudnienie wspierane jest instrumentem skłaniającym pracodawców do zatrudniania uczestników podmiotów zatrudnienia socjalnego lub ich absolwentów. Dzięki finansowemu wsparciu ze środków Funduszu Pracy pracodawcy mogą pokryć część kosztów wynagrodzenia i składek na ubezpieczenie społeczne w przypadku zatrudnienia takich osób.

Art. 16 określa zasady kierowania absolwentów CIS i KIS do pracy w ramach zatrudnienia wspieranego. Nowelizacja ustawy z 2022 r. wprowadziła istotne zmiany w tym zakresie, których istotą jest skrócenie z 12 do 6 miesięcy okresu, w którym pracodawca zobowiązany

będzie do zatrudniania uczestnika lub absolwenta CIS lub KIS, za którego w tym czasie refundowana mu będzie część kosztów wypłaconego osobie wynagrodzenia.

Zgodnie z ust. 1 i 2, po zakończeniu uczestnictwa w zajęciach w CIS, a w uzasadnionych przypadkach również przed jego zakończeniem, na wniosek kierownika CIS, pracownika socjalnego i uczestnika, powiatowy urząd pracy może skierować uczestnika do pracy u pracodawcy lub do pracy w CIS. Skierowanie to odbywa się na podstawie umowy zawartej pomiędzy starostą a pracodawcą, na podstawie której pracodawca zobowiązuje się zatrudnić skierowanego uczestnika CIS, a starosta zrefundować część wypłaconego wynagrodzenia.

Pomimo użycia w art. 16 ust. 2 ustawy określenia „uczestnik”, które zgodnie z art. 2 pkt 7, oznacza osobę uczestniczącą w zajęciach w CIS w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub osobę uczestniczącą w klubie integracji społecznej, należy interpretować ten przepis rozszerzająco w powiązaniu z brzmieniem art. 16 ust. 1 i przyjąć, że do zatrudnienia wspieranego można skierować zarówno uczestnika zajęć CIS i KIS, jak również absolwentów tych placówek.

Powiatowy urząd pracy dokonuje refundacji części wynagrodzenia wypłaconego pracodawcy, który zatrudnił osobę skierowaną do pracy, w wysokości określonej w ust. 2 komentowanego przepisu, w terminie 30 dni od daty złożenia wniosku o refundację. Po zakończonym okresie refundacji PUP w okresach comiesięcznych monitoruje zatrudnienie, zobowiązując pracodawcę do przedłożenia druku ZUS RCA oraz kserokopii listy obecności. Ta właśnie refundacja powoduje, że zatrudnienie wspierane powinno być atrakcyjną pod względem finansowym ofertą dla pracodawców. PUP może bowiem zrefundować im część wynagrodzenia i składek na ubezpieczenie społeczne pracownika. Warunkiem jednak uzyskania wsparcia jest zatrudnienie wskazanej osoby na okres nie krótszy niż 6 miesięcy. W przypadku niedochowania okresu trwałości uzyskane środki finansowe pracodawca jest zobowiązany zwrócić. Problem może również stanowić niewystarczające zabezpieczenie przez PUP środków finansowych na ten cel.

Starosta wydaje z urzędu zaświadczenie, potwierdzające, że udzielona pomoc, o której mowa w ust. 2 (refundacja części wynagrodzenia i składki na ubezpieczenie społeczne) jest pomocą *de minimis*. W przypadku, gdy wartość faktycznie udzielonej pomocy *de minimis* jest inna niż wartość pomocy wskazana w wydanym zaświadczeniu, podmiot udzielający pomocy (starosta), w terminie 14 dni od dnia stwierdzenia tego faktu, wydaje nowe zaświadczenie, w którym wskazuje właściwą wartość pomocy oraz stwierdza utratę ważności poprzedniego zaświadczenia. Przepisy regulujące kwestie zaświadczeń zawarte zostały w art. 5 i 37 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. z 2021 r. poz. 743). Wzory formularzy przedstawianych przy ubieganiu się o pomoc *de minimis* stanowią załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc *de minimis* (Dz.U. nr 53 poz. 311, z późn. zm.).

Należy również dodać, że zgodnie z art. 46 ust. 1 pkt 3 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, starosta z Funduszu Pracy może przyznać bezrobotnemu lub poszukującemu pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7 (tj. poszukującemu pracy niepozostającemu w zatrudnieniu lub niewykonującemu innej pracy zarobkowej opiekunowi osoby niepełnosprawnej), lub poszukującemu pracy niepozostającemu w zatrudnieniu lub niewykonującemu

innej pracy zarobkowej, jednorazowo środki na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej po jej założeniu, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia. Wsparcie to może zatem dotyczyć również absolwenta CIS lub KIS.

Warto zauważyć, że do programu zatrudnienia wspieranego kierowani są tylko najlepsi absolwenci CIS, którzy, choć często po życiowych przejściach, są wysoce zmotywowani do podjęcia zatrudnienia. Najczęściej przechodzą oni szkolenia w takich profilach zawodowych, jak: budowlany, opieki, gastronomiczno-hotelarski i sprzątanía.

Jednak zatrudnienia wspieranego PUP nie przyzna osobom, które mają wypłacane inne świadczenie, tj.: zasiłek (dla bezrobotnych, przedemerytalny), świadczenie przedemerytalne, rentę (strukturalną, z tytułu niezdolności do pracy), emeryturę lub nauczycielskie świadczenie kompensacyjne.

Art. 17

(uchylony)

ROZDZIAŁ 7. KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Klub integracji społecznej (Art. 18)

Art. 18

1. Gmina, organizacja pozarządowa oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 3, prowadzące reintegrację zawodową i społeczną dla osób, o których mowa w art. 1, mogą prowadzić klub integracji społecznej. Klub integracji społecznej prowadzony jest po dokonaniu wpisu w rejestrze, o którym mowa w art. 18a.

2. W klubach integracji społecznej można organizować w szczególności:

1) działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy na czas określony, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy u pracodawców, wykonywania usług na podstawie umów cywilnoprawnych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia lub podjęcia działalności w formie spółdzielni socjalnej;

2) prace społecznie użyteczne;

3) roboty publiczne;

4) poradnictwo prawne;

5) działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i społecznych;

6) staże, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

3. Uczestnictwo w klubach integracji społecznej jest dobrowolne.

4. Warunkiem uczestnictwa w klubie integracji społecznej jest realizacja kontraktu socjalnego, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej.

5. Okres uczestnictwa w klubie integracji społecznej jest ustalany indywidualnie z każdym z uczestników.

5a. Zakończenie uczestnictwa w klubie integracji społecznej jest potwierdzone zaświadczeniem wydawanym niezwłocznie przez podmiot prowadzący klub integracji społecznej.

6. Utworzenie i działalność klubów integracji społecznej może być finansowana w szczególności:

- 1) ze środków z Unii Europejskiej;
- 2) z dotacji pochodzących z dochodów własnych gminy, w tym przeznaczonych na realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych;
- 3) z dotacji z budżetu państwa pochodzących z resortowych programów na rzecz rozwoju Centrów i klubów integracji społecznej, o których mowa w art. 18ca.

7. Klub integracji społecznej może realizować działania w zakresie integracji społecznej bezrobotnych służące kształtowaniu aktywnej postawy w życiu społecznym i zawodowym, o których mowa w art. 62a ust. 5 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

8. Realizacja działań, o których mowa w ust. 7, oraz ich finansowanie odbywa się, zgodnie z:

- 1) porozumieniem, o którym mowa w art. 62a ust. 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w przypadku klubu integracji społecznej prowadzonego przez gminę albo
- 2) umową, o której mowa w art. 62a ust. 11 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w przypadku klubu integracji społecznej prowadzonego przez podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 2 pkt 3.

9. Do działań klubu integracji społecznej, o których mowa w ust. 7, nie stosuje się ust. 3-5.

Zakładanie i prowadzenie klubu integracji społecznej

Klub integracji społecznej, zgodnie z ust. 1, może być prowadzony przez gminę oraz organizację pozarządową w rozumieniu art. 2 pkt 2 komentowanej ustawy. KIS mogą założyć również podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 uodpp, czyli tzw. podmioty kościelne i spółdzielnie socjalne (zarówno założone przez osoby prawne jak i osoby fizyczne). KIS powołany przez gminę, na podstawie uchwały rady gminy, może funkcjonować jako gminna jednostka organizacyjna bądź zostaje powołany w ramach istniejącej już jednostki organizacyjnej. W takiej sytuacji, KIS prowadzony jest najczęściej w ramach ośrodka pomocy społecznej, jako niewyodrębniona organizacyjnie i nieposiadająca osobowości prawnej komórka.

Natomiast organizacja pozarządowa, prowadząca działalność na rzecz osób wymienionych w art. 1 ust. 2 (osób podlegających wykluczeniu społecznemu), może utworzyć i prowadzić KIS w ramach swojej działalności statutowej.

Prowadzenie klubu jest możliwe po dokonaniu wpisu w rejestrze klubów integracji społecznej prowadzonym przez wojewodę.

Działania podejmowane przez klub integracji społecznej

Stosownie do art. 18 ust. 2 pkt 1 komentowanej ustawy w klubach integracji społecznej można organizować w szczególności wsparcie o charakterze zatrudnieniowym (pośrednictwo pracy, doradztwo personalne i poradnictwo zawodowe²⁹), w tym działania samopomocowe, a także działania samopomocowe dot. spraw mieszkaniowych i socjalnych oraz poradnictwo prawne oraz wykonywanie na rzecz KIS prac społecznie użytecznych, odbywanie staży.

Omawiany przepis wskazuje zatem obszary, w których powinna koncentrować się działalność KIS dostosowana do indywidualnie określonych potrzeb osób wykluczonych społecznie w celu ich reintegracji zawodowej i społecznej. Program KIS powinien zakładać konkretne, kompleksowe działania zarówno w zakresie kształtowania postaw, budowania motywacji czy pełnienia ról społecznych, jak również zdobywania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych w celu samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.

Przepis art. 18 ust. 2 pkt 1 ustawy przewiduje możliwość prowadzenia przez KIS działań mających na celu pomoc uczestnikowi zajęć w znalezieniu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę lub na podstawie umowy cywilnoprawnej (np. umowy zlecenie lub umowy o dzieło) oraz pomoc w przygotowaniu podjęcia zatrudnienia lub podjęcia działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej. W związku z powyższym, przepis ten nie reguluje usług świadczonych przez KIS na rzecz osób trzecich na podstawie zawartych umów cywilnoprawnych, ale określa możliwe formy zatrudnienia uczestnika zajęć w wyniku działań podjętych przez KIS.

Uczestnictwo w klubie integracji społecznej

Przepisy komentowanej ustawy, w tym również w zakresie uczestników KIS, stosuje się do osób wymienionych w art. 1 ust. 2 ustawy, którzy ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym (więcej na ten temat w komentarzu do art. 1 ust. 2). Uczestnictwo w KIS jest dobrowolne, ale jego bezwzględnym warunkiem jest realizacja kontraktu socjalnego, czyli zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej (art. 6 pkt 6) pisemnej umowy zawartej z osobą ubiegającą się o pomoc, określającą uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny. Okres uczestnictwa w KIS ustalany jest indywidualnie w zależności od zidentyfikowanych deficytów i koniecznych do podjęcia działań. Status absolwenta klubu integracji społecznej, nabywa osoba, która uczestniczyła w zajęciach KIS przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy. Zaświadczenie o zakończeniu uczestnictwa w KIS wydane jest przez podmiot prowadzący klub. Ustawa nie określa jednak okresu ważności zaświadczenia, o którym mowa w tym przepisie.

²⁹ Zgodnie z art. 18c ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, prowadzona przez centra i kluby integracji społecznej, działalność polegająca na świadczeniu usług z zakresu pośrednictwa pracy, doradztwa personalnego oraz poradnictwa zawodowego, zdefiniowanych w art. 18 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy, nie wymaga wpisu do rejestru podmiotów prowadzących agencje zatrudnienia, za który kompetencyjnie odpowiedzialny jest marszałek województwa.

Finansowanie tworzenia i działalności klubów integracji społecznej

Ust. 6 komentowanego przepisu zawiera otwarty katalog źródeł finansowania procesu tworzenia KIS, jak i późniejszej jego działalności KIS. Tak więc tworzenie jak i działalność KIS może być finansowane w szczególności ze środków pochodzących z Unii Europejskiej, dotacji pochodzących z dochodów własnych gminy, w tym przeznaczonych na realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, a także z dotacji pochodzącej z budżetu państwa, o którą KIS może się ubiegać w ramach resortowych programów na rzecz rozwoju centrów i klubów integracji społecznej, inicjowanych przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

Źródłem finansowania KIS są także środki budżetu województwa, dostępne w ramach wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Zgodnie z art. 8 ust. 1 komentowanej ustawy, marszałek województwa, na zasadach określonych w porozumieniu zawierającym z instytucją tworzącą lub podmiotem prowadzącym klub integracji społecznej, może przyznać KIS dotację na wyposażenie.

Działania w zakresie integracji społecznej bezrobotnych

KIS, w ramach instrumentu inicjowanego przez powiatowy urząd pracy, którym jest Program Aktywizacja i Integracja³⁰ może na rzecz osób bezrobotnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w szczególności realizujących kontrakt socjalny, realizować działania w zakresie integracji społecznej służące kształtowaniu aktywnej postawy w życiu społecznym i zawodowym tych osób.

Realizacja tych działań oraz ich finansowanie z Funduszu Pracy odbywa się na podstawie:

- 1) porozumienia o realizacji programu zawieranego z powiatowym urzędem pracy w przypadku, gdy KIS jest prowadzony przez gminę albo
- 2) umowy zawieranej z powiatowym urzędem pracy, w przypadku KIS prowadzonego przez inne uprawnione podmioty.

Rejestr klubów integracji społecznej (Art. 18a)

Art. 18a

- 1. Wojewoda prowadzi rejestr klubów integracji społecznej.**
- 2. Wpisu w rejestrze dokonuje wojewoda właściwy ze względu na miejsce funkcjonowania klubu integracji społecznej, na podstawie zgłoszenia podmiotu, o którym mowa w art. 18 ust. 1, w terminie 30 dni od daty zgłoszenia.**
- 3. Zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2, dokonuje się na formularzu zgłoszenia, którego wzór oraz niezbędne załączniki określi minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego,**

³⁰ Patrz art. 62a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

w drodze rozporządzenia, mając na względzie konieczność pozyskiwania i gromadzenia rzetelnych i kompletnych danych o miejscach i podmiotach prowadzących kluby integracji społecznej.

4. Podmiot, o którym mowa w art. 18 ust. 1, zobowiązany jest w przypadku zaprzestania prowadzenia klubu integracji społecznej do zgłoszenia tego faktu wojewodzie, w formie pisemnej, nie później niż w terminie 30 dni od daty zaprzestania prowadzenia klubu integracji społecznej.

5. W przypadku stwierdzenia przez wojewodę zaprzestania prowadzenia klubu integracji społecznej lub dokonania zgłoszenia, o którym mowa w ust. 4, wojewoda wykreśla klub integracji społecznej z rejestru.

6. Klub integracji społecznej przedstawia wojewodzie corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, sprawozdanie zawierające informacje dotyczące:

1) zatrudnionych pracowników, w tym:

a) ich liczby,

b) wymiaru czasu pracy i podstawy zatrudnienia;

2) osób uczestniczących w klubie integracji społecznej, z uwzględnieniem podziału na grupy osób, o których mowa w art. 1 ust. 2, w tym:

a) ich liczby,

b) liczby osób, które osiągnęły efekty reintegracji społecznej i zawodowej, w tym uzyskały zatrudnienie po ukończeniu uczestnictwa w klubie integracji społecznej;

3) zrealizowanych działań z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej wraz z ich efektami;

4) rozliczenia przyznanych dotacji za rok poprzedni.

7. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego może określić, w drodze rozporządzenia, wzór sprawozdania, o którym mowa w ust. 6, kierując się potrzebą ujednoczenia przedstawianych sprawozdań.

Rejestr klubów integracji społecznej

Stosownie do art. 18 i 18a ustawy, KIS może być prowadzony przez gminę, organizację pozarządową oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 3, zajmujące się reintegracją zawodową i społeczną osób wykluczonych społecznie. Klub integracji społecznej prowadzony jest po dokonaniu przez wojewodę, właściwego ze względu na miejsce funkcjonowania klubu, wpisu w stosownym rejestrze. Przepisy ustawy nie precyzują czy miejsce funkcjonowania klubu może być tożsame z miejscem funkcjonowania centrum integracji społecznej. W związku z powyższym, należy przyjąć, że ze względu na brak wyraźnego zakazu sformułowanego w ustawie,

jeden podmiot może prowadzić równocześnie CIS i KIS w jednym miejscu. Jednakże, zgodnie z art. 3 ust. 4 ustawy, działalność Centrum, utworzonego przez organizację pozarządową, powinna być wyodrębniona w sposób zapewniający należyłą identyfikację pod względem organizacyjnym i finansowym oraz w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z uwzględnieniem przepisów o rachunkowości.

Zgłoszenia do rejestru dokonuje podmiot prowadzący KIS na formularzu, którego wzór oraz niezbędne załączniki określa rozporządzenie ministra pracy i polityki społecznej z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie wzoru formularza zgłoszenia do rejestru klubów integracji społecznej (Dz.U. poz. 513).

Wpis do rejestru powinien zostać dokonany przez służby wojewody w terminie nieprzekraczającym 30 dni od daty zgłoszenia. Jednocześnie podmiot prowadzący KIS został zobowiązany do zgłoszenia wojewodzie, w formie pisemnej, informacji o zaprzestaniu prowadzenia klubu, nie później niż w terminie 30 dni od daty zaprzestania działalności. Wykreślenie KIS z rejestru może także nastąpić w przypadku stwierdzenia przez wojewodę zaprzestania prowadzenia tej działalności.

Obowiązek sprawozdawczy klubów integracji społecznej

Nowelizacja ustawy z 2022 r. poprzez zmianę brzmienia ust. 6 komentowanego przepisu dookreśliła zakres sprawozdania KIS, które jest corocznie składane wojewodzie, nie później niż do dnia 31 marca danego roku. Zakres tego sprawozdania jest zbliżony do informacji składanych przez CIS.

Ustawa wprowadza także fakultatywną delegację dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do określenia w drodze rozporządzenia wzoru sprawozdania KIS.

Informacja od wojewody (Art. 18b)

Art. 18b

Wojewoda przedstawia corocznie, nie później niż do dnia 30 kwietnia, ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego informację o liczbie zarejestrowanych klubów integracji społecznej według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.

Informacja przygotowywana przez Radę Ministrów (Art. 18c)

Art. 18c

Rada Ministrów przedkłada Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej w okresach trzyletnich, najpóźniej do dnia 30 września, informacje o funkcjonowaniu centrów i klubów integracji społecznej.

Art. 18b komentowanej ustawy nakłada na wojewodę obowiązek przygotowania informacji o liczbie KIS wpisanych do prowadzonego przez wojewodę rejestru według stanu na dzień

31 grudnia roku poprzedzającego przygotowanie tej informacji i przekazania jej ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego, nie później niż do dnia 30 kwietnia.

Z kolei art. 18c nakłada na Radę Ministrów obowiązek analogiczny jak cykliczne informacje przekazywane Sejmowi na mocy szeregu innych ustaw. Należy do nich m.in. informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych (art. 19a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych), informacja o zrealizowanych lub podjętych zadaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego (art. 2 ust. 7 i 8 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 685), informacja o skutkach obowiązywania ustawy z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 75, poz. 398, z późn. zm.) – art. 32 tej ustawy i inne. Sprawozdania te i informacje mają charakter informacji publicznej.

Upoważnienie ustawowe (Art. 18ca)

Art. 18ca

1. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego może opracować resortowe programy na rzecz rozwoju Centrów i klubów integracji społecznej oraz finansowo wspierać te programy.

2. Do wyłonienia podmiotów realizujących programy, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Katalog źródeł finansowania CIS i KIS został uzupełniony o środki pochodzące z resortowych programów na rzecz rozwoju podmiotów zatrudnienia socjalnego, które mogą być opracowane i finansowane przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Dodany nowelizacją ustawy z 2022 r. art. 18ca ma charakter fakultatywny.

Przekazywanie dotacji w ramach programu odbywać się będzie z odpowiednim zastosowaniem przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

ROZDZIAŁ 7A. RADA ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO

Zakres działania Rady (Art. 18d)

Art. 18d

1. Przy ministrze właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego działa Rada Zatrudnienia Socjalnego jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach zatrudnienia socjalnego.
2. Do zakresu działania Rady Zatrudnienia Socjalnego należy:
 - 1) opiniowanie projektów aktów prawnych oraz inicjowanie zmian przepisów prawa w zakresie zatrudnienia socjalnego;
 - 2) przygotowywanie ekspertyz dotyczących wybranych obszarów zatrudnienia socjalnego;
 - 3) przedstawianie ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego okresowych informacji o swojej działalności;
 - 4) przyjmowanie i opiniowanie dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego wniosków o nagrody specjalne za wybitne osiągnięcia w zakresie zatrudnienia socjalnego.

Istnienie stałego organu opiniodawczo-doradczego działającego przy ministrze właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego ma podkreślać wagę, jaką ustawodawca przypisał problematyce zatrudnienia socjalnego. Katalog kompetencji tego ciała daje mu możliwość opiniowania projektów przepisów, sygnalizowania potrzeb zmian w prawie, a także przedstawiania obszerniejszych opracowań wybranych zagadnień problemowych poprzez przedstawianie ekspertyz. Choć nie zostało to w przepisie wskazane wprost, opinie Rady dotyczyć mogą nie tylko kwestii czysto prawnych, ale wszelkich związanych z problematyką zatrudnienia socjalnego. Skoro bowiem Rada ma możliwość przedstawiania ekspertyz dotyczących różnych obszarów zatrudnienia socjalnego (nie tylko kwestii stanowienia prawa), to tym bardziej może na temat wszelkich tematów powiązanych z zatrudnieniem socjalnym wydawać opinie czy stanowiska.

Opinie i stanowiska Rady nie są dla ministra wiążące, lecz stanowią pomoc w podejmowaniu decyzji.

Członkowie Rady (Art. 18e)

Art. 18e

1. Rada Zatrudnienia Socjalnego składa się z co najmniej 15 osób reprezentujących podmioty zatrudnienia socjalnego, wojewodów, organizacje społeczne i zawodowe.
2. Członków Rady Zatrudnienia Socjalnego powołuje, spośród przedstawicieli określonych w ust. 1, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego na okres 3 lat.
3. Członkowie Rady Zatrudnienia Socjalnego pełnią swoje funkcje społecznie.
4. Pracodawca jest obowiązany zwolnić pracownika od pracy w celu wzięcia udziału w posiedzeniu Rady Zatrudnienia Socjalnego. Za czas zwolnienia pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia ustalonego według zasad obowiązujących przy obliczaniu wynagrodzenia za urlop wypoczynkowy.
 - 4a. Członkom Rady Zatrudnienia Socjalnego przysługuje zwrot kosztów podróży na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 775§ 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2022 r. poz. 1510) ze środków z budżetu ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
5. Koszty związane z obsługą Rady Zatrudnienia Socjalnego są pokrywane ze środków budżetu ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
6. Rada Zatrudnienia Socjalnego może, za zgodą ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, zapraszać do współpracy ekspertów i inne osoby niebędące jej członkami. Do udziału osób zaproszonych w posiedzeniach Rady stosuje się odpowiednio ust. 4a.
7. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, tryb zgłaszania kandydatów na członków Rady Zatrudnienia Socjalnego, organizację oraz tryb działania Rady, uwzględniając zasadę kolegialności oraz pomocniczości prac Rady.

Skład Rady Zatrudnienia Socjalnego ma zapewniać udział wszystkich środowisk, do których kierowane są normy zawarte w ustawie. Mają zatem swoją reprezentację przedstawiciele podmiotów zatrudnienia socjalnego (CIS, KIS), organizacje pozarządowe i zawodowe, a także przedstawiciele administracji rządowej na szczeblu wojewódzkim.

Nowelizacja ustawy z 2022 r. dokonała zmiany w zakresie liczebności Rady Zatrudnienia Socjalnego, określając, że składa się ona z co najmniej 15 osób. Zmiana ta umożliwi ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego poszerzenie składu Rady Zatrudnienia Socjalnego oraz umożliwi zasiadanie w tej Radzie większej niż dotychczas liczbie przedstawicieli podmiotów zatrudnienia socjalnego.

Członkom Rady Zatrudnienia Socjalnego z tytułu pełnienia funkcji w organie opiniotwórczo-doradczym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego nie przysługuje wynagrodzenie. Jednakże osoby te zachowują prawo do wynagrodzenia za czas uczestnictwa w posiedzeniu Rady, na mocy wprowadzonego nowelizacją ustawy z 2022 r. nowego brzmienia

ust. 4 komentowanego przepisu. Przepis ten nakłada na pracodawcę zatrudniającego członka Rady, obowiązek zwolnienia tego pracownika ze świadczenia pracy w dniu, w którym uczestniczy on w posiedzeniu Rady, a także obowiązek wypłaty wynagrodzenia za ten dzień, ustalonego według zasad obowiązujących przy obliczaniu wynagrodzenia za urlop wypoczynkowy.

Ponadto członkowi Rady przysługuje zwrot kosztów podróży finansowanych ze środków z budżetu ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r. poz. 167 z późn. zm.).

Przetwarzanie danych osobowych (Art. 18f)

Art. 18f

- 1. Podmioty, o których mowa w art. 18 ust. 1, przetwarzają dane uczestników klubów integracji społecznej, w tym dane obejmujące imię i nazwisko, numer PESEL, datę urodzenia, dane adresowe, stan cywilny, wykształcenie, doświadczenie lub kwalifikacje zawodowe, pochodzenie etniczne, stan zdrowia, nałogi, skazania, orzeczenia o ukaraniu, a także inne orzeczenia wydane w postępowaniu sądowym lub administracyjnym, imię i nazwisko, numer PESEL, datę urodzenia, dane adresowe członków rodziny lub przedstawiciela ustawowego, w zakresie niezbędnym do prowadzenia reintegracji zawodowej i społecznej.**
- 2. W związku z przetwarzaniem danych osobowych w celu reintegracji zawodowej i społecznej podmioty, o których mowa w art. 18 ust. 1, wykonują obowiązek, o którym mowa w art. 13 ust. 1 i 2 rozporządzenia 2016/679, przez umieszczenie informacji, o których mowa w art. 13 ust. 1 i 2 rozporządzenia 2016/679, w widocznym miejscu w budynku, w którym prowadzone są działania w ramach reintegracji zawodowej i społecznej.**
- 3. O ograniczeniu, o którym mowa w ust. 2, administrator danych informuje osobę, której dane dotyczą, najpóźniej przy pierwszej czynności skierowanej do tej osoby.**
- 4. Zabezpieczenia stosowane przez administratora danych w celu ochrony danych osobowych polegają co najmniej na:**
 - 1) dopuszczeniu do przetwarzania danych osobowych wyłącznie osób posiadających pisemne upoważnienie wydane przez administratora danych;**
 - 2) pisemnym zobowiązaniu osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych do zachowania ich w tajemnicy.**
- 5. Podmioty, o których mowa w art. 18 ust. 1, obowiązane są do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji i danych, które uzyskały przy prowadzeniu działań w ramach reintegracji zawodowej i społecznej.**

Przepis w obecnym kształcie jest wynikiem wejścia w życie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych, zwane też „RODO”) i jest skonstruowany w sposób analogiczny do art. 8b. Przetwarzanie danych odbywa się na podstawie, o której mowa w art. 6 ust. 1 lit c RODO, tj. jako niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze.

ROZDZIAŁ 8.
ZMIANY W PRZEPISACH OBOWIĄZUJĄCYCH
ORAZ PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

Art. 19 *(pominięty)*

Art. 20 *(pominięty)*

Art. 21 *(pominięty)*

Art. 22 *(pominięty)*

Art. 23 *(pominięty)*

Art. 24 *(pominięty)*

Art. 25 *(pominięty)*

Art. 26 *(pominięty)*

Art. 27 *(pominięty)*

Art. 28 *(pominięty)*

Art. 29

Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 22 pkt 1, który wchodzi w życie z dniem 16 lipca 2003 r.

BIBLIOGRAFIA

1. Dyl M. [w:] red. M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, Wydanie 26, CH Beck, Beck Online Komentarze, 2018, Legalis.
2. Florek L., Zieliński T., Prawo Pracy, CH Beck, Warszawa, 2018.
3. Godlewska-Bujok, B., Miżejewski C., Muzyka A., Ustawa o Spółdzielniach Socjalnych. Komentarz, MPiPS, Warszawa 2019.
4. Kidyba A. Prawo handlowe, CH Beck, Warszawa, 2012.
5. Kulicki T. Prawo i język – kilka uwag, Temidium, nr 3 (98), październik 2019, str. 37
6. Misiąg W., Malinowska-Misiąg E., Finanse publiczne w Polsce, Wydanie 2., Lexis Nexis, 2014 r.
7. Muszalski W. [w:] red. W. Muszalski, Kodeks pracy. Komentarz, Wydanie 12., Warszawa 2019 r, System informacji prawnej Legalis.
8. Sierpowska I. Zatrudnienie socjalne, Monitor Prawa Pracy, 2004, nr 11, str. 298.
9. Szarfenberg R. Reintegracja społeczna w spółdzielczości socjalnej: pojęcia i pomiar – ekspertyza, 2015 r., http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/ss_ekspertyza2.pdf.
10. Szarfenberg R. Ekspertyza zawierająca zestawienie porównujące różne rozwiązania w zakresie przyjętych pojęć reintegracji społecznej i zawodowej, integracji społecznej i zawodowej oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej, proponowane warianty oraz rekomendacje do dalszych prac legislacyjnych i programowych, 2018, niepublikowana.
11. Ustawa o finansach publicznych. Komentarz dla jednostek samorządowych, pod red. Walczak P., C.H. Beck, 2017 r.
12. Zieliński A., Flaga-Gieruszyńska K. Kodeks Postępowania Cywilnego. Komentarz, Wydanie 10. 2019 r.
13. Zieliński M., Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki, Warszawa, Wydawnictwo prawnicze Lexis Nexis, 2008 r.
14. Żołędowska M., Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Praktyczny Komentarz, Warszawa, MPiPS, 2011 r.

15. Żyznowski T. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 29 października 1991 r. (III CZP 109/91), Przegląd Sądowy (nr 5–6 z 1992 r.).
16. Poradnik. Zakładanie i prowadzenie Klubu Integracji Społecznej, Lublin, Bractwo Miłosierdzia im. Św. Brata Alberta w ramach projektu Centrum Ekonomii Społecznej współfinansowanego z EFS, 2010, ISBN 978-83-931328-2-9.
17. Komentarz do nowelizacji ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz dobre praktyki zatrudnienia socjalnego. Warszawa, MPiPS (DPS), 2007 r.
18. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2014–2020, Monitor Polski 2014 poz. 811 tom 1.
19. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, Monitor Polski 2019, poz. 214.

AKTY PRAWNE

1. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 504).
2. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 735, z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740, z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1320, z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2021 r. poz. 1119, z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559, z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 685).
9. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1009, z późn. zm.).
10. Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 75, poz. 398, z późn. zm.).
11. Ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1461).
12. Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2022 r. poz. 329).
13. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327).
14. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2021 r. poz. 162, z późn. zm.).
15. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1710).

16. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.).
17. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2022 r. poz. 960).
18. Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. z 2021 r. poz. 743).
19. Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1599, z późn. zm.).
20. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1285, z późn. zm.).
21. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020 r. poz. 2050, z późn. zm.).
22. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.).
23. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 2085).
24. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1634).
25. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 530).
26. Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz.U. z 2020 r. poz. 984).
27. Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 75, poz. 398).
28. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2020 r. poz. 1329).
29. Ustawa z dnia 13 stycznia 2022 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 218).
30. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie (Dz.U. z 2009 r. Nr 92, poz. 753, z późn. zm.).
31. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

32. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 października 2020 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej (Dz.U. poz. 1735).
33. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 maja 2016 r. w sprawie Rady Zatrudnienia Socjalnego (Dz.U. z 2019 r, poz. 337).
34. Rozporządzenie ministra pracy i polityki społecznej z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie wzoru formularza zgłoszenia do rejestru klubów integracji społecznej (Dz.U. poz. 513).
35. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc *de minimis* (Dz.U. nr 53 poz. 311, z późn. zm.).
36. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. poz. 167).
37. Uchwała Nr 11 Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2019 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (MP. poz. 214).
38. Obwieszczeniem Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 19 maja 2021 r. w sprawie wysokości kwot premii i kosztów przejazdu (M.P. poz. 486).

ORZECZNICTWO

1. Wyrok Sądu Najwyższego z 21.12.1992 r., I PRN 52/92.
2. Wyroku Sądu Najwyższego z 15.02.2008 r., I CSK 357/07.
3. Uchwała Sądu Najwyższego z 16.11.1977 r., I PZP 47/77.
4. Uchwała Sądu Najwyższego z 23.08.2006 r., III CZP 56/06, OSNC 20071.
5. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 5.01.2007 r., I OSK 568/06.
6. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 18.12.2008 r., I OSK 689/08.
7. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 3.07.2013 r., I OSK 2210/12.
8. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 7.12.2018 r., I OSK 1455/18.
9. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z 31.08.1984 r., SA/Wr 430/84.
10. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 13.02.2007 r., VI SA/Wa 2106/06.
11. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z 22.03.2012 r., IIISAB/Łd4/12.
12. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach z 21.03.2013 r., II SA/Ke 119/13.
13. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z 28.08.2014 r., III SAB/Gd 66/14.
Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 22.11.2017 r., II SA/Sz1131/17.
14. Wyrok Sądu Najwyższego z 22.01.2020 r., III UK 463/18.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2000 r., II UKN 59/00.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2008 r., I UK 378/07.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2006 r. I UK 153/05.

**PRZEDSIĘBIORSTWO
SPOŁECZNE**

**Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
Departament Ekonomii Społecznej**

ul. Nowogrodzka 1/3/5

00-513 Warszawa

tel. 538 117 120

e-mail: ekonomiaspoleczna@mriips.gov.pl